

**T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI**

**BAŞKANLIK SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ABD, ARJANTİN ve
BREZİLYA ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**HAZIRLAYAN
SENEM ÖZGİRGİN**

**DANIŞMAN
Yrd. Doç. Dr. İLKNUR TÜRE**

**ARALIK, 2016
MUĞLA**

T.C.
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

BAŞKANLIK SİSTEMİ ÜZERİNE BİR İNCELEME: ABD, ARJANTİN ve
BREZİLYA ÖRNEĞİ

SENEM ÖZGİRGİN

Sosyal Bilimler Enstitüsünde
“Yüksek Lisans”
Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 08.01.2017
Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 26.12.2016

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. İlknur TÜRE
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Turgay UZUN
Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. Şerif ÖNER

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Mehmet MARANGOZ

ARALIK, 2016
MUĞLA

YEMİN

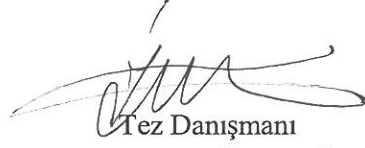
Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Başkanlık Sistemi Üzerine Bir İnceleme: ABD, Arjantin ve Brezilya Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

29.12.2016
Senem ÖZGİRĞİN

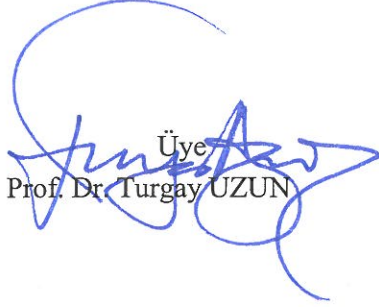
TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün 30/11/2016 tarih ve 759/1 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/6 maddesine göre, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi **Senem ÖZGİRGİN**'in "**Başkanlık Sistemi Üzerine Bir İnceleme: ABD, Arjantin Ve Brezilya Örneği**" adlı tezini incelemiş ve aday 26./12/2016. tarihinde saat .14.00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra **90** dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** edildiğine **gönlüyle** ile karar verildi.

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. İlknur TÜRE

Üye
Prof. Dr. Turgay UZUN

Üye
Yrd. Doç. Dr. Şerif ÖNER

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ
TEZ VERİ GİRİŞ FORMU

YAZARIN

MERKEZİMİZCE DOLDURULACAKTIR.

Soyadı: ÖZGİRGİN

Adı: SENEM

TEZİN ADI

Türkçe : Başkanlık Sistemi Üzerine Bir İnceleme: ABD, Arjantin ve Brezilya Örneği

Y. Dil :

TEZİN TÜRÜ: Yüksek Lisans

Doktora

Sanatta Yeterlilik

X

O

O

TEZİN KABUL EDİLDİĞİ

Üniversite : MUĞLA SITKI KOÇMAN

Fakülte :

Enstitü : SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Diğer Kuruluşlar :

Tarih :

TEZ YAYINLANMIŞSA

Yayınlayan :

Basım Yeri :

Basım Tarihi :

ISBN :

TEZ YÖNETİCİSİNİN

Soyadı, Adı :TÜRE, İlknur

Ünvanı :Yrd. Doç. Dr.

TEZİN YAZILDIĞI DİL :TÜRKÇE

TEZİN SAYFA SAYISI:

TEZİN KONUSU (KONULARI) :

1. Başkanlık Sistemi Teori ve Pratikler
2. ABD Başkanlık Sistemi
3. Arjantin Başkanlık Sistemi
4. Brezilya Başkanlık Sistemi

TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:

1. Başkanlık Sistemi
2. Parlamenter Sistem
3. Yarı-Başkanlık Sistemi
4. Kuvvetler Ayrılığı

İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:

1. Presidential System
2. Parliamentary System
3. Semi-Presidential System
4. Seperation of Powers

1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	x
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	O
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	O

Yazarın İmzası:

Tarih : 20/12/2016

ÖZET

Günümüzde başkanlık sistemi tartışmaları gün geçtikçe güçlü bir ivme kazanmaktadır. Kuvvetler ayrılığına dayanan hükümet sistemleri içerisinde en dikkat çekici sistem başkanlık sistemi olmuştur. Gerek ilk olarak uygulanmaya konduğu Amerika Birleşik Devletleri'nin konumu gerekse demokratikleşme hareketlerinin ortaya çıkması ile birlikte sistem sert kuvvetler ayrılığına dayanması ile birçok ülkenin demokratikleşmek adına geçiş yapmak istediği bir sistem halini almıştır.

Bu çalışmada Amerika Birleşik Devletleri'nden etkilenerek Latin Amerika ülkelerinde uygulamaya konulan başkanlık sistemi üzerine inceleme yapılmıştır. Ele aldığımız ülkelerden Arjantin ve Brezilya örneklerinden yola çıkarak sistemin kabul edilmesi ile birlikte temel özelliklerinin korunduğu ancak Amerika Birleşik Devletleri'nin başat güç sembolü olarak gösterilmesi, incelenen Latin Amerika ülkelerinde güçlü bir başkan yaratılmaya çalışılması ile anayasal hükümlere dayandırılarak gücün meşrulaştırılması ile karşılaşmaktayız.

Sistem tartışmaları üzerinde yoğunlaşan ve genellikle anti özellik olarak öne çıkan darbelere açık bir sistem olma özelliği Arjantin örneğinde görülmektedir. Bir diğer olumsuz özelliği olarak görülen parlamento içinde iki partinin güçlenmesi düşüncesi ise her ne kadar Brezilya'ya özgü de olsa örnek olarak Brezilya'da bu düşüncenin yıkıldığını söyleyebiliriz. Çünkü Brezilya başkanlık sistemine adını veren koalisyoncu başkanlık sistemi olması özelliği ile parlamentoda ikiden fazla parti temsil edilmektedir. Başkanlık sistemi üzerindeki genel kanı kusursuz işlediği yönündedir. İncelenen Latin Amerika ülkelerinde sistemin herhangi bir durumda başarısızlığa uğraması başkanlara bağlanmaktadır. Çünkü sistem yürütme üzerine yoğunlaşmakla birlikte yürütme organının yapısının ve işleyişinin karmaşık hale gelmesi demokratikleşme hareketlerini tam olarak tamamlayamamış olan ülkelerde sistemi çıkmazlara sürüklemektedir. Sistemin getirdiği güçlü başkan modeli sistemi uygulamaya çalışan ülkelerin demokrasi ve güç arasında bir imtihanı olmuştur diyebiliriz. Nitekim incelediğimiz Latin Amerika ülkeleri bir diktatör yönetime örnek olamasa da güç isteği çeşitli anayasal kelime oyunları ile başkanlığın farklı kişilere geçmesinin önünde engel oluşturmaktadır. Bu durum Arjantin'de net bir şekilde görülmektedir.

Sistemin demokratikleşme yolunda bir adım olarak görülmesi ancak anayasanın yasama, yürütme ve yargı organları arasındaki yetki paylaşımını kesin çizgilerle belirlemesi ve sistemin tıkanmasına neden olacak şekilde ucu açık ifadeler bulundurmaması ile mümkün görülebilmektedir. Ancak yürütme ve yasama arasında yetkinin aşırı kullanımından kaçınmak amacı ile denge unsurlarının da belirlenmesi gerekmektedir. Çünkü sistemin ancak daha fazla güç arzusu ile hareket eden başkanların elinde diktatörlüğe dönüştüğü söylenebilir.

ABSTRACT

Presidential system discussions gains strong acceleration day by day nowadays. The most attractive quality of the governmental system based on separation of powers is presidential system and this system being based on separation of powers was first applied in the United States. It has become a system that many countries want to transform in the name of democracy with the emergence of the democratization movements. Among the countries being affected and adapted the United States presidential system, Argentina and Brasil are analysed in this study which are among the latin american countries.

From the examples of Argentina and Brazil, with the acceptance of the system and the preservation of basic qualities but the demonstration of the United States as a symbol of dominance, Latin American countries tried to create a strong president. But it is faced with the legitimacy of the power based on constitutional provisions. Presidential system is an often open-strike system and stands out as an anti-property and we can see in the example of Argentina.

The strengthening thoughts of two parties in the parliament destructed in Brazil. The general view on the presidential system is functioning perfectly. In the Latin American countries analysed, the failure of system in any case is attributed to the presidents. Because of the complexity of the organ, the system is dragged into deadlock in the countries that have not fully completed their democratization movements. The countries that are trying to implement the strong chairman model system brought by the system are creating a test between democracy and power. The

Latin American countries are not the example of dictator rule. The desire for power constitutes an obstacle out front of the position of presidency with the different constitutional words. This situation is clearly seen in Argentina.

The fact that the system is accepted as only the way of democratization process, the constitution should not clearly define the sharing of powers between the legislative, executive and judicial organs with clear lines and should not have clear expressions that would cause the system to become clogged. However, in order to

avoid excessive use of authority between executive and legislative, the check and balance elements must be placed in the constitution. It can be said that the system has become dictatorship only in the presence of presidents moving with more desire for power.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BAŞKANLIK SİSTEMİ: TEORİ VE PRATİKLER

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1.1. Kuvvetler Ayrılığına Göre Siyasal Sistemler	9
1.1.1.1. Kuvvetlerin Sert Ayrılığı: Başkanlık Sistemi	10
1.1.1.2. Kuvvetlerin İşbirliği: Parlamenter Sistem	17
1.2. BAŞKANLIK SİSTEMİNİN AVANTAJ ve DEZAVANTAJLARI.....	24
1.2.1. Başkanlık Sisteminin Avantajları.....	25
1.2.2. Başkanlık Sisteminin Dezavantajları	26
1.3. TARİHİ ve SİYASİ GELİŞİMİ.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

ABD BAŞKANLIK SİSTEMİ

2.1. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ TARİHİ.....	29
2.1.1. Kolonilerin Kuruluşu	29
2.1.2. Konfederasyon	35
2.1.3. Konfederasyondan Federasyona Geçiş	36
2.2. ANAYASAL ORGANLAR: YAPISI, İŞLEYİŞİ ve YETKİLERİ	38
2.2.1. Yasama Organı: Kongre.....	38
2.2.1.1. Kongrenin Seçimi	39
2.2.1.2. Kongrenin Yapısı ve İşleyişi.....	42
2.2.1.3. Kongrenin Yetkileri	45
2.2.2. Yürütme Organı: Başkan.....	49
2.2.2.1. Başkanın Seçimi	49
2.2.2.2. Başkanlık Kurumunun Yapısı ve İşleyişi	53
2.2.2.3. Başkanın Yetkileri	55
2.2.2.4. Başkan Yardımcısı.....	61
2.2.3. Yargı Organı.....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARJANTİN BAŞKANLIK SİSTEMİ

3.1. ARJANTİN TARİHİ	66
3.2. ANAYASAL ORGANLAR: YAPISI, İŞLEYİŞİ VE YETKİLERİ.....	71
3.2.1. Yasama Organı: Kongre.....	72
3.2.1.1 Kongrenin Seçimi	72
3.2.1.2. Kongrenin Yapısı ve İşleyişi.....	73
3.2.1.3. Kongrenin Yetkileri	75
3.2.2. Yürütme Organı: Başkan.....	77
3.2.2.1. Başkanın Seçimi	77
3.2.2.2. Başkanlık Kurumunun Yapısı ve İşleyişi	78
3.2.2.3. Başkanın Yetkileri	80
3.2.2.4. Başkan Yardımcısı.....	82
3.2.3. Yargı Organı.....	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM BREZİLYA BAŞKANLIK SİSTEMİ

4.1. BREZİLYA TARİHİ.....	85
4.2. ANAYASAL ORGANLAR: YAPISI, İŞLEYİŞİ ve YETKİLERİ	90
4.2.1. Yasama Organı: Kongre.....	91
4.2.1.1. Kongrenin Seçimi	91
4.2.1.2. Kongrenin Yapısı ve İşleyişi.....	92
4.2.1.3. Kongrenin Yetkileri	96
4.2.2. Yürütme Organı: Başkan.....	97
4.2.2.1. Başkanın Seçimi	97
4.2.2.2. Başkanlık Kurumunun Yapısı ve İşleyişi	101
4.2.2.3. Başkanın Yetkileri	102
4.2.2.4. Başkan Yardımcısı.....	104
4.2.3. Yargı Organı.....	105
SONUÇ	107
KAYNAKÇA.....	110

GİRİŞ

Devlet; ülkedeki toplumsal düzeni ve güveni sağlamaya yönelik olarak bürokratik mekanizmaların tamamını elinde bulunduran tüzel bir kişiliktir. Devlet yönetimi belli bir sisteme göre kamu kurum ve kuruluşlarının uyum içerisinde belirli bir düzene bağlı olarak yönetilmesi sürecidir. Devlet yönetim süreci, devletin temel fonksiyonlarını yerine getirecek organlar aracılığı ile gerçekleştirilir. Bu organların yapısı ve işleyişi benimsenen hükümet sistemine göre farklılıklar göstermektedir. Siyasi ve idari bu organların kuruluşu, işleyişi ve diğer organlarla ilişkisi anayasalarla düzenlenerek garanti altına alınmış ve meşruluk sağlanmıştır. Ancak bu düzenlemeler ve görev ayrımları yine benimsenen hükümet sistemlerine göre farklılıklar göstermektedir.

Hükümet sistemleri devletin fonksiyonlarını yerine getiren organların sınıflandırılması ile belirlenmekte olup hukuksal bir devletin yasama, yürütme ve yargı olmak üzere devlet fonksiyonlarını yerine getiren üç temel organı bulunmaktadır. Yasama organı devletin işleyişini düzenleyen ve toplumun ihtiyacı olan yasaları yapmaktadır. Yürütme organı, yasaların uygulanması ile görevli olup toplumsal ihtiyaçları karşılamaktadır. Yargı organı ise yasaların uygulanmasından doğan uyuşmazlıkları karara bağlamaktadır. Hükümet sistemleri yasama ile yürütme organı arasındaki ilişki ile ortaya konmaktadır. Hükümet sistemlerini kuvvetler ayrılığına dayanan hükümet sistemleri ve kuvvetler birliğine dayanan sistemler olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Kuvvetler birliğine dayanan sistemleri iki kategoride incelemek mümkündür. Yasamaya ve yürütmeye bağlı güçler yürütme organında toplanmışsa mutlak monarşi ve diktatörlük rejimleri oluşmaktadır. Yasama ve yürütme gücü yasama organının elinde toplanmışsa meclis hükümeti sistemi ortaya çıkmaktadır.

Bu çalışmada, kuvvetler ayrılığına dayanan hükümet sistemleri incelenmiştir. Kuvvetler ayrılığı teorisi devletin fonksiyonlarını yerine getiren yasama, yürütme ve yargı organlarının birbirinden bağımsız olması ilkesine dayanmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde kuvvetler ayrılığı teorisini inceleyen düşünürlerden Aristoteles, John Locke ve Montesquieu'nün teorileri ele alınmıştır. Aristoteles'in kuvvetler ayrılığı teorisine göre üç tip yönetim biçimi vardır. Bunlar, monarşi, aristokrasi ve cumhuriyettir. Her üç yönetimde de üç erk söz konusu olup bunlar yasama, yürütme

ve yargıdır. John Locke'a göre de üç tip yönetim biçimi vardır. Bunlar; demokrasi, oligarşi ve krallıktır. Fakat Locke, bu üç yönetimin birleşmesi ile karma bir yönetimin daha ortaya çıkabileceğini ve yönetim sisteminin ne olduğunu anlamak için yasama organına bakılması gerektiğini savunmaktadır. Locke'a göre yönetim biçiminin ne olduğuna bakılmaksızın toplumda yasama, yürütme ve federatif olmak üzere üç güçten bahsedilebilir.

18. yüzyıla kadar kuvvetler ayrılığı teorisi çeşitli düşünürler tarafından ele alınsa da esas şeklini Montesquieu vermiştir. Montesquieu'ye göre yönetim biçimleri cumhuriyet, krallık ve zorbalık olmak üzere üçe ayrılmakta ve Montesquieu'nün önemle üzerinde durduğu diğer bir konu özgürlük olmaktadır. Çalışmamızda bu görüşler ele alınmış ve bu düşünceler etrafında ortaya çıkan anayasacılık olgusuna değinilmiş, iktidar kavramının ne anlama geldiği çeşitli düşünürlerin söylemleri ile ifade edilmiştir. Kuvvetler ayrılığı teorisi açıklandıktan sonra, kuvvetlerin sert ayrılığına dayanan başkanlık sistemi, kuvvetlerin işbirliğine dayanan parlamenter sistem ve parlamenter sistemin içerisinde yarı-başkanlık sistemi ele alınmıştır. Başkanlık sisteminin avantajlı ve dezavantajlı yönleri açıklanmış ve başkanlık sisteminin tarihi gelişimi incelenmiştir.

Başkanlık sistemi Amerika Birleşik Devletleri'nde doğup geliştiğinden dolayı çalışmanın ikinci bölümünde Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihine değinilip yasama, yürütme ve yargı organlarının görevleri, yapısı ve işleyişi ele alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri başkanlık sisteminin incelenmesindeki yol üçüncü ve dördüncü bölümde sırasıyla Arjantin ve Brezilya'da da izlenerek tarihi gelişimleri incelenip başkanlık sistemine geçiş süreçleri ele alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde de değinildiği gibi Arjantin ve Brezilya'da da yasama, yürütme ve yargı organlarının yapısı, görevleri ve işleyişi ele alınarak sistemin temel özelliği olan kuvvetler arasında fren ve denge unsurlarının nasıl ortaya konduğu üzerinde durulmuştur.

Başkanlık Sistemi kural olarak yürütme organının tek elde toplandığı bir sistemdir. Arjantin ve Brezilya ülkeleri de başkanlık sistemine geçiş aşamasında güçlü bir başkan yaratmak istemişlerdir. Bu arzu Arjantin ve Brezilya siyasal sisteminin işleyişinde aksaklıklara yol açmıştır. Başkanlık sisteminin temel özellikleri korunmuş ancak uygulamada Amerika Birleşik Devletleri başkanlık

sistemine göre farklılıklar yaratılmıştır. Çalışmada bu farklılıklar da detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAŞKANLIK SİSTEMİ: TEORİ VE PRATİKLER

Bu bölümde kuvvetler ayrılığı teorisine, kuvvetler ayrılığına dayanan sistemlere ve başkanlık sisteminin avantaj ve dezavantajı ile tarihi ve siyasi gelişimine değinilecektir.

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Toplumsal yaşamın devamı için ortaya çıkan devletin; görevlerinin ne olacağı, bu görevleri nasıl yerine getireceği konusu birçok düşünür tarafından ele alınan temel problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öncelikle kuvvetler ayrılığı teorisinin uygulamasının yapıldığı devlet kavramının ne olduğu incelenmelidir.

Devlet, siyasal ve hukuksal özelliğe sahip olan farklı dillerin ve etnik grupların bir arada bulunduğu topluluklarda insanların istek ve gayretleri ile oluşan bir yapı olarak tanımlanmıştır (Teziç, 2001: 111). Siyasi ve hukuki özelliğe sahip olan bu yapının kimler tarafından yönetileceği sorusunun cevabı yönetilenler açısından önem taşımaktadır. Bu sebeple, devlet gücünün bölünmesi, toplumsal düzenin sağlanması, düzeni sağlamak için toplumsal kuralın kimler tarafından gerçekleştirileceği işlevinin gereği olarak ortaya çıkan, kural koyma, toplumsal düzeni sağlama ve oluşan uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması için devlet yapısının farklı işlevlerinin var olması gerekir. Kuvvetler ayrılığı ilkesi de bu sorunlar karşısında ortaya çıkan bir çözüm yöntemi olarak görülmüştür.

Kuvvetler ayrılığı teorisini, Siyasal Düşünceler Tarihinde ilk olarak ortaya atan düşünür Aristoteles'tir (Tanilli, 1982: 375). Devletin iktidarını temsil eden hükümet bir kişinin, küçük bir insan topluluğunun ya da büyük bir insan topluluğunun elinde bulunur. Devletin adlandırılması da bu ayrıma göre yapılmaktadır. Aristoteles monarşi, aristokrasi ve cumhuriyet olmak üzere üç farklı yönetim biçimi ortaya koymaktadır. Monarşi yönetiminin hakim olduğu sistemlerde hükümet tek kişinin elinde bulunmaktadır. Küçük bir grubun elinde bulunan sistemler aristokrasi olarak adlandırılırken büyük bir topluluğun hakim olduğu sistemler ise cumhuriyet olarak adlandırılmaktadır. Bu hükümet biçimleri olumlu hükümet biçimleri olarak görülmekte olup gerek monarşi düzenini yürüten kral, gerek aristokrasi düzenini

yürüten soylular, gerekse cumhuriyet düzenini yürüten halk çoğunluğu, toplumun yararına çalışan kişilerdir. Bu kişi veya topluluklar toplumun yararını düşünmeyip kendi çıkarlarına yöneldiklerinde bu hükümet biçimleri yozlaşır ve yerlerini sırasıyla tiraniye, oligarşiye ve demokrasiye bırakırlar (Akın, 1987: 17). Aristo'ya göre her üç yönetim biçiminde de üç kuvvet söz konusudur. Bunlar Yasama, Yürütme ve Yargı kuvvetleridir. Bu kuvvetlerin birincisi, yaptığı yasalar çerçevesinde devlet işlerini belirleyerek düzenleme işlevini yerine getirmektedir. Barışa ve savaşa karar vermek, antlaşmalar yapmak, yasa koymak veya kaldırmak bu kuvvetin görevleri arasındadır. İkinci kuvvet, yürütme işini üzerine alan memurlardır. Aristoteles yürütme görevini idare eden memurların görev süresi üzerinde durmaktadır. Üçüncü kuvvet ise yargı organı olup alınan kararların uygulanması aşamasında doğacak uyuşmazlıkları çözüme kavuşturan kuvvettir. Devletin varlığından söz edebilmek için bu üç erkin iyi ayarlanması gerekmektedir (Akın, 1987: 19-20).

Modern çağda kuvvetler ayrılığı teorisini, ortaya ilk atan, düşünür John Locke'tur (Erdoğan, 1997: 21). Aristo gibi Locke'ta, üç farklı yönetim biçimi ortaya koymuştur: Devlet iktidarını temsil eden hükümetin bütün topluma ait olduğu demokrasi; hükümetin tek kişiye ait olduğu, tek kişinin elinde toplandığı krallık ve yasama yetkisinin küçük bir grubun elinde olduğu oligarşi. Locke, bu üç farklı yönetim biçimlerinin bir araya gelmesi ile karma bir yönetim sisteminin de ortaya çıkabileceğini öngörmektedir. Locke'a göre yönetim şeklinin ne olduğunu anlamak için yasama organının kimin elinde olduğuna bakmak gerekmektedir. Ancak yönetim biçiminin ne olduğuna bakmadan her toplumda üç güç söz konusudur. Yasama, yürütme ve federatif kuvvet. Locke'a göre bu güçlerin en kuvvetlisi cezaları koyan ve yasal sınırlamalar getirebilen yasama kuvvetidir. Yürütme kuvveti, yasaların uygulanmasını sağlarken federatif kuvvet savaş yapmak veya barış yapmak, antlaşma imzalamak gibi yetkilere sahiptir. Locke, yürütme niteliğinde olan federatif kuvveti uluslararası ilişkilerin, ülke içi ilişkilerden farklılık göstermesi nedeniyle, yürütme kuvvetinden ayırmıştır. Ancak uygulama alanında bu kuvvetleri birleştirerek tek elde toplamıştır (Akın, 1997: 136-137).

18. yüzyıla kadar, kuvvetler ayrılığı teorisi farklı düşünürlerce incelenmiş olmasına karşın esas şeklini Montesquieu vermiştir. Montesquieu gözlem ve deney metodunu kullanmıştır. Kullandığı metodun özünü, deney ve gözlem yöntemini

kullanarak olayları incelemiştir (Akın, 1997: 141). Montesquieu Kuvvetler ayrılığı teorisini de aynı metodu kullanarak yorumlamıştır. Montesquieu'ye göre yöneticilerin yetkilerini aşmaması ve özgürlükleri çiğnememesi için Anayasal bir mekanizma yaratılmalıdır ki *'güç gücü durdursun. Güç, gücü durdurmazsa, yetkiler kötüye kullanılır'*(Tanilli, 1981: 377).

İktidarlar arasındaki dengenin en iyi sağlandığını düşündüğü ülke İngiltere olduğu için Montesquieu bu ülkeyi gözlemlemiş ve incelemiştir. Montesquieu'de 3 farklı yönetim biçimi öngörmektedir: cumhuriyet, krallık ve zorbalık. Egemenlik, toplumun tamamında ya da bir kısmında bulunuyorsa cumhuriyet, tek kişinin elindeyse krallık yönetimi vardır. Üçüncü olarak tek bir kişinin kural ve yasa tanımadan keyfine ve isteğine göre yönettiği yönetim biçimini ise zorbalık olarak tanımlamıştır. Eğer cumhuriyet yönetimi söz konusuysa demokrasi, cumhuriyette yönetim azınlık bir grubun elindeyse aristokrasi kurulmuş demektir. Montesquieu en iyi yönetim biçiminin halk, soylular ve kralın da katıldığı karma yönetim olduğunu, hangi yönetim biçimi olursa olsun kuvvetlerin bir birini dengelemesi gerektiğini iddia etmektedir. Montesquieu, federatif kuvveti Locke'tan ayrı olarak yürütme gücünün içine dâhil etmiş ve yargı kuvvetini de erkler arasına eklemiştir (Akın, 1997: 144-145).

Montesquieu'nün önem verdiği diğer bir olgu ise özgürlük kavramıdır. Montesquieu özgürlüğü yasaların izin verdiği her şeyi yapma hakkı olarak tanımlamıştır. Ancak bağımsızlığın sınırlanması koşulu ile özgürlük olabilir. Çünkü insanlar yasalarla yasaklanan şeyleri yapabiliyorsa özgür sayılmazdı, bu kurallar yalnızca bir kişi için değil toplum için yapıldığından diğer insanlarda yasaların kısıtladığı şeyleri yapabilme hakkına sahip olurdu. Kişinin her istediğini yapabilmesi bağımsızlık olduğundan dolayı yasalarla özgürlüğün sınırlarının belirlenmesi gerekir. Ancak bu sınırlar içerisinde kişi özgür olabilir. Montesquieu, özgürlüğü yasaya bağlamaktadır. Yasadan kast edilen sadece yazılı hukuk kuralları olmayıp arzu edilen hükümet biçiminin ruhudur. Montesquieu'ye göre özgürlük bu ruhun içindedir (Turhan, 2004: 86). Özgürlüğün garanti altına alınabilmesi ancak iktidarın sınırlandırılması ile mümkün olup Montesquieu'de bu durumun incelediği İngiliz sisteminde somutlaştığı düşüncesindedir.

Montesquieu, özgürlüğün olması için yasama kuvveti ile yürütme kuvvetinin aynı kişi ya da kişiler topluluğunun elinde bulundurulmaması, yargı kuvveti ile yasama kuvvetinin birbirlerinden ayrılması gerektiğini savunur (Montesquieu, 1989: 202). Yasama kuvveti ile hükümdar ya da bu işle görevli kılınmış kimse için belirli bir süre ya da her zaman yürürlükte kalacak yasalar yapar, yapılmış yasaları düzenler ya da yürürlükten kaldırır. Yürütme kuvveti ile savaş ya da barış kararı verir, elçileri kabul eder veya elçi gönderir, ülke güvenliğini sağlar ya da ülkeyi düşmanlardan korur. Yargı kuvveti ile de uyuşmazlıkları çözüme kavuşturur ve suçluları cezalandırır (Montesquieu, 1989: 201–202). Gücün kötüye kullanılmaması için her bir kuvvet ayrı ayrı ellerde bulundurulmalıdır (Montesquieu, 1989: 200).

Montesquieu, kuvvetler ayrılığını savunurken özgürlükleri güvence altına aldığı düşüncesinden hareket eder. Kuvvetler ayrılığı gücün kötüye kullanılmasını engellemekte ve her bir kuvvet birbirini dengeleyip frenlemektedir.

Kuvvetler ayrılığı kuramı, uygulamada sistemden sisteme farklılıklar gösterir ve yönetim biçimine göre de sistemler farklı adlarla anılmaktadır: Sert kuvvetler ayrılığına dayanan rejimler ve kuvvetlerin daha ılımlı ayrılığına dayanan rejimler. Amerika Birleşik Devletleri başkanlık sistemi ile Fransa'da uygulanan yarı-başkanlık sistemi sert kuvvetler ayrılığına dayanan rejimlerdir. Yumuşak ve ılımlı kuvvetler ayrılığı ise İngiliz yönetim sisteminde görülen parlamenter sistemdir. Meşruti veya despotik rejimlerden monarşik ve başkancı sistemlerde sert kuvvetler ayrılığına dayanmaktadır (Teziç, 2001: 395).

Kuvvetler ayrılığı sisteminin karşısında yer alan kuvvetler birliği sistemi, yasama kuvvetinin ya da yürütme kuvvetinin devlet yetkilerine sahip olduğu bir sistem öngörmektedir. Yetkilerin bütününün yasama kuvvetinde topladığı sistemler de meclis hükümeti sistemi bulunurken yetkilerin bütününün yürütmede ve tek kişide toplandığı sistemlerde ise mutlak monarşi ile diktatörlük rejimleri bulunmaktadır (Teziç, 2001: 397).

Bu düşünceler ile birlikte karşımıza anayasacılık kavramı çıkmaktadır. Kuvvetler ayrılığı teorisi ile güç gücü durdurmakta ve gücün aşırı kullanılmasını engelleyerek sınırlı iktidar yaratma çabası ile kuvvetleri birbirlerinin karşısına koyarak bir denge sağlamakla birlikte sınırsız güç oluşumunu engellemektedir (Turhan, 2004: 87) . Modern anayasacılık düşüncesi her zaman için hem kuramda

hem de uygulamada iktidar sorunu ile ilgili olmuş ve tarihsel olarak anayasacılık ister hükümdarlık ister ulusal devlet biçiminde olsun, modern devletlerin birliklerini sağlaması ile birlikte iktidarın yoğunlaşmasına bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Anayasacılık teorisyenleri, monarkların iktidarının tanımlanmasının ve sınırlanmasının önemini vurgulamışlar ve Hobbes iktidarın bu biçimde yoğunlaşmasının rasyonel yapısını tanımlayıp bunu iktidarın gerçek felsefesi olarak geliştirirken, Locke bu olguyu görüp her ne kadar iktidarın en son ve birleşmiş kaynağı halk olsa da iktidarın kullanılmasının, daha önce yapılmış bir plana göre bölünmesi gerektiğini savunmuştur (Friedrich, 1999: 30–31). Özgül ve modern anlamda anayasacılık düşüncesi İktidara güvenmemeye dayanan bir düşünce olup bölünen iktidarın arkasında tek ve bölünmez farklı bir iktidarın bulunması gerekmektedir (Friedrich, 1999: 37). Carl Friedrich tarafından *‘anayasa topluluğunun rızasını elde eden ve bu nedenle de topluluğun iktidarını ortaya çıkarabilen mevcut topluluktaki grubunun siyasal iktidarının kullanımının bölünmesi ve düzenlenmesi’* olarak ifade edilmiştir (Friedrich, 1999: 40).

Anayasacılık düşüncesi, iktidarın topluluk adına hareket eden kuvvetin elinde bulunmayıp bölünmesini ifade eder. İktidarın tek kişide toplanması anayasal olmayan otokrasi veya diktatörlük yönetim biçimlerini de beraberinde getirir. Yani anayasacılık düşüncesi açısından iktidarların ayrılması önemlidir (Turhan, 1989: 7).

Carl Friedrich’in iktidar tanımından kast ettiğinin ne olduğunu anlamak için iktidarın ne olduğuna bakmak gerekir. Max Weber iktidarı *‘tek ya da bir topluluğun toplumsal bir eylem içinde eyleme katılanların kendi idarelerini yerine getirme şansı’* olarak tanımlamıştır (Weber, 1996). Hobbes’a göre iktidar, *‘insanların gelecekte bazı şeyleri elde etmelerine yarayacak bugünün araçları’* olarak tanımlamıştır (Hobbes, 2007: 150). Bertrand Russell’da Hobbes’dan etkilenerek iktidarı *‘istenilen etkilerin üretimi’* olarak tanımlamaktadır (Russell, 2004: 25).

Tüm tanımlamaların birleştiği iki unsur vardır. İlk unsur iktidar sahip olunan, elde edilen bir şeydir. İkinci unsur ise iktidarı güç ve kuvvetle aynı anlamda tutmasıdır (Turhan, 1989: 7). Ancak iktidarın sadece güce dayandığına inanmak doğru değildir. Çünkü yönetilenler iktidarın kararlarına rıza gösterirler. Yani iktidar olgusu yönetilenlerin rızasına dayanmaktadır diyebiliriz. Kapani’nin ifadesiyle, *‘İktidar= Kuvvet + Rıza’*dır (Kapani, 2013: 54).

Gerçek yaşamda iktidar insanlar arasında bir ilişki olup yönetilenler üzerinde meşru güç kullanma yetkisi devletin tekelindedir. Bu bağlamda devletin bu yetkisi dayatmacı boyutuyla da ilgili olup bu dayatmacı gücün süreklilik arz etmesi ihtimal dışıdır. Bu sebeple yönetilenlerin devlet gücüne rıza göstermeleri gerekmektedir. Yönetenler ve yönetilenler bazı ortak amaçlar çerçevesinde hareket ettiğinden dolayı rıza, güç veya hem rıza hem de güç ile birlikte hareket ederler (Gönenç, 2007: 151).

Demokratik siyasal sistemde iktidarın sınırları temelde toplumsal etkenlerle klasik demokrasi anlayışının felsefi varsayımları ve ilkeleri tarafından belirlenmektedir. İktidarın sınırlarını toplumsal sınırlar, yasal ve kurumsal sınırlar olarak ikiye ayırabiliriz. İktidarın yasal ve kurumsal sınırları güçler ayrılığı ilkesi ile belirlenir. Bu ilke, yasamanın yürütmeyi, yürütmenin yasamayı karşılıklı denetlemeleri ile yargının da yönetsel kararlar çerçevesinde, yasamayı denetlemesi sürecini ve olgusunu kapsamaktadır. Böylelikle yasama organı vereceği bir güvensizlik oyuyla yürütme organını görevden alabileceği gibi, yürütme organı da bir siyasal istikrarsızlık durumunda, yasama organının feshedilmesi ve yeni seçimlere gidilmesi yetkisine sahiptir. Bağımsız yargı kurumları ise, bir yanda yasaların anayasaya uygunluğunu, öte yandan da yürütmenin karar ve uygulamalarının yasalara uygunluğunu denetlemek, aykırı bulduğu durumlarda iptal yetkisine sahiptir. İktidarın toplumsal sınırları ise, demokratik siyasal sistem çerçevesinde örgütlenmiş baskı gruplarının varlıkları ve faaliyetleri kapsamında düşünülebilir. Çünkü çoğulcu demokratik siyasal sistemi kuran eşitlikçi, özgürlükçü ve ussal insan, siyasal iktidarın belli aralıklarla seçildiğini ve değiştiği gerçeğinden yola çıkmış, ancak bununla da yetinmeyerek, iktidara gelen siyasal partileri, kurduğu ya da kurulmasına katkı sağladığı demokratik baskı gurupları aracılığıyla denetleme sürecini temel hak ve özgürlüklerin önemli bir parçası olarak yerleştirmiştir (Saybaşı, 1985: 14–15).

1.1.1. Kuvvetler Ayrılığına Göre Siyasal Sistemler

Kuvvetler ayrılığına göre hükümet sistemleri iki açıdan ele alınabilir: Sert kuvvetler ayrılığına dayanan sistemler ve yumuşak kuvvetler ayrılığına dayanan sistemler. Sert kuvvetler ayrılığı sistemi başkanlık sistemi ve yarı-başkanlık sistemi, yumuşak kuvvetler ayrılığı sistemi parlamenter sistemdir (Gözler, 2009: 135). Bu

çalışmada başkanlık sistemi ele alındığı için ve sistemin daha iyi anlaşılabilmesi için parlamenter sisteme ve yarı-başkanlık sistemine kısaca değinilecektir.

1.1.1.1. Kuvvetlerin Sert Ayrılığı: Başkanlık Sistemi

Başkanlık sistemi sert kuvvetler ayrılığına dayalı bir sistemdir. Üç ayrı organ (yasama, yürütme ve yargı) hükümetin yetkilerini paylaşır ve anayasal sınırlar içinde hareket eder. Her bir organ diğer organları frenleme ve kontrol etme yetkisine sahiptir. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası kuvvetler ayrılığı ilkesinden hareketle oluşturulmuş ve uygulamaya konmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasında yasama, yürütme ve yargı organları hükümetin gücünü kötüye kullanmaması ve her bir organın birbirlerinin yetkilerini kontrol etmeleri amacıyla ayrı ayrı yorumlanmıştır. Amerikan siyasal yaşamının gelişmesinde Montesquieu'nün "Yasaların Ruhü" adlı yapıtı çok önemli bir rol oynamıştır (Turhan, 1989: 32). Montesquieu'nün kuvvetler ayrılığı felsefesi, tarihi süreç içerisinde demokratik rejimlerin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir.

Başkanlık sisteminin çıkış sürecine bakıldığında, başkanlık sistemi deyimi ilk olarak gazeteciler tarafından kullanılmıştır. Başkanlık sistemi terimini, İngiliz siyasal sistemi ve Amerika Birleşik Devleti sistemini karşılaştırırken Walter Bagehot kullanmıştır. Ancak Woodrow Wilson, Bagehot'un Amerika Birleşik Devletleri'ni değerlendirirken kullandığı başkanlık sistemi terimi yerine Kongre Hükümeti sistemini kullanmış ve kitabına da bu adı vermiştir. Literatüre bakıldığı zaman Başkanlık Sistemi deyimi Amerika Birleşik Devletleri siyasal rejimini tanımlamak üzere kullanılan bir terimdir.

Parlamenter sistem ülkeden ülkeye farklılık gösterirken başkanlık sisteminin tek başarılı uygulama alanı Amerika Birleşik Devletleri olmuştur. Bazı Latin Amerika ülkeleri de başkanlık sisteminden etkilenecek bu sistemi kendi ülkelerinde uygulamaya çalışmışlardır ancak hiçbirinde de Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi uzun süreli ve başarılı uygulanamamıştır. Bu ülkelerde başkanlık sistemi Arjantin'de olduğu gibi kısa bir süre sonra hükümet darbeleriyle yıkılmış ya da Şili'de olduğu gibi otoriter nitelikte başkancı rejimlere dönüşmüştür.

Başkanlık sistemi parlamenter sistem gibi kendiliğinden doğmuş ve gelişmiş bir sistem değildir. Bu sistem Amerika Birleşik Devletleri Anayasası ile oluşturulmuştur.

1787 Amerika Birleşik Devletleri Anayasası modern anayasacılık açısından günümüzde en eski yazılı anayasadır. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasına göre, yasama yetkisi Amerika Birleşik Devletleri adına Kongreye ait olup Kongre, Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki kanattan oluşmaktadır (m.1). Yürütme yetkisi, Amerika Birleşik Devletleri başkanına verilmiştir (m.2). Yargı yetkisi ise, yüksek mahkeme ile alt dereceli mahkemeler arasında paylaştırılmıştır. Anayasa yaptığı yetki ayrımları ile tam bir kuvvetler ayrılığı yaratmıştır (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

Amerika Birleşik Devletleri Kongresinde; Senato, altı yıllık bir süre için seçilen 100 senatörden oluşur. Her eyaletin büyüklük ve nüfusuna bakılmaksızın iki senatörü vardır. Birleşik Devletler Başkan Yardımcısı Senatonun başkanıdır. Temsilciler Meclisi, 2 yıllık süre için seçilen 435 temsilciden oluşur. Federal halk, Temsilciler Meclisi üyeleri tarafından temsil edilmektedir. Temsilciler Meclisi üyelerinin sayısı seçildikleri eyaletlerin nüfusuna bağlı olduğu için 10 yılda bir yapılan nüfus sayımına göre eyaletlerden seçilen temsilci sayısı değişebilmektedir. Ama mutlaka her eyaletin bir temsilcisi vardır. Temsilciler Meclisi, ‘‘Resident Commissioner’’ adı verilen Puerto Rico’dan bir kişiyi ve Kolombiya bölgesinden, Guam ve Virjin adalarından da birer delegeyi içermektedir. Bunlarda temsilcilerin sahip olduğu haklara sahiptirler, fakat oy verme yetkileri bulunmamaktadır (Turhan, 1989: 34).

Amerikan Anayasasına göre yürütme yetkisi Amerikan Birleşik Devletleri Başkanına aittir. Başkan ve Başkan Yardımcısı Anayasanın 1804 tarihli 12. değişikliği ile ikinci seçmenler kurulu yolu ile seçilir (Turhan, 1989: 34).

Başkan ve başkan yardımcısı seçiminde her eyaletten ikinci seçmenler kurulu adı verilen bir kurultayda eyaleti temsil edecek adayı seçilir. Seçimlerden sonra ikinci seçmenler kurulu başkan ve başkan yardımcısı seçimini gerçekleştirir. Her eyaletin ikinci seçmenler kurulundaki üye sayısı o eyaletin Temsilciler Meclisi ve Senato üyelerinin toplamına eşittir. Başkanın seçimi üç aşamada gerçekleşir. Birinci aşamada her parti kendi başkan ve başkan yardımcısı adayını belirler. İkinci aşamada

her federe devlet genel oyla başkanı seçecek delegeleri belirler. Üçüncü aşamada bu delegeler Amerika Birleşik Devletleri Başkanını seçer. Fakat bu delegeler partili oldukları için kendilerini seçtiren partinin başkan adayına oy verirler. Diyebiliriz ki, delegelerin belirlenmesi ile başkanda belirlenmiş olur (Turhan, 1989: 34).

Başkanın Amerika'da doğmuş ve 35 yaşında olması anayasal bir gerekliliktir. Başkanlık seçimleri dört yılda bir ve Kasım ayının ilk Pazartesiye izleyen Salı günü yapılır. 1951 yılında onaylanan 22 sayılı anayasal düzenleme ile Başkanların görev süresi iki dönemle sınırlandırılmıştır (Targonski, 2000: 38). Başkan seçimle iş başına geldiği için Kongreye karşı siyasal sorumluluğu yoktur. Ancak cezai sorumluluğu vardır (Turhan, 1989: 34).

Başkanın Kongreye karşı herhangi bir siyasal sorumluluğunun olmaması sistemin en dikkat çekici özelliğidir.

Her ne kadar Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, yasama, yürütme ve yargı organlarının yetkilerini ayrı ayrı saymışsa da, bu organlara tanınan yetkilerin aşırı kullanılmaması için "denge ve denetim"(checks and balances) mekanizmaları getirmiş ve bu mekanizmanın işleyebilmesi için yasama ve yürütme organları arasında bir takım denge unsurları bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yasama ile yürütme arasında aşağıdaki denge unsurları bulunmaktadır:

Atamalar: Amerika Birleşik Devletleri'nde atamalar yürütmenin yani başkanın elinde olmasına rağmen bazı önemli atamalarda (bakan, yüksek mahkeme üyesi, büyükelçi) Senatonun onayına başvurulmaktadır (Gözler, 2009: 141).

Milletlerarası Antlaşmaların Onaylanması: Amerika Birleşik Devletleri'nde dış ilişkileri yürütmek ve milletler arası antlaşmaları yapma yetkisi başkana aittir. Fakat antlaşmaların geçerliliği Senatonun onayına bağlıdır (Çam, 1993: 107).

Meclis Araştırması: Kongrenin, yürütme alanına giren konularda araştırma yapması mümkündür. Ancak, araştırma olumsuz sonuçlansa bile, Kongre, başkan görevden alamaz. Kongre bu yetkisini "araştırma komisyonları" eliyle kullanır (Gözler, 2009: 141).

Impeachment (Suçlama): Meclis soruşturması olup cezai bir sorumluluk niteliğindedir. Başkanın suçlandırılması işlemi Temsilciler Meclisi tarafından yapılırken Senatoda üçte iki çoğunluğunun sağlanması ile başkan yargılanmak üzere

yetkili mahkemeye gönderilir. Impeachment ile başkanın görevine son verilirken cezai nitelikte bir usul olarak kullanılmaktadır (Eroğul, 2012: 98).

Bütçe: Yürütme organı bütçe hazırlama yetkisine sahiptir. Ancak hazırlanan bütçenin onaylanması, değiştirilmesi ya da reddedilmesi işleminde Kongre yetkili kılınmıştır (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

Veto: Veto yetkisi başkanın Kongreye karşı kullanabileceği en etkili yetkisidir. Başkan, Kongre tarafından hazırlanan ve kabul edilen kanunları veto edebilir. Başkan tarafından veto edilen kanunların tekrar kabul edilebilmesi için, hem Temsilciler Meclisinin hem de Senatonun üçte iki çoğunluk ile kabul etmesi gerekmektedir. Bu çoğunluk sağlanıp kanun teklifi tekrar kabul edilmişse Başkan artık kanunu yayımlamak zorundadır. Fakat Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından bu çoğunluğun elde edilmesi zor olduğu için başkan istemediği kanunları engelleyebilme imkânına sahiptir (Gözler, 2009: 142).

Mesaj: Her ne kadar başkanın kanun teklif etme yetkisi yoksa da mesaj verme yetkisi ile Kongreye istediği kanunların çıkarılmasını iletebilir. Başkan mesaj yetkisini her dönemin başında Ocak ayında Temsilciler Meclisi ve Senatonun birleşik toplantısında okur (Gözler, 2009: 142).

Başkanlık sistemi sert kuvvetler ayrılığına dayanan bir sistem olduğu için yürütme yetkisi başkanın şahsında toplanmış ve bu karşılıklı etkileşim araçları ile yürütme organının yasama organının çalışma alanına karışması sınırlandırılmıştır. Önem verilen nokta her bir organın uyum içinde çalışmasını sağlamaktır. Bundan dolayı Başkanlık Sistemine, denge ve denetim sistemi denmektedir. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasında da bahsi geçtiği gibi başkanlık yalnızca yürütmenin başı olmak demektir. Hukuksal açıdan en üstün güç yasamadır ve yargının tam anlamıyla bağımsız olduğu söylenebilir.

Başkanlık sisteminde başkanın görev süresinin belli olması ve bu süre içerisinde impeachment dışında görevinden alınamaması yürütme organını güçlendirmekte ve istikrarını sağlamlaştırmaktadır. Ancak yasama ve yürütme arasında çıkacak olası bir anayasal çıkmazların söz konusu olduğu durumlarda Başkanlık Sisteminin özelliklerinden olan yürütme organının yasama organından bağımsız olması nedeniyle yürütme ile yasama arasında bir tıkanıklık olduğunda bu tıkanıklık parlamenter rejimde olduğu gibi yasama organının tercihlerine uygun

yürütme oluşturularak aşılamadığından dolayı çözülememektedir. Başkanlık sisteminin en önemli sakıncaları arasında sistemin tıkanmasını önleyebilecek herhangi bir anayasal mekanizmanın bulunmaması ve yürütme ile yasama arasında oluşacak görüş ayrılıklarının işleyişi aksatıp tıkaması ihtimalidir (Özbudun, 1993: 141). Böyle bir durum karşısında da hükümet kilitlenip iş yapamaz hale gelebilir. Bu sorunun tek çözüm yolu ancak tarafların uzlaşmasına bağlı olur.

Başkanlık sisteminde, parlamenter sistemde olduğu gibi yürütme organını seçimlerden sonra elde edebilmek mümkün olmamakla birlikte seçimi kazanan parti seçildiği süre boyunca yürütme organını elinde tutabilmektedir.

Başkanlık sisteminde başkanın her ne kadar yasa önerme yetkisi olmasa da başkan yasayla düzenlenmesi yararlı olacağını düşündüğü konularla ilgili görüşler sunabilmekte, yüksek dereceli makamlara kendi görüşlerini benimsemiş kişileri getirebilmektedir. Başkanın yasama sürecine ilişkin veto yetkisi bulunmaktadır (Eroğul, 2012: 115). Parlamenter sistemlerde bazı sebeplerden dolayı parçalanmış olan muhalefet seçimlerden sonra parlamentoda birleşebilmekteyken başkanlık sisteminde seçimlerden sonra yürütme gücüne dâhil olabilmek mümkün değildir.

Sistemde gerçekleşen herhangi bir kutuplaşmada, başkan seçiminin ya hep ya hiç niteliğinin çok önemli sonuçları olmaktadır. Yeniden seçilememe, yasama organı ile yürütme arasındaki tıkanıklıklar ve uzlaşmazlıklar, başkanın yetkilerini sınırlamak için mahkemelerin kullanılması, federal bir devletse federe devlette başkanın başka bir partiden olması durumunda direnişi gibi tüm bu anayasal çıkmazlar sistemi zayıflatıp meşruluğunu azaltmaktadır (Turgut, 1984: 86).

Başkanlık sistemi ile parlamenter sistem arasındaki bir diğer farklılık ise parlamenter sistemlerde yürütme organı çift başlı olup bir tarafta sembolik yetkileri olan ılımlaştırıcı ve aşırılıkları önleyici bir devlet başkanı bulunurken diğer tarafta ise başbakan ve bakanlardan oluşan bir bakanlar kurulu bulunmaktadır. Başkanlık sisteminde ise yürütme organı tek kişiden oluşup hükümet ve devlet başı aynı kişidedir. Başkanlık sisteminde, parlamenter sistemde olduğu gibi sembolik görevleri olan bir makam bulunmamaktadır. Başkanın, meclisin onayını alarak seçtiği yardımcılarını bir kabine oluşturmaz. Başkanlık sisteminde, başkan, yasama organının güvenine dayanmaz ancak parlamenter sistemlerde yürütme organı yasamanın güvenine dayanmaktadır. Parlamenter sistemlerde devlet başkanının görevi ile ilgili

sorumluluğunu vatana ihanet suçu oluşturmaktadır. Bakanlar kurulu ise yaptığı görev ve işlemlerden yasama organına karşı sorumludur. Ancak yürütmenin sorumlu kanadı olan bakanlar kurulu yasama organına karşı sorumludur. Parlamenter sistemlerde yasama organı yürütmeyi denetleyebileceği gibi görevden de düşürebilmektedir. Devlet başkanına da bazı durumların gerçekleşmesi halinde yasama organını feshetme yetkisi tanınmıştır. Fesih hakkı kritik durumlarda hükümetin yeniden oluşabilmesini sağlayabilmekte ve hükümet herhangi bir sebeple başarısızlığa uğrarsa fesih hakkı ile yeniden halka başvurabilmektedir. Fakat başkanlık sisteminde, başkanın yasama organının güvenine dayanmaması ile görev süresi dolmadan görevinden uzaklaştırılmamaktadır. Başkan yasama organına karşı değil kendisini seçen halka karşı bir sorumluluğa sahiptir (Türkiye Hukuk, 2016).

Başkanlık sisteminde yürütmenin anayasal süresi dolmadan görevinden alınamaması, eğer ki başkan istekli değilse, durumu karşısında oluşan hükümet krizi başkanlık sisteminde siyasal bir krize dönüşebilmektedir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde oluşan bu siyasal sistemde her iki partinin ideolojilerinin birbirlerine yakın olmasından dolayı Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tür olaylar yaşanmamaktadır. Bu duruma etki eden diğer bir sebep ise demokrasi geleneğinin çok eskiye dayanıp güçlü ve sağlam olmasıdır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nde demokrasi geleneğinin çok güçlü ve sağlam olması, siyasal yaşama egemen olan her iki partinin de ideolojilerinin birbirine benzemesinden dolayı Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tür olaylar yaşanmamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık sisteminin en az sorunla işleminde partilerin disiplinsiz olmalarının önemli bir katkısı olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan ile Kongre çoğunluğunun ayrı partilere mensup olma olasılığı oldukça fazladır. Böyle ayrılık hallerinde partiler disiplinli olsaydı başkanla kongre arasında sürekli çatışmalar olabilir ve devletin iki organı arasında sağlanması gereken asgari ölçüde bir koordinasyon dahi sağlanamazdı. Amerikan partilerinin disiplinsiz oluşları Kongre ile Başkan arasındaki mekanizmanın felce uğramasını engellemektedir. Kongre çoğunluğu başkanın partisinden ise bu çoğunluğun, değilse de her iki partiye mensup kongre üyelerinden oluşan karma çoğunluğun oylarından yararlanmaktadır. Partilerin disiplinsiz olmaları böylece başkanlık sisteminde sistemin işlemleri açısından avantajlı olmaktadır. Yönetmeyen parti modeli adı

verilen bu modelde siyasal partilerin hükümet politikalarını saptamadaki yetkileri sınırlı kalmaktadır. Bu konudaki en aktif rol Başkana aittir. Başkan, hükümet politikasını saptarken karma ve değişken çoğunluklara dayanabileceği gibi, Kongre ile arasında bir uyuşmazlık çıktığında doğrudan kamuoyuna hitap etmektedir. Başkan görüşlerini kamuoyuna duyurmada Kongre üyelerinden daha avantajlı bir durumdadır (Duverger, 1993: 254).

Amerika Birleşik Devletleri'nde halk anayasaya karşı çok saygılıdır. Halk anayasaya aykırı durumlarda son derece şiddetli tepkiler gösterebilmektedir. Ayrıca, Amerikalılar anayasa ile ilgili çatışmaların zor kullanarak çözülmesine karşıdırlar. Amerika'daki başkanlık sisteminin işlemlerini sağlayan son destek böylece Amerikan halkından gelmektedir (Güriz, 1955: 139).

Özetlemek gerekirse, Amerika Birleşik Devletleri başkanlık sisteminin altı temel özelliğinden bahsedebiliriz: Bunlardan ilki, yürütme organını tekelinde bulunduran başkanın hem devletin hem de hükümetin başı olup doğrudan halk tarafından seçilmesidir. İkincisi, yasa yapımı ile uğraşan ve seçimle gelen yasama organının kuvvetler ayrılığının sert bir şekilde uygulandığı Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütmeden yani yönetimden ayrılmış olmasıdır. Üçüncüsü, yasama ve yürütmeye karşı sorumlu olan bürokrasinin özerk bir yapıya sahip olmasıdır. Dördüncüsü, sağlam bir parti geleneğinin bulunmaması sebebiyle yasama ve yürütme organını birbirine bağlamada parti bağının yetersiz kalmasıdır. Beşincisi, Yasama ve yürütme organı birbirinden bağımsız olup başkanın Parlamenter Sistemin aksine yasamaya karşı bir sorumluluğunun bulunmamasıdır. Başkan, yalnızca kendisini seçimle iş başına getiren halka karşı sorumlu olması ile Kongre de çoğunluk sağlansa bile görevinden alnamamakta yalnızca görev süresi dolduktan sonra yapılan seçimlerle iş başından gidebilmektedir. Son olarak, Başkan doğrudan halk tarafından seçildiği için bu durum başkana meşru bir güç sağlamaktadır.

Yasama ve yürütmenin karşılıklı etkileşim araçlarından olan Kongrenin başkanın kabinesini istifaya zorlayamaması bunun karşılığında da başkanın Kongreyi feshedememesi yasama ve yürütme arasındaki etkileşimin yani sistemin fren ve denge unsurunun hatasız işlediğinin göstergesidir.

Ekleme gerekirse, parlamenter sistemlerde yürütme organı, başbakanın bakanları atayarak bakanlar kurulunu oluşturması ile kolektif bir yapıya sahipken

Başkanlık sisteminde başkan sekreterleri atayarak kabinesini oluşturur. Ancak başkanın sekreterleri ataması kabinenin onayına bağlıdır. Teoride başkanın bazı yetkileri onaya tabii olsa da uygulama da yetkileri geniş ve güçlü bir başkan bulunmaktadır.

1.1.1.2. Kuvvetlerin İşbirliği: Parlamenter Sistem

Parlamenter sistem, yasama ve yürütme kuvvetleri başkanlık sistemine göre daha yumuşak bir şekilde birbirinden ayrılması sonucu oluşan bir hükümet sistemidir.

Bu sistemde esas olan kuvvetlerin işbirliğidir. Parlamenter sistemde, yasama ve yürütme organları arasındaki iş birliği iki açıdan ele alınabilir. Fonksiyonel açıdan işbirliği, yasama ve yürütmenin yasa yapımında yapmak zorunda oldukları iş birliğidir. Yasa hazırlama görevi yürütme organına, hazırlanan yasaları görüşüp kabul etmekte yasama organına aittir. Organik açıdan iş birliği ise yürütme organının yasama organı içinden çıkmasıdır. Başbakan ve bakanlar parlamento içindeki çoğunluktan çıktığı gibi Cumhurbaşkanı da parlamento tarafından seçilir (Turhan, 1989: 43).

Bu sistemde yürütme iki başlı bir yapıya sahip olup bir tarafta bakanlar kurulu diğer tarafta da devlet başkanı bulunur. Bu tanımdan hareketle parlamenter sistemi başkanlık sisteminden ayıran iki temel unsur göze çarpmaktadır. Bunlardan ilki, Başkanlık sisteminde halk tarafından doğrudan seçilen yürütme yerine, yasama organın içinden çıkan bir yürütme organının olması, ikincisi ise, yürütmenin yasama organının içinden çıkması sebebiyle yasama organına karşı siyasal bir sorumluluğa sahip olmasıdır.

Parlamenter sistemlerde, Başbakan bakanlar kurulunun başı olup hem Başbakan hem de bakanlar kurulu yasama organına karşı sorumludur. Çünkü başbakan ve kabinesi yasama organının güvenini kazanmalı ve görev süresi boyunca bu güveni sürdürmelidir. Parlamento vereceği güvensizlik oyuyla veya gensoru önergesi ile başbakanın ve kabinesinin görevine son verebilir (Güriz, 1955: 139). Başkanlık sisteminde, Kongrenin güvensizlik oyu ya da gensoru önergesi ile başkanı görevinden alması mümkün değildir yalnızca impeachment yolu ile başkanın

görevine son verilebilir. Bu da siyasi bir sorumluluk değil cezai bir sorumluluk türüdür.

Parlamentar sistem, İngiltere’de süreç içerisinde yavaş yavaş kendiliğinden doğmuş ve gelişmiştir. Parlamentar sistemin yavaş gelişmesinde seçilmiş üyelerden oluşan bir meclisin varlığı ve iki partinin parlamentoda bulunması etkili olmuştur. İngiltere’de meclis küçük bir azınlığı temsil etmekte olup parlamentonun vergi koyma yetkisini elinde toplaması egemenliğin halk ile kral arasında bölündüğünü gösterir. Partilerinse parlamentoda çoğunluğa sahip olması kabine içi sorunlarla ilgili oylamalarda parti içi disiplini sağlamış olur (Göze, 1995: 429). İki partili parlamentar sistemde seçimler hükümeti belirleyen bir mekanizmadır. Seçmenler oyları ile hükümeti kuracak grubu da belirlemiş olur. İki partili sistemde parlamento hükümet karşısında bir güç olmaktan çıkıp parlamento çoğunluk partisine tabii olur (Göze, 1995: 453).

Günümüzde artık siyasal partilerin ortaya çıkıp gelişmesiyle siyasal sorumluluk parlamento içindeki çoğunluk partisine geçmiştir. Parlamentar sistemlere baktığımızda seçimi kazanan parti her ne kadar iktidar olsa da diğer partiler gelecek seçimlere hazırlık olarak muhalefet parti statüsünü korumaktadır. Başkanlık sisteminde ise böyle bir durum geçerli olmayıp seçim yarışını kaybeden parti siyasi alandan dışlanmaktadır.

Siyasi sorumluluk alanına baktığımızda bu sorumluluk alanı parlamentar sistemin belirleyici özelliklerinden olup Bakanların parlamentoya karşı sahip oldukları sorumluluklar, bireysel ve kolektif sorumluluklar olmak üzere iki açıdan incelenebilmektedir. Kolektif sorumluluk, bakanlar kurulunun genel siyaseti ile ilgili olup genel siyasetin belirlenmesi ve yürütülmesinden kaynaklanmaktadır. Bunun sonucunda ise, parlamentonun güvensizlik oyu yetkisini kullanarak bakanlar kurulunun görevini sonlandırabilmesidir. Bu sorumluluğun doğabilmesi için kabinenin etkin olarak bir birlik içinde olması, kabinenin başbakan tarafından etkin bir biçimde denetlenebilir olması ve kabinenin parlamentonun güvenini yitirdiği durumlarda başbakanlık kabinesinin istifasını veya meclisin feshedilmesini isteme anlayışının gelişmiş olması gerekmektedir. Bireysel sorumluluk ise bir bakanın kendi yaptığı işlemlerden sorumlu olması demektir. Bakanın bağlı olduğu bakanlığın yaptığı işlerden doğan sorumluluk olup görevine son verilmesi ile ortaya

çıkmaktadır. Bu sorumluluğun doğabilmesi için, bakanlar kurulunun genel siyaseti ile ilgili olmaması ve sorumluluğu gerektiren işlemin bakanlar kurulunda görüşülmemiş gerekmektedir (Asilbay, 2013: 256).

Parti disiplininin özellikle 1868 yılından sonra İngiltere’de güçlenmesiyle birlikte kolektif sorumluluk ilkesinin pratik önemi büyük ölçüde azalmıştır. Çünkü kolektif sorumluluğun temelinde yatan düşünce, hükümetin yaptıklarından dolayı sorumlu tutulabilmesi ve böylece yapacağı önemli bir hatanın parlamentonun güvenini yitirmesine neden olabilmesidir. Ancak İngiltere’de egemen olan iki parti sisteminin ve parti disiplinin yerleşmiş olması sebebiyledir ki artık İngiltere’de hükümetin bu yolla düşmesine rastlanmamaktadır (Duverger, 1993: 254-255). Günümüzde fesih yetkisinin seçim dönemi içerisinde yani yasal süre dolmadan gerçekleşmesi erken seçim niteliği kazanmasına etki etmektedir. Parlamenter olmayan bir monarşide fesih yetkisinin kullanılmasının amacı kralın kendisine ve hükümetine meclis karşısında bir üstünlük sağlaması olarak görülmektedir.

18.yüzyıla kadar İngiltere’de hükümdarlar fesih yetkisini ellerinde tutabilmişlerdir. Süreç içerisinde hükümdarlar fesih yetkisini önce parlamentoya sonra da kabineye karşı yitirmeye başlamışlardır. Artık fesih hakkı kurumsal olarak hükümdarın elinde kalmış olsa da gerçekte fesih yetkisini başbakan kullanmaktadır (Turhan,1989: 49). Yani kabine içinde de başbakan gerçek bir lider olarak görülmektedir.

İngiltere’de, tarihsel süreç içinde düalist (ikici) parlamenter sistemden, monist (tekçi) parlamenter sisteme geçiş olmuştur. İkici parlamenter sistem, devlet başkanının siyasete etkin katılımı ile ilgilidir. Tekçi parlamenter sistem ise, günümüzde de olduğu gibi kabinenin yürütmenin gerçek sahibi olmasıdır. Sir Ivor Jennings, bu geçişle birlikte kabinenin siyasal sistemdeki üstünlüğünün arttığını ve kabinenin son söz hakkına sahip olduğunu belirtip, Parlamenter sistem yerine ‘‘Kabine Hükümeti’’ sistemi kavramını kullanmıştır (Foster, 2004: 755).

Başkanlık sisteminde başkan halk tarafından seçilmesine karşın parlamenter sistemde başbakan parlamento içinden çıkar ve parlamento üyeleri tarafından seçilir. Bu durum ülkelere göre farklılık gösterip çeşitli biçimlerde karşımıza çıkmaktadır. İngiltere’de Kraliçe çoğunluk partisinin liderini başbakan olarak atar. Çok parti sistemlerinin birçoğunda kabineler partiler arası yapılan pazarlıklar sonucunda ortaya

çıkar. Bu duruma göre devlet başkanı, başbakanı resmen atar ve başbakanın bakanları seçip devlet başkanınca atanmaları sonucunda da kabine oluşur. Almanya, İrlanda ve Japonya'da başbakanlar yasama organı tarafından seçilirler. İtalya ve Belçika'da, partiler arasında yapılan görüşmeler sonucunda belirlenir (Lijphard, 1997: 2-5). Örnek verilen ülkelerde ve parlamenter sisteme sahip diğer ülkelerde ortaya çıkan sonuç şu ki, kabine parlamentonun çoğunluğunun oyuna sahip olmalıdır. Bazı parlamenter sistemlerde, yasama organı güvensizliğini belli etmediği sürece kabinenin yasamanın güvenine sahip olduğu kabul edilmektedir. Buradan çıkan sonuç şudur ki, Parlamenter Sistemlerde kabinenin parlamentonun güvenine sahip olması gerekmektedir.

Parlamenter sistemi başkanlık sisteminden ayıran diğer bir özellik ise yürütmenin iki başlı olmasıdır. Bir tarafta kral veya kraliçe gibi veraset yoluyla iş başına gelen ya da yasama organı tarafından seçilen devletin başı, diğer tarafta ise hükümet (bakanlar kurulu) vardır.

Parlamenter sistemlerde devletin başı siyasal bakımdan sorumsuzdur aynı zamanda yetkisiz olduğu anlamına da gelir. Ve görevlerine parlamento tarafından son verilemez. Çünkü kamu hukukunda yetki ve sorumluluğun paralel olması gerekir. Ayrıca parlamenter sistemlerde devlet başkanının yaptığı işlemlerin imzalanması başkanlık sisteminden ayıran başka bir özelliktir. Karşı imzanın amacı, siyasal bakımdan sorumsuz olan devlet başkanının yaptığı işlemlerin parlamento önünde siyasal sorumluluğu bulunan kabine tarafından üstlenilmesini sağlamaktadır (Turhan,1989: 52).

Özetlemek gerekirse, parlamenter sistem, devlet başkanının sorumsuz olması, onun yerine işlemlere başbakan veya bakanların imza atması yani yasama organına karşı siyasal sorumluluğu üstlenmelerini gerekli kılan bir sistemdir.

Parlamenter sistemlerde bakanlar başbakan tarafından seçilir ve cumhurbaşkanı tarafından atanır. İngiltere'de olduğu gibi çoğu parlamenter sistemlerde genellikle bakanların milletvekili olma zorunluluğu olmamasına rağmen parlamento üyesidirler (Ay, 2004)

Bu açıdan baktığımızda bakanların çoğunun parlamento üyesi olması gerekmektedir diyebiliriz. Ancak parlamenter sistemle yönetilen birçok ülke, bakanların parlamento üyesi olması fikrini benimsememiştir. Örneğin Hollanda'da

parlamento üyelerinin bakan olması yasaktır. Parlamenter sisteme özelliğini veren bakanların parlamentoya karşı sorumlu olmalarıdır, bunun aksinin söz konusu olduğu durumlarda parlamenter sistemin varlığından söz edemeyiz. Fransa'yı ele alırsak, Beşinci Fransız Cumhuriyetinde olduğu gibi bakanlar kurulu devlet başkanının eylem ve işlemlerinden dolayı parlamentoya karşı sorumlu olmadığına parlamenter sistemin varlığından söz etmemiz mümkün değildir. Fransa 1958 Anayasası ile Beşinci Cumhuriyeti yarı-başkanlık sistemine dönüştürmüştür. Bu sistemle beraber yürütme organı bakanlar kurulu ve kabine kurulu olmak üzere iki kademeye ayrılmıştır.

1958 Anayasası Fransa'da üçüncü ve dördüncü Cumhuriyet dönemlerinde oluşan parlamento baskısı ile siyasal krizlerini önlemek amacıyla parlamenter sistemin sahip olduğu klasik özelliklerden uzaklaşıp, başkanlık sistemine kayan bir sistem getirmiştir. Ancak bu sistem değişikliği Cumhurbaşkanlarına göre farklılık gösterebilir. Beşinci Cumhuriyetin ilk Cumhurbaşkanı General Charles De Gaulle anayasanın Cumhurbaşkanına tanıdığı yetkileri tam olarak kullanıp kişisel otoritesi ile birleştirerek izlediği siyaseti başkanlık sistemi lehine kullanıp, Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesini istemiş fakat meclis bu isteği desteklememiştir. Bu isteğin hükümet tarafından benimsenmesi ile önerinin Ekim 1962'de halk oylamasına sunulması ve hükümete güvensizlik oyu veren meclisin dağıtılması kararlaştırılmıştır. Ancak De Gaulle çekildikten sonra başkanlık sistemi lehine ilerleyen politikalar aksamış ve sistemin parlamenter yönü ağırlık kazanmıştır. Ancak klasik İngiliz Parlamenter sisteminden ayrılan bu sistemle birlikte, Cumhurbaşkanı doğrudan halk oylaması ile seçilip, geniş yetkiler ile donatılmış, yürütme güçlendirilirken parlamento zayıflatılmış ve parlamenter sistemdeki denge bozulmuştur (Göze, 1995: 578).

Duverger'e göre yarı-başkanlık sisteminden bahsedebilmek için, Cumhurbaşkanı doğrudan genel oyla seçilip geniş yetkilerle donatılır; parlamentonun güvenini taşıdığı sürece görevde kalabilen yürütme yetkisine sahip, Başbakan ve Bakanlar kurulu bulunur. Eğer parlamentoda tutarlı ve istikrarlı çoğunluklar varsa bu durumda başkan her şeye egemen olup güçlü bir başbakan ya da sembolik olup sözde yetkili bir başbakan statüsünde kalacaktır. Eğer başkan bu çoğunluğun dışında yansız veya muhalif bir kişiyse sistemin düzenleyicisi olup o zamanda yetkileri

anayasada planlanana göre olacaktır. Açık ve disiplinli bir çoğunluğun bulunduğu parlamentoda bu çoğunluğun lideri aynı zamanda yürütmeyi ve yasamayı yönetir. Eğer başkan çoğunluğu sağlayan partinin başı olmayıp, bu partiye bağlı veya onun adı altında biriyse, partinin liderine başbakanlık makamı verilir ve gerçek iktidar başbakana ait olup hükümetle birlikte çoğunluk partisinin lideri olarak parlamentoyu denetler ve devlet başkanını kendine bağlı bir duruma sokar (Duverger, 2008: 72). Fransız 1958 Anayasası, başkanlık makamını en üst kurum haline getirdiğini söylebiliriz. Carl J. Friedrich'in belirttiği gibi Fransa'da 1946 anayasasının tam aksine 1958 Anayasası Başkanı devlet kurumlarının en üstüne getirmekte, başkan sözde yetkilerle değil tam olarak hükümet fonksiyonu ile donatılmış bir kişi haline gelmektedir (Friedrich, 1959: 814).

1958 Anayasası ile yarı-başkanlık sistemine dönüşen Fransız sisteminin Parlamenter sistemden ayrıldığı gösteren en önemli nokta bazı işlemlerde karşı imza kuralının olmaması ve başkanın bu kuralın dışında tutulmasıdır. Cumhurbaşkanı'nın tek başına yapabileceği işlemler, başbakanın atanması ve istifasının kabul edilmesi ile ilgili işleri yapmak, referandum yolu ile millet meclisini feshetmek, parlamentoya mesaj göndermek, anayasaya aykırı bulduğu bir yasayı veya milletlerarası antlaşmayı anayasa konseyine göndermek, anayasa konseyinin dokuz üyesinden üçünü ve kendi üyelerinin arasından başkanını seçmek ve anayasanın 16. maddesi uyarınca olağan üstü hal yetkilerinin gerektirdiği tedbirleri almak olarak anayasanın 19. maddesinde belirtilmiştir (Özbudun, 1995: 305-306). Anayasada aksi bir hüküm olmadıkça cumhurbaşkanı'nın yapacağı işlemlerde karşı imza kuralının uygulanması gerekir. Ancak gördüğümüz gibi bazı işlemlerde cumhurbaşkanı'nın karşı imza kuralının dışında tutulması, hükümet ve partiler üzerindeki durumunun güçlenmesine etki edecektir.

1958 Anayasasını 16. maddesi *"Cumhuriyeti müesseseleri, milletin bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü veya milletler taahhütlerin yerine getirilmesi ağır ve yakın bir tehdit ile karşılaşılır ve anayasal hükümet kurumlarının düzenli işleyişleri aksarsa, Cumhurbaşkanı, başbakanla, meclislerin ve anayasa konseylerin başkanlarıyla resmi danışmanlardan sonra, bu durumların zorunlu kıldığı tedbirleri alabilir. Bu tedbirleri bir mesaj ile millete duyurur. Bu tedbirlere, mümkün olan en kısa zamanda anayasal hükümet kurumlarının kendilerine verilmiş görevleri yerine*

getirmelerini sağlama amacına yönelik olmak zorundadır.” diyerek başkana geniş yetkiler tanımıştır (Özçelik, 1982: 166).

Günümüzden bir örnekle açıklarsak; 13 Kasım 2015’te Fransa’nın Paris kentinde meydana gelen terör saldırısından sonra ilan edilen olağanüstü hal için anayasada ön görülen 12 günlük olağanüstü hal süresinin 3 aya çıkarılmasını öngören Cumhurbaşkanı’nın süreyi 4 kez daha uzatıp olağanüstü halin Ocak 2017’ye kadar devam edeceği (BBC Türkçe, 2016) konusunda çıkan haberler karşısında Cumhurbaşkanı’nın yetkilerini farklı şekillerde de kullanabileceğinin ortamının sağlanmış olduğunu görüyoruz. Diyebiliriz ki, 16. maddede ön görülen koşullar gerçekleştiğinde cumhurbaşkanına geçici olarak verilen yetkiler onu diktatör kılacak niteliğe dönüşebilir. Çünkü bu yetkiler mutlak olarak sınırsız olup ‘durumun gerektirdiği tedbirler’ cümlesi belirsizdir ve açık değildir (Özçelik, 1982: 166).

1958 Beşinci Cumhuriyet Fransız anayasası bu nitelikleri barındırmakla beraber parlamenter sistemden uzaklaşmış ancak klasik anlamda başkanlık sistemini de kabul etmiş olduğunu söylemek mümkün değildir. Fransa’da Beşinci Cumhuriyet Anayasası’yla birlikte parlamenter sistemin bazı önemli unsurlarını koruyan bir yarı-başkanlık sistemine geçilmiştir. Yarı-başkanlık sistemi, başkanlık sistemi ile parlamenter sisteminin bazı unsurlarını kendisinde birleştirerek karma bir tip oluşturmuştur. Sistemin başkanlık sistemine benzeyen yönü, halk tarafından doğrudan seçilen ve geniş anayasal yetkilerle donatılmış bir Cumhurbaşkanı’nın varlığıdır. 1958 Anayasasında hükümet silahlı kuvvetleri emri altına almıştır. Parlamenter sisteme benzeyen yönü ise, yasama organına karşı sorumlu bir hükümetin varlığıdır. Anayasanın ilgili maddelerinde ön görülen koşullara göre hükümet parlamento önünde sorumlu olup millet meclisinin güvensizlik önergesini kabul ettiği takdirde Başbakan Cumhurbaşkanı’na hükümetin istifasını sunmak zorundadır (Özbudun, 2013: 206). Ayrıca Cumhurbaşkanı başkanlık sisteminde olduğu gibi yürütmenin tek sahibi olmayıp yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve bakanlar kurulu arasında paylaştırılmıştır. Bakanlar kurulu ikinci parlamenter sistemde olduğu gibi, hem devlet başkanına hem de parlamento’ya karşı çifte bir sorumlulukları olmayıp yalnızca parlamento’ya karşı siyasal sorumluluğu vardır (Özbudun, 1995: 308-309).

Kısaca sistemin başkanlık sistemine ve parlamenter sisteme benzeyen özelliklerinin karşılaştırılması yapılırsa: Yarı-başkanlık sisteminin başkanlık sistemine benzeyen özellikleri; cumhurbaşkanının halk tarafından doğrudan genel oy ile seçilip, geniş yetkilere sahip olması, hükümetin rızası olmadan meclisi feshedebilmesi ve olağanüstü durumlarda tek kişi yönetimini andıran yetkilere sahip olması, yarı-başkanlık sisteminin parlamenter sisteme benzeyen özellikleri ise, yürütme yetkisinin devlet başkanı ile kabine arasında paylaşılması, kabinenin başbakan ve bakanlardan oluşması, kabinenin başında başbakanın bulunması ve kabinenin meclise karşı siyaseten sorumlu olup meclisin güvensizlik oyu vererek kabineyi istifaya zorlaması ya da hükümetin meclisi feshedebilmesi (Göze, 1995: 579).

Görüldüğü üzere Fransa'nın yönetimine hâkim olan yarı-başkanlık sistemi, başkanlık sistemi ile parlamenter sistemin karışımı olan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.2. BAŞKANLIK SİSTEMİNİN AVANTAJ ve DEZAVANTAJLARI

Başkanlık Sisteminin parlamenter sisteme göre daha demokratik olduğu düşüncesi altında yatan hükümet istikrarını güvence altına alması, başkanın halk tarafından seçilmesi ile meşruluğa sahip olması ve kuvvetler ayrılığının net çizgilerle belirli olması sistem üzerindeki olumlu düşünceleri arttırmaktadır. Ancak sistemin etkili bir şekilde işlediği aynı zamanda özdeşleştiği ülke olan Amerika Birleşik Devletleri dışında sistemi uygulamaya çalışan diğer ülkelerde yol açtığı çeşitli sorunlar nedeniyle sistemin artılarının yanında eksilerinin de olması, başkanın iktidarını kişiselleştirip sistemi diktatörlüğe çevirmesi ve başkanın başarısız olduğu durumlarda sistemin tıkanmasıyla darbeleri de beraberinde getirdiği düşüncesinden hareketle sistemin daha iyi anlaşılabilmesi için avantaj ve dezavantajlarını incelemek gerekmektedir.

1.2.1. Başkanlık Sisteminin Avantajları

Başkanlık sisteminin parlamenter sisteme göre bazı güçlü yanları söz konusudur. Sistemi cezbedici kılanda parlamenter sisteme göre bazı avantajları içinde barındırmasıdır.

Başkanlık sistemi hükümet istikrarının olduğu bir sistemdir. Parlamenter sistemde hükümet her an düşebilirken Başkanlık Sisteminde başkan sabit bir süre için seçilir. Başkanlık sisteminde başkanın görev süresi dolmadan başkan görevinden alınamaz. Yalnızca impeachment yoluyla görevden alınabilir. Bu da başkanlık sisteminde yönetimde istikrar sağlar. Başkanın, doğrudan halk tarafından seçilmesi, demokrasi açısından başkanlık makamını meşru hale getirir. Tek bir kişi tarafından yönetilen devletler daha güçlü ve istikrarlı bir şekilde yönetilebilirler. Başkanlık sisteminde de sabit bir süre için seçilen başkan politikalarını rahatlıkla uygulayabilir. Başkanlık sistemi, Parlamenter sisteme göre daha demokratik bir yönetimdir. Başkanlık sisteminde başkan doğrudan halk tarafından seçilip, görev süresi dolmadan düşürülemediği için daha demokratik bir nitelik kazanmıştır. Çünkü seçmenlerin tercih ettiği parti seçimi kazanıp hükümeti kurabilir. Başkanlık sisteminde, hesap sorulabilecek kurum Başkanlık makamıdır. Ancak Parlamenter sistemlerde koalisyon ihtimali olduğundan, hesap sorulabilirlik çok zayıftır. Başkanlık sisteminde seçim zamanlarında seçmen oyunu kullanırken oy verdiği adayın kazanması halinde kimin başkan olacağını bilmektedir. Parlamenter sistemde ise, seçmen bir partinin temsilcilerine oy vermiş olsa bile, partinin başbakan olarak kimi seçeceği belirsizdir. Önceden bilinebilirlik ilkesi ile başkanlık sistemi daha demokratik bir sistemdir. Sistem, seçmenler için daha fazla seçim yapma imkânı sağlar. Şöyle ki, Yürütme organı için bir partinin temsilcisini desteklerken, yasama organı için farklı bir partinin temsilcisini destekleme fırsatına sahip olurlar. Güçler ayrılığı ilkesinin net bir şekilde görüldüğü başkanlık sisteminde, yürütmenin yasama üzerinde fesih yetkisi olmadığı için milletvekilleri daha rahat hareket edebilirler. Parlamento üyeleri, hükümetin düşürülmesi gibi bir kaygıya sahip olmadan kanunlar üzerinde özgür bir şekilde kararlar verebilirler.

Siyasi güç ve yetkiye sahip olan başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesi demokrasi geleneğini sağlamlaştırmaktadır. Doğrudan halk tarafından seçilmek başkana güven ve saygınlığın yanında meşruiyet sağlamaktadır (Tunçkaşık, 2015: 5)

1.2.2. Başkanlık Sisteminin Dezavantajları

Başkanlık sisteminin güçlü yanlarının yanında zayıf yanları da bulunmaktadır. Başkanlık sistemi rejim krizlerine yol açabilir. Parlamenter sistemlerde fesih ya da güvensizlik yoluyla hükümet düşürülebilirken, başkanlık sisteminde Başkan Kongreyi fesih edemeyip, Kongrede başkanı istifaya zorlayamadığından olası bir hükümet krizinde, bu krizin erken seçime gidilerek ya da diğer araçlar kullanılarak çözülme imkânı yoktur. Hükümet krizinin ancak demokratik olmayan yollarla giderilebilmesi ihtimal dâhilindedir. Bu nedenle başkanlık sistemi darbelere açık bir sistemdir. Sistemin istikrarlı bir yönetim olmasını sağlayan başkanın ve parlamentonun belirli sürelerle iş başına gelmesi durumu, bir kere seçilmiş olan başkanı, zamanla halkın desteğini kaybetmiş olsa bile görevinden almak mümkün değildir. Ya da bir sorun çerçevesinde uzlaşamayan parlamentoya karşı başkanın yapabileceği bir şey yoktur. Bu katı durum yüzünden sistem gelecek seçimlere kadar kilitlenebilir. Başkanlık sistemi çift başlılık sorununu da beraberinde getirebilir. Yasama ve yürütme organı ayrı ayrı halk tarafından seçilir. Buna istinaden her iki organda meşruluk iddiasında bulunabilir. Özellikle başkan ve yasama organının çoğunluğunun farklı partilerden olması ve her iki organında halk tarafından seçildikleri için meşruluk iddiasında bulunması ile işbirliği yapmaktan kaçınmaları sorununa yol açabilir. Bu durumda ısrar etmeleri durumunda sistem kilitlenir. İktidarın kişiselleşmesine yol açabilir. Yürütme organının tek kişiden oluştuğu başkanlık sisteminde kişiye verilen kapsayıcı güç, sistemi otoriter rejimlere dönüştürebilir. Toplum ve medya tarafından etkin bir figür haline gelen başkan bütün halkı temsil ettiği yanılsamasına kapılarak otoritenin merkezileşmesi ve iktidarının kişiselleştirilmesi yoluna gidebilir. Başkanın özel bir başkanlık sarayına sahip olması gibi unsurlar göz önünde bulundurulduğunda başkan kendisini zamanla bir kral ya da imparator gibi görebilir. Başkanlık sistemi siyasal kutuplaşmaya yol açabilir. Başkanlık sisteminde seçimi kazanan başkan adayı yürütme gücünü tamamen elinde bulundururken, kaybeden başkan adayının yönetim sürecinde parlamenter sistemde olduğu gibi muhalefet olarak yer alması mümkün değildir. Başkanlık sisteminde seçimi kaybeden başkan adayı siyasi mücadeleden dışlanmaktadır. Böyle bir durum politik yaşam üzerinde kutuplaşmaya yol açabilir. Başkanlık sisteminde başkan adaylarının arkasında bir parti örgütünün bulunması gerekmez. Ülke içinde popüler

olan herhangi bir kişi, kendi kendisini aday göstererek başkanlık yarışı içinde bulunabilir. Bu durumun genellikle Latin Amerika'ya özgü olduğu söylenebilir. Halkın sempati duyduğu ya da beğendiği kişiler siyasi tecrübeleri olmasa da seçimlerde iktidarı ele geçirme şansı bulabilir (Tunçkaşık, 2015: 8).

1.3. TARİHİ ve SİYASİ GELİŞİMİ

18. yüzyılın sonlarına doğru parlamenter sisteme tepki olarak, iç içe geçmiş yasama ve yürütme organına karşılık uygulamada da yürütmeyi güçlendiren bir sistem olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde başkanlık sistemi adı verilen model geliştirilmiştir. Başkanlık sistemi parlamenter sistem gibi süreç içerisinde gelişen bir sistem olmamakla beraber Philadelphia'da toplanan Kurucu Meclisin tasarlayıp, geliştirdiği bir sistemdir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde 18. yüzyılın sonlarına doğru 13. İngiliz koloni eyaleti kurulmuş ve İngiltere'nin katı sömürgecilik politikası karşısında koloniler İngiltere'ye karşı ayaklanmışlardır. İngiliz hükümetinden uzakta olmak koloniler için güvenli bir mesafe oluşturmuş ve 1776 yılında yayınladıkları bağımsızlık bildirisi ile İngiliz hükümetini tanımadıklarını beyan etmişlerdir (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

Koloniler İngiltere karşısında bağımsızlık mücadelelerini devam ettirebilmek ve birleşmelerini hukuksal bir temele dayandırmak için 1781 yılında Konfederasyon olarak birleşmiş ancak her eyalet kendi içinde bağımsız olmak isteyip oluşturdukları bu birliğin kendilerinden üstün bir nitelikte olmasını istememişlerdir. Kendilerini bağımsız birer devlet olarak gören bu eyaletler karşısında tam yetkili bir Yürütme organı gelişmemiş ancak her eyaletin temsilci gönderdikleri ortak bir organ olan Kongre oluşmuş ancak yetkilerini kullanamamıştır (Targonski, 2000: 7)

Konfederasyonu oluşturan devletler arasında daha sıkı ve disiplinli bir birliğin kurulması için federal sisteme geçiş gündeme gelmiş bunun sonucunda Kongre tarafından bir kurucu meclis oluşturulmuş ve kurucu meclis tarafından hazırlanan Federal Anayasa 1787'de ilan edilip 1789'da yürürlüğe girmiş ve federal devlet kurulup başkanlık sistemi benimsenmiştir (Targonski, 2000: 17). Amerika Birleşik Devletleri hükümet sisteminin daha iyi anlaşılabilmesi için, anayasanın hazırlanması

aşamasının öncesi ve sonrasını incelemek gerekmektedir. Bu sebeple, Amerika Birleşik Devletlerinin kuruluş aşamaları detaylı bir şekilde incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

ABD BAŞKANLIK SİSTEMİ

Bu bölümde Amerika Birleşik Devletleri tarihine değinilecek ve anayasal organların yapısı, işleyişi ve yetkileri üzerinde durulacaktır.

2.1. AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ TARİHİ

Amerika Birleşik Devletleri'nde kolonilerin kuruluşu, konfederasyona ve federasyona geçiş evreleri üzerinde durulacaktır.

2.1.1. Kolonilerin Kuruluşu

Avrupa ülkeleri zenginliklerini artırmak ve dünya meseleleri üzerindeki nüfuzlarını genişletmek amacıyla Amerika kıtasına gelmişlerdir. Avrupalılar arasında İlk olarak İspanyollar Yeni Dünya arayışına çıkıp bugünkü Amerika Kıtasına gelmişler, ardından Fransızlar, Portekizler ve İngilizler kıtaya yerleşmeye başlamışlardır.

İngiltere'nin devamlı yerleşmesi ise, 1607'de bugünkü Virginia eyaletinde olmuş ve bundan sonraki yerleşmeler ise daha çok kuzeyde gerçekleşip "New England" adını almış ve 18. yüzyılın ortalarına doğru bu kolonilerin sayısı 13'e ulaşmıştır (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

Koloniler kendi aralarında farklı özellikler gösteren bölgelere ayrılmıştır. İlk yerleşimler Atlantik kıyılarında okyanusa uzanan nehirler etrafında kurulmuştur. Buz çağından kalma buzulların erimesiyle ortaya çıkan bölgede ("New England"da (Yeni İngiltere) , Massachusetts, Connecticut ve Rhode Island) gemi inşaatı, balıkçılık, ticaret ve ahşap ürünlerine dayalı bir ekonomi gelişmiştir. New York ve Pennsylvania gibi orta kolonilerde tarım ve sanayi gelişmiştir. Buradaki toplum daha kompleks ve kozmopolittir. Bunun sebebi Hollandalılar'ın, İngilizler'in, Bohemyalılar'ın, Danimarkalılar'ın, Fransızlar'ın, İrlandalılar'ın, Polonyalılar'ın, İtalyanlar'ın, Portekizliler'in, Norveçliler'in, İskoçyalılar'ın ve İsveçliler'in bir arada yaşamasıdır. Güney kolonilerinde (Virginia, Georgia ve Carolina) ekonomi tarıma

dayalı olup Afrikalı kölelerin ve küçük çiftçilerin çalıştırıldığı ve büyük tarım arazilerine sahip olan aristokrat toprak sahipleri vardı (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

Kolonilerin kendi aralarında farklılık göstermesi bazı noktalara dayandırılmaktadır Bu farklılıkları üçlü bir grupta ele alırsak: Bazı koloniler ticaret şirketleri biçiminde kurulmuş olup genellikle kuruluş belgeleri ‘‘Krallık Şartı’’na dayanmaktadır. Bu belge ile kolonilerin geneli şirket ortağı olarak görülmekte ve şirketin kuruluş belgesi gibi görülen Krallık Şartına istinaden işletmeyi yönetiyorlardır. Kolonilere Krallık Şartı ile tanınan yetkiler geniş olup birer küçük devlet niteliğinde olmalarını sağlamaktadır. Üstlerinde Kral tarafından atamış bir yöneticileri olmayıp krallığın denetimi de sıkı değildir. Bağımsızlık savaşı öncesinde bu özelliğini koruyan koloniler Connecticut ve Rhode İsland’dır (Göze, 1995: 456). Bu kolonilerin ticari şirket biçiminde kurulmasındaki amaç İngiliz ticari faaliyetlerinin kolaylaştırılmasıdır. Ancak Amerika kıtasındaki kolonileşme hareketleri yalnızca ticari amaçlı olmayı dini amaçlarla da gerçekleştirmiştir. Kolonilerin çoğu ibadetlerini dini baskıya maruz kalmadan yapmak için Amerika kıtasına yerleşmişlerdir. 16. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere’de Hristiyanların İngiliz Kilisesini sorgulayan özellikle Püritenler için dinlerini özgür bir şekilde yaşayacakları yer Yeni Dünya olmuş ve William Penn tarafından yönetilen Pennsylvania dini grupların sığınağı haline gelmiştir. İkinci grupta bulunan koloniler ise, bir bağış belgesine dayandırılarak kurulmuştur. İngiltere kralı bazı kimselere bir hizmet karşılığı olarak, Amerika’daki bazı toprakları bağışlamıştır. Bağımsızlık savaşı öncesinde bu nitelikte olan koloniler Maryland Calvet ailesinin ve Pennsylvania da Penn ailesinin topraklarıdır (Göze, 1995: 456).Bu tarzda oluşan kolonilerde yöneticiler koloni topraklarının sahibi olup bağış belgesinin maddelerine göre Kralın yetkisi az ya da çok olabilir.

Üçüncü grupta yer alan ve diğer kolonilere göre sayıca fazla olan bu koloniler ise İngiltere Kralı veya kralın görevlendirdiği kişiler tarafından yönetilen ve sadece Kralın tanıdığı hak ve özgürlüklerden yararlanan kolonilerdir (Göze, 1995: 456). Bu kolonilerde Kral bağlı olarak gelişen koloni hak ve özgürlükleri İngiltere’nin koloniler üzerindeki nüfuzunun arttığını göstermektedir.

Kolonilerin yerleşiminin finansmanı doğrudan İngiltere Kraliyeti tarafından değil özel gruplar tarafından finanse edilmiştir. Georgia dışındaki bütün koloni yerleşimleri, şirket veya özel mülkiyet olarak ortaya çıkmıştır. Bu hissedarlar kraliyet izinlerine sahiptirler. Bu kolonilerden bazıları şirket yöneticileri tarafından sıkı bir şekilde yönetilse de zaman içerisinde İngiliz anayasası ve İngiliz geleneklerine göre katılımcı bir yönetim sistemi geliştirilmiştir (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016). Her ne kadar kolonilerin başında İngiliz Kralı tarafından atanan valiler bulunsada yerli halkın seçtiği yöneticilerde kolonilerin yönetiminde söz sahibi olabiliyordu.

Kolonilerde yöneticilerin yanı sıra üye sayısı on iki ile on sekiz kişi arasında değişen Yüksek Meclis ki bu meclis çoğunlukla konsey diye de adlandırılan ve yirmi ile yüz kişiden oluşan bir diğer meclis bulunuyordu. Yüksek Meclis kral ya da toprak sahipleri tarafından belirlenebiliyordu. İkinci meclis üyeleri ise küçük toprak sahiplerinin, yabancıların, zanaatkârların, tüccarların, ücretlilerin ve siyah insanların seçme hakkı olmayan, seçmek ve seçilebilmek için toprak gelirine sahip olma koşulu aranan ayrımcı oylama ile seçilmektedir. Kolonilerde yapılan yasalar ya İngiliz Kraliyet Konseyi tarafından onaylanabiliyor ya da iptal edilebiliyordu. 1696 yılından ihtilalin başladığı yıla kadar dört yüz yasa bu yolla iptal edilmiştir (Göze, 1995: 457).

İngilizlerin baskısı altında olan koloniler sömürü devletler gibi görülmekten ziyade meclislerinin kolonilerde İngiliz parlamentosunu temsil ettiklerini düşünelimlerine rağmen İngiltere bu kolonileri kral tarafından kurulduğunu ve İngiltere'nin nüfuzunun üstlerinde olması için yalnızca kralın tanıdığı hak ve yetkileri kullanabileceklerini düşünmesi koloni ve anavatan arasında anlaşmazlıklara yol açıyordu. Fakat bu koloniler İngiliz yönetim biçimine alışık olduğundan özerk yönetim konusunda kendilerini deneyimli görüyorlardı.

Birbirlerinden farklılık gösteren koloniler Amerika'nın yerli halkına, Hollanda'nın ve Fransa'nın ticari rekabetine ve İngiltere'nin aldığı bazı kararlara karşı güçlü durmak için ortak hareket eden bir birlik kurmayı gereklilik olarak görecektirlerdir. Birlik olma konusunda 17.yüzyıl ortalarında çeşitli hareketler görülmeye başlamıştır. Amerikan yerli halkına ve Hollanda'nın rakip ticari şirketlerine karşı önlem almak için 1643'te Massachusetts, New Plymouth, Connecticut, New Haven kolonileri konfederasyon kurma girişiminde bulunmuştur. Fakat bu birlik ancak 1648 yılına kadar dayanabilmiştir. 1697'de ise William Penn

birlik kurma önerisinde bulunur. 1754'e geldiğimizde de Benjamin Franklin öncülüğünde ve kuzey kolonilerinin de katılımıyla bir birlik tasarısı hazırlanır ancak kolonilere geniş yetkiler verdiği gerekçesi ile İngiltere tarafından onaylanmaz (Göze, 1995: 461). Bu süreç içerisinde İngiltere ve Prusya ile Fransa, Rusya ve Avusturya arasında başlayan yedi yıl savaşları (1756-1763) sonucunda bozulan ekonomisini düzeltmeye çalışan İngiltere koloniler üzerinde yeni vergiler çıkarmak zorunda kalmıştır. 1763 Paris antlaşmasını izleyen dönemde İngiliz-Amerikan ekonomik dayanışmasındaki bozulmalar ve bunun sonucunda kolonilerle İngilizler arasında düzelmeyecek çıkar çatışmaları ile 1763'ten sonra İngilizlere karşı birleşme düşüncesi kolonilere bağımsızlık yolunu açacaktır (Göze, 1995: 461).

1763 tarihinde yayınlanan Kraliyet Bildirisi ile kolonilere karşı bazı ağır yükümlülükler getirilmiştir. Yeni toprakların yerleşime açılması kısıtlanmış, 1764'te çıkarılan Şeker yasası ile kahve, şarap ve ipek gibi ürünlere vergilendirilme getirilerek rom ithalatı yasaklanmış, 1764 döviz yasası ile kolonilerin kâğıt para basması yasaklanmış ve 1765 Konaklama yasası ile İngiliz Kraliyet Ordusuna konaklama ve yiyecek sağlama yükümlülüğü getirilmiş ve 1765 Pul yasası (Stamp Act) ile bütün resmi belgeler, ruhsatlar, gazeteler ve kontratlar için pul alımı zorunlu hale getirilmiştir (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

İngiliz parlamentosunun "Stamp Act" yasasını kabul etmesi ile koloniler bu yasayı kamu hukuku sorunu olarak görüp İngiliz Kamu hukuku ilkelerinden yola çıkarak verginin yalnızca halkın temsilcilerinin oyu ile konabileceği ve kolonilerin İngiliz parlamentosunda temsil edilmemesini dayanak göstererek İngiliz Parlamentosunun Kolonilere vergi yükü getiremeyeceklerini savunurlar. Ancak İngiltere'ye göre bir kimsenin parlamentoda temsil edilmiş sayılabilmesi için kendisi ile aynı sosyal sınıfa ait kişilerin parlamentoda temsil edilmiş olmaları yeterlidir. Her ne kadar koloniler İngiliz parlamentosuna temsilci göndermemiş olsa bile kolonilerdeki tüm sosyal sınıflar Avam Kamarasında temsil edilmektedir bununla beraber koloni halklarının da parlamentoda temsil edildikleri düşüncesiyle İngiliz parlamentosu koloniler için vergi koyabilecektir (Göze, 1995: 464).

Kolonilerin İngiliz hükümetinin bu düşünlerine karşı tepkileri artacak ve koloniler çeşitli uygulamalar yoluna gidecektir. Pul yasasına tepki olarak, New York, Pennsylvania, Massachusetts, Rhode- Island koloni tüccarlarının İngiliz mallarını

boykot kararı alması ile İngiliz tüccar ve sanayicileri yasanın kalkması konusunda İngiliz hükümetine baskı yapmaları ve Virginia Temsilciler Meclisinin vergi koyma hakkının yalnızca kolonilere ait olduğunu kabul etmesi ile 1765 yılında Massachusetts Temsilciler Meclisi, koloni meclisleri ile yapılan Amerikan Kongresinde, krala ve parlamentoya bir dilekçe sunulması kararı alınıp kolonilerin haklarını açıklayan bir bildiri kabul edilir (Göze, 1995: 465).

Kolonilerin bu tutumu İngiliz hükümeti karşısında başarılı olmuş ve İngiltere pul yasasını kaldırma kararı almıştır. Ancak İngiliz parlamentosu Mart 1766'da bir Declaration Act yayınlarak kolonilerde uygulanacak olan yasaları yapma yetkisinin sadece kendisine ait olduğunu açıklamıştır (Göze, 1995: 465-466).

İngiltere her ne kadar pul yasasından vazgeçmiş olsa da koloniler üzerinde vergi koyma yetkisini hala kendisinde görmektedir. İngiltere koloniler üzerinde yeni vergilendirmeye giderek tüketim malları üzerine vergi koyması dokuz kuzey kolonisi İngiliz mallarını stamp act'te olduğu gibi tekrar boykot eder (1769) ve yine kolonilerin başarısı ile sonuçlanır ve İngiltere 1770 yılında bu vergi yasasını da kaldırır. Ancak İngiltere koloniler üzerinde vergi uygulamasına devam etmektedir ve 1773 yılında Amerika'da tüketilen çaylardan vergi almak isteyip bu konuyla ilgili yasa çıkarır. Bu yasanın uygulanması ile beraber İngiliz East India Company Amerikan pazarında tekel oluşturacak ve bu yasa ile Kuzey kolonilerinin armatörlerine darbe indirmiş olacak ve kolonilerde de vergilerin uygulanabileceğini göstermiş olacaktır. Koloniler bu yasa karşısında tepkisini daha sert göstererek Boston kentinde halk East Company gemisindeki çayları denize döker. Ve bu olay tarihe "Boston Tea Party" (Boston çay partisi) olarak geçer (Göze, 1995: 465-466). İngiltere Parlamentosu bu olay karşısında Massachusetts'i cezalandırmak için Boston limanını kapatır ve yerel yönetime yeni kısıtlamalar getirir (Intolerable Acts-Uygunsuz Fiiller) (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016).

Kabul edilen bu yasaya göre, olayın suçluları İngiltere'de yargılanacak, İngiliz askerleri Boston'da kalacak ve Massachusetts'in kuruluş şartları askıya alınacaktır. Bu cezalar karşısında Georgia hariç diğer koloniler kendilerini de Massachusetts ile aynı tehdit altında hissedip, birleşme kararı almalarına neden olacaktır (Göze, 1995: 466). Georgia dışındaki bütün koloniler mevcut durumu tartışmak için 1774 yılında delegelerini Philadelphia'ya gönderirler ve ilk Kıta Meclisi toplanmış olur (ABD

Ankara Büyükelçiliği, 2016). Burada aldıkları karara göre, kolonilerin haklarını açıklayan bir bildiri yayınlanıp, krala ve parlamentoya bir dilekçe sunulacaktır. Bu bildiriye göre Kolonilerde Common Law ilkelerine göre muhakeme edilmeli ve bir İngiliz yurttaşlarının sahip oldukları tüm haklara sahip olmalıdırlar ve Boston limanına karşı çıkarılan ve Fransa'nın da eski eyaleti olan Quebec'de Katolik mezhebinin resmi mezhep olarak sayan yasaların kaldırılmasını istemektedirler. (Göze, 1995: 466-467).

Kolonilerin bu bildiriye yayınlamasındaki amaç bir ihtilal düşüncesi olmayıp İngiliz hükümetinin koyduğu yasalara birlikte tepki göstermek için bir araya gelmiş olduklarını gösterir. Kolonilerin bildiri yayınlayarak hedefi İngiltere Hükümetinin koyduğu ekonomik anlaşmazlıklara bir çözüm bulmak olup bu bildiri kolonilerin ortak çıkarlarının bilincine vararak dayanışma zorunluluğunu kavramaları ve ilk defa tüm kolonilerin dayanışma içine girmeleri açısından önemli görülmektedir. 1774-1775 yılları arasında John Adams, Wilson, Jefferson tarafından ele alınan yazılarda İngiltere hükümeti dâhil tüm ülkelerin ayrı birer devlet olduğu ve ayrı bir egemen güç altında toplandıkları düşüncesi ile İngiliz parlamentosunun koloniler üzerinde etki sahibi olmadığı ileri sürülüyor ve bu yazı kolonilerin geleceği açısından bazı noktaları işaret ediyordu (Göze, 1995: 466-467).

Amerikan bağımsızlık mücadelesi, İngiliz Orduları ile koloniler arasında 19 Nisan 1775'te başlamıştır (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016). Mayıs 1775'te Philadelphia'da ikinci büyük Kongre toplanır ve Temmuz 1775'te Kongrenin ulusal ordu olarak değerlendirdiği ve başlarında Washington'un bulunduğu tüm kolonilerden gönüllü askerler Boston'a gelir. Nisan 1776'dan başlayarak koloniler Kongreye gönderdikleri delegelere tam yetki vererek, Mayıs 1776'da Kongre kolonilere kendi hükümetini kurmalarını ve İngiltere hükümetinin tüm yetkilerinin ortadan kalktığını ifade ederek 7 Haziran 1776'da Kolonilerin özgür ve bağımsız birer devlet oldukları Kongrede kabul edilir (Göze, 1995: 467). Virjinya delegesi Richard Henry Lee'nin, bağımsızlığın ilan edilmesi ve kolonilerin bir konfederasyon kurması yönünde bir tasarı önermesi ile Kongre, bağımsızlık bildirisinin hazırlanması için bir komisyon görevlendirir.

4 Temmuz 1776'da yayınlanan Bağımsızlık Bildirisi ile kolonilerin bağımsız ve bir devletin sahip olabileceği egemen bütün yetkilere sahip oldukları kabul edilip

kolonilerin birer devlet niteliği alması yönünde yolunu açar (Göze, 1995: 467). Yayınlanan 16 maddelik bu bildiri ile insanların eşit, özgür ve bağımsız doğdukları ve devletin temel görevinin halkının bu özgürlüklerini korumak olduğunu ancak İngiliz hükümetinin Amerikan halkının özgürlüklerini hiçe sayması ile halkın güvenini yitiren bir hükümeti değiştirme yetkisine sahip olduğu kabul edilip halk egemenliğinin önü açılmış ve Amerika halkı yeni bir hükümet kurmaya karar verip ve kendilerine en uygun yönetim biçimi olan demokrasiyi seçmişlerdir.

Bağımsızlık Bildirisinin kabul edilmesi ile Kongre her devleti kendi anayasasını yapmaya çağırmış ve ilk anayasa Virjinya tarafından yapılmıştır. 1776 yılından sonraki 4 yıl içinde Connecticut ve Rhode-Island dışında yeni bağımsız devletlerin çoğu kendi anayasal düzenlerini kurmuşlardır. İlk olarak Virjinya anayasasında belirtilen haklar bildirgesi diğer devletler tarafından da örnek alınarak kendi anayasalarında haklar ve özgürlükler bölümüne de yer vermişlerdir. Siyasi alanda iktidarın halktan geldiğini belirtmiş olsalar da oy hakkına ve kamu görevlerine sahip olanlar toprak sahipleri olduğundan demokrasi tam anlamda uygulanmaya konmuş değildir. Özgürlüklerin garantisi olarak kuvvetler ayrılığına önem verip kuvvetler arasında kontrol ve denge sistemini uygulamaya koyup, yasama gücü için çift meclis sistemi benimsenip kolonilerin güçlü yöneticilerine karşılık yürütme yetkisi kısıtlanmış, İngiliz yargı sistemi ile benzerlik gösteren bir yargı sistemi kurulmuştur (Göze, 1995: 468-469).

2.1.2. Konfederasyon

Bağımsızlığını ilan eden kolonilerde İngiltere'ye karşı devam eden savaşın sürdürülebilmesi ve savaşın getirdiği ekonomik bunalımın üstesinden gelinebilmesi için diplomatik alanda da birlik oluşturma zorunluluğu doğmuştur. Ancak koloniler kurulacak olan birlikle kendi özel çıkarlarının korunması konusunda da hassastır. Bu nedenle koloniler kuruluş ilkelerini açıklayan bir belge ile ilk olarak konfederasyonu benimseyeceklerdir.

Kasım 1777'de hazırlanan kuruluş ilkeleri Kongre tarafından kabul edilip 1781'de bağımsız devletler tarafından onaylanarak hukuki nitelik kazanan konfederasyon benimsenmiştir (Göze, 1995: 469).

Kolonilerin üzerinde anlaştıkları “Konfederasyon Maddeleri” merkezi hükümetin yetkilerini sınırlandırmıştır. Merkezi hükümetin gücünü birliği meydana getiren koloniler oluşturmaktadır. Oluşturulan bu yapıda eyaletlerin izni olmadan federal hükümetin eyaletlerden vergi alma ve asker toplama konularında yaptırımı yoktur. Koloniler sadece siyasi güç hesaplamalarından değil, birlikte bulunan her bir eyaletin farklı şartlar altında kurulması, ortak bir kimliğe ve merkezi bir yapı kuracak kadar olgunlaşmamış olmaları kolonilerin güçlü bir bağ ile bir araya gelmekten kaçınmalarına sebep olmaktadır (Yegin, 2011: 3).

Amerika Birleşik Devletleri konfederasyonunda, her devlet egemenliğini, özgürlüğünü ve bağımsızlığını koruyarak, konfederasyona devredilmiş yetkilerin dışında kalan tüm yetkiler devletlere ait olacaktır. Konfederasyonun organı olan Kongreye vergi koyma ve ekonomik hayatı düzenleme yetkisi verilmeyip sadece savaş giderleri ve ortak çıkarların getirdiği diğer harcamaları karşılayacak ortak bir hazine kurma yetkisi verilirken bunun yanı sıra Kongreye devredilen yetkiler ise savaşa ve barışa karar verme, elçi kabul etme ve gönderme, antlaşma yapma, devletlerarası anlaşmazlıkları çözümüleme yetkileridir. Ayrıca Kongrede bütün devletler eşit oya sahip olacaklardır (Göze, 1995: 469). Oluşturulan bu yapı ile ön plana çıkan eyalet otoritesi ve sağladığı hareket özgürlüğü, konfederasyon üyelerinin sistemi sürdürmek istemelerine yol açmıştır. Ancak Shays İsyanı, bu yapının ne kadar zayıf bir yapı olduğunu, merkezi hükümetin eyaletleri koruma konusunda zayıf kaldığını, eyaletler arasında çıkar çatışmalarını da beraberinde getirdiğini ve bu yapının sürdürülebilir olmadığını ispatı niteliğini taşımaktadır. Bu durum karşısında Amerika'nın kurucuları daha etkin bir sisteme geçme düşüncesini savunmuşlardır (Yegin, 2011: 4).

2.1.3. Konfederasyondan Federasyona Geçiş

Amerika Birleşik Devletleri Konfederasyonundan federasyona geçiş süreci iki devlet arasında (Virjinya ve Maryland) gerçekleşen bir sınır nehri anlaşmazlığının çözümü ile başlar ve Mayıs 1787 Philadelphia Convention’u ile noktalanır. İki devlet arasında anlaşmazlık konusu olan nehir kıyısında toprakları olan Washington, Virjinya ve Maryland devletleri arasındaki sınır sorununu çözmek üzere bu devletlerin temsilcileri ile federal anayasanın kurucuları olarak kabul edilen Madison

ve Mason gibi kişilerden oluşan komisyon kurulmasını ve komisyonun Mont Vernon'da toplanmasını önerir. Komisyonun başkanı ise Washington'dur. Ancak bu komisyonda var olan sorunun çözümünden ziyade konfederasyonun iç ticaret ve dış ticaret sorunlarını görüşmek üzere devletlerarası ticari sorunları görüşecek bir komisyon kurulması önerilir (Yegin, 2011: 5).

Annapolis'te toplanan konferansa sadece dokuz devletin temsilcisinin katılması ile 1787'de Philadelphia'da bir toplantı yapılması kararlaştırılır. Görüşmelerin gizliliği kararı ile 29 Mayıs'ta dokuz devletin temsilcilerinin katılmasıyla çalışmalar başlamıştır. Toplantının ertesi günü konfederasyon ilkeleri ile uğraşmak yerine reform yapma kararı alınır. Büyük küçük devletlerle güney ve kuzey devletlerinin aralarındaki anlaşmazlık uzlaşma ile son bulup bir anayasa yapılmasına karar verilmiştir. Anayasa 17 Eylül 1787'de kabul edilmiş ve anayasanın yürürlüğe girmesi için dokuz devletin onayı yeterli bulunmuştur. Ancak bu sayıya ulaşıldığında Virginia ve New York gibi iki büyük devlet daha anayasayı onaylamamış fakat onlarda 1788'de sadece bir oy farkla kabul etmişlerdir. 1789'da Washington ilk Amerika Cumhurbaşkanı seçilmiş ve aynı yıl federal devlet organları işlerlik kazanmıştır (Göze, 1995: 472-473).

Federal devlet yapısı, iktidarın iki veya daha fazla merkez tarafından paylaşılmasıdır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yönetim merkezileştirilmemiş bunun yerine bölgesel yönetim, yerel yönetim ve merkezi yönetim arasında paylaştırılmıştır. Merkezi hükümet anayasal çerçeve içinde genel yetkilere sahiptir. Bu birimlerin seçimle iş başına gelmiş yöneticileri, kendilerine has yapıları ve yasaları ve bu yapılar arasında işbirliği bulunmaktadır (Yegin,2011: 5).

Amerika Birleşik Devletleri, 1803 ile 1819'da Fransa'dan Louisiana ile Florida'yı satın almış, 1845' te Meksika'dan ayrılan Texas Amerika Birleşik Devletleri federasyon birliğine katılmıştır. 1846-1848 yılları arasında Meksika ile savaş sonucunda, New Mexico ile Kaliforniya'yı almıştır (Eroğul, 2012: 82). Günümüzde elli eyaleti ile geçen zaman içerisinde güçlenen Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en güçlü devletlerinden bir tanesi olmayı başarmıştır.

2.2. ANAYASAL ORGANLAR: YAPISI, İŞLEYİŞİ ve YETKİLERİ

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası, dünyada yürürlükte bulunan en eski anayasa olup Amerikan hükümetinin temel belgesi ve ülkenin yüce yasasıdır (Targonski, 2000: 1). Amerika Birleşik Devletleri anayasası sert kuvvetler ayrılığı prensibini benimsemiş ve ülke siyasi yönetim yapısını parlamenter sistemden ayırmıştır. Başkanlık sistemi ile yönetilen Amerika Birleşik Devletleri'nde, parlamenter sistemde olduğu gibi iç içe geçmiş bir yasama ve yürütme organı yerine, yürütme ve yasamayı ayrı ayrı birer organ niteliğinde kurumlaştırmıştır. Yine parlamenter sistemde olduğu gibi yürütme yasamanın içinden çıkmayıp, yasama ve yürütme organları birbirlerinden ayrı olarak doğrudan halk tarafından seçilmekte ve bu durumda organlara güçler ayrılığı ilkesi uyarınca meşruluk kazandırmaktadır. Başkanlık sisteminde; yasama, yürütme ve yargı organları teorik olarak ayrı ancak eşit ve birbirlerine bağımlı olarak şekillendirilmiştir.

Yasama Kongrede toplanarak, bakanlıkları ve çeşitli kurulları oluşturur. Bu bakanlıkların ve kurulların görev ve yetki ayrımlarına, yöneticilerinin atanmasına ve kurulların görev süresine karar verir. Ancak yürütme başkanda toplanarak, başkan hem devlet başkanı hem de hükümet başkanı statüsündedir (Güler vd., 2009: 319).

Sistem organlar arası yetkileri dengeye bağlamış ve organlara birbirlerini frenleyebilecek yetkiler vermiştir. Yürütme organının yasama organının çalışmalarına katılması sınırlı olup yürütme organı yasa tasarısı hazırlayamaz. Yürütme organının yasama organı karşısında bazı güçlü yetkileri de vardır başkanın yasaları veto etme yetkisi gibi ancak yasama organının da yürütme organı karşısında sahip olduğu bütçe onaylama yetkisi vardır. Herhangi bir organın güçler ayrılığı ilkesine aykırı hareket ettiği durumda ise oluşacak problemi çözmek yargıya yani Yüksek Mahkemeye düşmektedir.

2.2.1. Yasama Organı: Kongre

Amerika Birleşik Devletleri'nde yasama gücü Kongre tarafından temsil edilmektedir. Kongre, farklı özellikleri olan iki meclisten oluşur: Temsilciler Meclisi ve Senato.

2.2.1.1. Kongrenin Seçimi

Amerika Birleşik Devletleri parlamentosuna verilen isim Kongre'dir. Kongre Temsilciler Meclisi ve Senato olmak üzere iki meclisten oluşur. Temsilciler Meclisinde her federe devlet kendi nüfus çoğunluğuna göre temsilci gönderirken Senatoda her federe devlet iki kişi ile temsil edilmektedir (Göze, 1995: 482). Temsilciler Meclisinin üye sayısı nüfus oranına göre saptandığı için anayasada her federe devlet için sabit bir üye sayısı belirlenmemiştir. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'nda madde 1 bölüm 2'de temsilci sayısının 30 bin kişiye 1 temsilci seçileceği olacak şekilde belirleneceği ve bu sayım yapıncaya dek temsilci sayısının *“New Hampshire eyaleti 3, Massachusetts 8, Rhode Island ve Providence Plantations 1, Connecticut 5, New York 6, New Jersey 4, Pennsylvania 8, Delaware 1, Maryland 6, Virginia 10, Kuzey Carolina 5, Güney Carolina 5, ve Georgia 3”* olacağı belirtilmiştir (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016). Anayasanın belirlediği her federe devlet için Temsilciler Meclisi sayısına göre ilk dönem 65 üye Temsilciler Meclisinde görev yapmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası gereğince on yılda bir nüfus sayımı yapılmakta ve Temsilciler Meclisi üye dağılımı nüfus hareketlerine göre yeniden belirlenmektedir. 1790'da yapılan ilk nüfus sayımından sonra üye sayısı 105'e yükselmiş, 1929 yılında toplam temsilci sayısı 435 olarak belirlenmiş ve karar gereğince temsilci sayısı sabit kalmıştır (Koçak, 2015, s. 35). Temsilciler Meclisi üye sayısının fazla olması Temsilciler Meclisi içerisinde ortak hareket etmeyi ve karar vermeyi sağlayacak kurallara ihtiyaç duyulmasına neden olmuştur (Tanıyıcı, 2008: 55).

Amerika Birleşik Devletleri Kongresinin üst meclisi ve Temsilciler Meclisine göre daha prestijli olarak görülen Senato, her federe devleti temsilen gelen ikişer senatörün oluşturduğu 100 üyeli bir meclistir (Koçak, 2015: 35). Amerika Birleşik Devletleri Anayasası ilk hazırlandığı dönemde senatörlerin halk tarafından değil madde 1 bölüm 3'te belirttiği gibi eyalet yasama meclisi tarafından ikişer senatör seçileceği belirtilmiştir. 1913 yılında 17'nci Anayasa değişikliği ile senatörlerin eyalet yasama meclisi tarafından değil doğrudan halk tarafından seçilmesi karara bağlanmıştır. Bu değişikliğe sebep olan etmen ise yasama meclisi tarafından

belirlenmeye çalışılan senatör seçiminde bazı eyaletlerin eksik temsil edilmesinin bazı tıkanıklıklara yol açmasıdır (ABD Senatosu, 2016).

Her ne kadar temsilciler senatör olmak istese de senatörlerin bir sonraki hedefi başkanlık olmakta fakat Senatonun bu özelliğine rağmen Kongrenin iki kanadı arasında bir eşitlik söz konudur (Tanıyıcı, 2008: 55). Amerika Birleşik Devletleri'nde Kongre üyelerinin seçimi genel oy ilkelik tek turlu çoğunluk sistemine dayanmaktadır. Senatörlerin seçiminde her eyalet sınırları bir seçim bölgesi sayılarak altı yıl görev yapmak için iki senatör seçilmekte fakat her iki yılda bir üyelerin üçte biri yenilenmektedir (Çam, 1993: 111). İlk dönem Temsilciler Meclisi üye seçiminde sadece erkek toprak sahibi seçmenler oy kullanabilmekteydi ancak Amerikan iç savaşından sonra siyahlara da oy hakkı tanınmış fakat siyahlarında oy kullanabilmesi için seçmen kayıt ücretleri, okuma yazma bilme gibi şartların konulması ile çok etkili olamamıştır. Kadınlar ise ancak 1920 yılında yapılan bir anayasa değişikliği ile oy hakkına sahip olmuştur (Tanıyıcı, 2008: 56). Temsilciler Meclisindeki üyeler için her eyalet, çıkaracağı temsilci kadar seçim bölgesi oluşturulmakta ve her seçim bölgesinden basit çoğunluğu sağlayan bir aday temsilci olarak 2 yıl görev yapmak için seçilmektedir (Çam, 1993: 111). Temsilciler Meclisi üyelerinin seçiminin 2 yılda bir yenilecek olması Temsilciler Meclisinin kurum olarak etkinliğini azaltmaktadır. Ancak böyle bir yenileme halkın talep ve ihtiyaçları doğrultusunda daha etkin ve duyarlı çalışmayı sağlamak için ön görülmüştür.

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası senatör ve temsilci olarak seçilebilmeyi bazı koşullara bağlamıştır. Anayasanın 1.maddesi ve 2. bölümü uyarınca temsilci olabilmek için 25 yaşını doldurmuş, 7 yıldan beri Amerika Birleşik Devletler vatandaşı olan ve seçildiği zaman seçildiği eyalette ikamet ediyor olan herhangi bir kimse temsilci olabilir. Anayasanın 1. maddesi ve 3'ncü bölümü uyarınca senatör olabilmek için otuz yaşını doldurmuş, dokuz yıldan beri Amerika Birleşik Devletler vatandaşı olan ve seçildiği zaman seçildiği eyalette ikamet eden herhangi bir kimse senatör olabilir. Amerika Birleşik Devletleri siyaseti Cumhuriyetçi ve Demokratik olmak üzere iki parti tarafından oluşturulur. 1992 yılının Kasım ayından yapılan seçimlerden sonra Senatoya 57 Demokrat ve 43 Cumhuriyetçi senatör girmiştir (Çam, 1993: 111).

Amerika Birleşik Devletlerinin ilk zamanlarından ziyade 60'lerden sonra yapılan seçimlerde seçimi kazanan parti değil aslında kişi olmaktadır. Seçim zamanlarında medya ve yapılan kampanyalardan dolayı adaylar ön plana çıkmakta ve halkın adayı daha iyi tanınmasını etkilemektedir. Halk parti isteğine göre değil de daha iyi tanıdığı adaya yönelmektedir. Bu sebeplerden dolayı da başarılı olan adayın tekrar seçilmesi ve seçimi kazanması gündeme gelir. Yeniden seçilme oranlarının yükselmesi Gerrymandering olarak adlandırılan düzenlemeden kaynaklanır.

Bu farklılığa yol açan Gerrymandering düzenlemesi 1812 yılında Massachusetts valisi E. Gerry'nin uygulamaya koyduğu bir yöntemdir. Bu düzenleme ile iktidardaki parti lehine olan diğer bitişik seçim bölgelerini eritmek ve muhalifleri bir seçim bölgesinde toplayarak diğer seçim bölgelerini de garanti altına alarak seçim sonuçlarını lehine çeviren ve daha fazla temsil edilme olanağını sağlamıştır. Bu yöntemle tarımsal bölgeler kentlere oranla daha fazla temsil edilmektedir. (Çam, 1993: 111). Bu sisteme yöneltilen eleştiriler, temsilde adalet ilkesinin sağlanacağı gerekçesi ile seçim bölgelerinin sınırları yeniden belirlenerek görevdeki temsilcilerin menfaatine bir düzenleme yapmasıdır. Bu düzenleme ile görevdeki adayın ya da partinin konumunu korumak amaçlanmaktadır (Koçak, 2015: 36).

Federe devletler tarafından yapılan bazı seçim uygulamaları da Gerrymandering yöntemi yanında, genel oy ilkesini fiilen dar oy şekline dönüştürerek siyasi temsil edilmede farklılıklar yaratılmaktadır. Şöyle ki, Amerika Birleşik Devletleri'nde seçmenin oy verebilmesi için talepte bulunması gerekmekte seçim listelerine otomatik olarak yazılmak mümkün değildir. Her federe devlet ırk ve cinsiyetler arasında dengeyi ve eşitliği sağlamak üzere seçim yasası üzerinde oynama hakkına sahip olup bir takım şartlar koyabilmektedir. Örneğin, birçok federe devlette seçmen olabilmek için 6 aydan 2 yıla kadar o eyalette oturma koşulu ortaya konmakta fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde yer değiştirmelerin çok fazla olması seçmenlerin seçime katılmasını engellemektedir. Bir başka örnek ise, bazı federe devletler seçmen olabilmek için okuma yazma bilmeyi şart koşturmaktadır. Bu koşul kültür düzeyi yüksek olduğu yerlerde işlemezken, kültür düzeyi düşük olan güneyde okuma yazma bilmeyen siyahların seçim sistemine katılmasını engellemektedir. Ayrıca güneyin bazı federe devletlerinde seçmen olabilmek için ihtiyaçlarını

karşılayabilecek düzeyde gelire sahip olma veya bir seçim vergisi ödeme koşulu aranmakta bu durum ekonomik durumu çok iyi olmayan siyahları seçim sistemi dışına itmektedir (Çam, 1993: 112). Kongrenin yasama etkinliğine başlayabilmesi tek turlu çoğunluk sistemiyle seçilen senatör ve temsilcilerin Kongrede toplanmasıyla olur.

2.2.1.2. Kongrenin Yapısı ve İşleyişi

Amerika Birleşik Devletleri Kongresi 435 üyesi bulunan Temsilciler Meclisi ile 100 üyesi bulunan Senatodan oluşmakta ve her iki meclisinde kendine seçtiği bir başkanı bulunmaktadır.

İngiltere’de olduğu gibi Temsilciler Meclisi Başkanı, Speaker unvanı alır ve Speaker geniş yetkilere sahiptir. Speaker, toplantı esnasında söz verme hakkına sahip olup ayrıca istemediklerini ise görmezden gelebilmekte, çoğunluk olup olmadığına karar verip oy eşitliğinde kararı belirlemekte, yasa önerilerini komisyonlara dağıtıp değişiklik önerilerinin konuyla alakalı ya da alakasız olduğunu kararlaştırmakta, geçici komisyon üyeleri ile Senato ile anlaşmaya varılamayan konuları çözecek komisyon üyelerini belirlemektedir (Eroğul, 2012: 113). Temsilciler Meclisi Speaker’ı İngiliz Avam Kamarası Speaker’ına göre farklılık gösterir. Şöyle ki, Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi Speaker’ı tarafsız olmayıp, müzakerelerde partili kimliğini korumaktadır (Çam, 1993: 113). Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi Başkanının tarafsız olmaması otoritesini azaltmaktadır.

Senato Başkanlığı görevi ise anayasal hükme istinaden Başkan Yardımcısına ait olup sadece oyların eşit olması halinde oy kullanmaktır. Ancak uygulamada Senato başkanlığı görevini Senatonun kendi içinden seçtiği bir başkan vekili (President Pro Tempore) yapmaktadır. Temsilciler Meclisine göre bu mecliste başkanlığın herhangi bir ağırlığı olmamakla beraber işler genellikle çoğunluğa sahip olan kişi ile azınlığa sahip olan kişi arasındaki pazarlık ile yürütülmekte ve gerçek güç ise çoğunluğa sahip olan kişidedir (Eroğul, 2012: 95).

Amerika Birleşik Devletleri Kongresinin her iki meclisinde de ülkenin genel gelişmesini yakından takip eden, uzmanlaşmış, devamlı komisyonlar bulunmaktadır (Çam, 1993: 113).

Kongrenin her iki meclisinde de bulunan bu devamlı komisyonlar, Standing Comimittees, Conference Committees, Select Committees, Joint Committees olmak üzere dört kurumdan oluşmaktadır.

Standing Comimittees, sürekli komisyonlar olup komisyonların çoğunluğu alt komisyonlara bölünmüş olup tüzel kimlikleri eşit olsa da uygulamada bazı komisyonlar daha güçlü olmaktadır. Bu şekilde Temsilciler Meclisinde 100, Senatoda 70 dolayında alt komisyon bulunmaktadır (Eroğul, 1996: 96). Günümüz itibariyle Standing Committees'lerden Temsilciler Meclisinde 19, Senatoda 16 komisyon görev yapmaktadır. Conference Committees, geçici komisyon olup iki meclis arasındaki görüş ayrılıklarını çözmek üzere birkaç günlüğüne kurulan komisyonlardır. Kongrenin benimseyeceği çözümü belirlemede etkili oldukları için bu geçici komisyonların büyük önemi bulunmaktadır. Select (ya da Special) Committees, iki yılda bir her dönem başında yenilenen bu komisyonlar genellikle kendi konularında araştırma yapmak ile yetkilidirler. Her ne kadar geçici komisyon olsalar da iki yılda bir her dönem başında yenilenmeleri sebebi ile süreklilik kazanan komisyonlarda vardır (Eroğul, 2012: 96). Süreklilik kazanan komisyonlardan günümüz itibariyle Temsilciler Meclisinde üç, Senatoda ise dört tane bulunmaktadır. Joint Committees, bu komisyonlarda her iki meclisten eşit sayıda üye alınarak kurulmaktadır. Komisyon başkanlığı ise, her dönem başında diğer meclisten gelen bir üyeye geçmektedir. Bu komisyonlar Kongrenin ortak bir takım yönetsel işlerinden sorumlu olup biri ülkenin geçimsel durumunu (Joint Economic Committee), diğeri ise vergileri (Joint Committee on Taxation) izleyen iki karma komisyon daha bulunmaktadır (Eroğul, 2012: 96).

Kongrenin yıllık çalışma süresi kesin olmamakla birlikte 3 Ocak'ta başlayıp en geç 31 Temmuz'a kadar devam etmektedir. Özellikle savaş sırasında başkan tarafından kriz durumu ilan edildiğinde ya da Kongre sürenin uzatılması yönünde karar verdiğinde bu süre uzatılabilir. Kongrede çok sık uygulanan engellemeleri önleyebilmek ve meclisleri daha etkili kılabilmek için bir meclis diğer meclisin onayı olmadan görüşmeyi üç günden fazla erteleyememektedir (Çam, 1993: 113).

Amerika Birleşik Devletleri Kongresinde yasama gücü her iki meclis tarafından birlikte kullanılmakta ve yasa önerileri Kongre üyeleri tarafından yapılır. Amerika Birleşik Devletleri Başkanı da bu konularda bazı olanaklardan

yararlanmaktadır. Sadece vergi ile ilgili yasa önerileri Temsilciler Meclisinden gelmekte bunun dışında, her iki meclis yasa tasarısı hazırlama konusunda eşit yetkiye sahip olmaktadır. Yasa önerisi hangi meclis tarafından yapılmışsa, önce o mecliste görüşülüp karara bağlandıktan sonra diğer meclise gider. Bu meclis tasarısı aynen kabul edebilir, reddedebilir ya da değiştirebilir. Ancak her iki meclisinde tasarı üzerinde anlayamadığı durumlarda, senatörlerden veya Temsilciler Meclisi üyelerinden oluşan bir karma komisyon kurulur ve bu komisyon bir uzlaşma formülü bulmaya çalışır. Eğer ki tasarı her iki meclis tarafından kabul edilmişse başkanın onayına gönderilir (Göze, 1995: 482). Her iki meclis tarafından kabul edilen yasa tasarısı başkanın imzası ile yürürlüğe girer. Ancak başkanın önüne gelen yasaları veto etme hakkı olup başkan yasa tasarısını veto etmişse tasarının yasalara yürürlüğe girebilmesi için her iki meclisin üçte iki çoğunluğu ile tekrar kabul edilmesi gerekmektedir (Çam, 1993: 114).

Bir yasa tasarısının yasalara yürürlüğe girmesi için uzmanlaşmış devamlı komisyonların oynadığı rol önemli olup bu komisyonların oluşturdukları alt komisyonların yardımıyla titiz bir biçimde hazırladıkları tasarılar, genellikle Kongre tarafından kabul edilmektedir. Komisyonların ağırlıkları komisyon başkanlarına tanınan yetkilerle özellikle tasarılar yapılacak ek veya değişikliklerin kabul veya reddi bu komisyonların önemini daha da arttırmıştır. Komisyon başkanı çoğunluk partisinin en kıdemli üyesi olup "Senatory Rule" kadem sistemine dayanmaktadır. Bu komisyonlar arasında en önemlisi "Rules Committee" adı ile anılan "Yasa Komisyonu"dur. Bir Kongre üyesi ancak belirli süreler içinde öneride bulunabilir bu süre aşıldıktan sonra yasa önerisi yapma hakkı yalnızca Yasa Komisyonuna ait olur (Çam, 1993: 115).

Kongre bütçe gücüne sahip olup anayasanın birinci maddesinin sekizinci bölümünde, Kongreye vergi koyma ve vergilerle ilgili düzenleme yapabilme yetkisi tanıdığıdır. Ayrıca anayasada Kongrenin açıkça belirtilmeyen yetkileri de bulunmaktadır. Kongre yasa yapımının yanında çeşitli konularla ilgili kararlarda çıkarabilmekte, Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından onaylanıp başkanın onayına sunulan ortak kararlar yasa hükmündedir (Ashbee, 2004: 80).

2.2.1.3. Kongrenin Yetkileri

Parlamentar sistemlerde yasama organının başlıca iki tür yetkileri vardır: yasama ve hükümeti denetleme. Bu iki yetkinin kullanımında, hükümetle meclis çoğunluğu arasında sıkı bir işbirliği vardır. Örneğin, parlamenter sistemlerde, yasaların çok büyük çoğunluğu hükümet tasarılarından kaynaklanır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yasama yetkisi Kongrenin elindedir (Eroğul, 2012: 99). Kongrenin yetkileri anayasa ile saptanmıştır. Kongre, yasa yapma gücünü anayasal çerçeveler içerisinde tekelinde bulundurmaktadır. Ancak kişilerin ve federe devletlerin anayasa ile tanınmış hak ve yetkilerine dokunmamak kaydıyla. Kongre 1937 yılına kadar istediği takdirde yasama gücünü yürütmeye delege edebiliyordu. Ancak, anayasa mahkemesinin kararıyla delege etme ve yürütmenin yasa mahiyetindeki kararnamelerle işleri yürütme olanağı kaldırılmıştır. Böylece, yasama gücü mutlak bir şekilde Kongrenin tekelinde kalmıştır (Çam, 1993: 116). Başkanlık Sisteminin temel özelliği olan güçler ayrılığı ilkesi ile yasama ve yürütme organları arasında güçlerin birbirini dengeleyebildiği bir takım mekanizmalar söz konusudur. Kongre yürütmeyi etkileyebilecek bazı araçlara sahiptir. Ancak, hükümeti düşürebilmek ya da genel kurulda bir bakanı sorguya çekmek mümkün değildir.

Kâğıt üzerinde bakıldığında Kongreyi oluşturan iki meclisin yetkileri eşit sayılır (Eroğul, 2012: 99). Ancak federal sistem nedeniyle iki meclis arasında bazı farklar bulunmasına rağmen yasa yapma gücü daima iki meclisin anlaşması ile mümkün olup her iki meclisin kendine özgü yetkileri bulunmaktadır.

Temsilciler Meclisinin kendine özgü yetkileri şöyle özetlenebilir: Temsilciler Meclisi mali inisiyatife sahip olup mali yönü olan yasaların önerisi bu mecliste yapılmaktadır. Bunun sebebi ise, vergiyi federe devletlerin değil, vatandaşların ödemesidir. Senatörler federe devleti temsil ettikleri için mali inisiyatiflere sahip değildirler. Temsilciler Meclisi sadece önerme yetkisini elinde tutmaktadır. Senatoya gelen mali yasalarda normal yasa süreci uygulanır. Senato mali yasayı kabul edip etmemekte özgürdür. Temsilciler Meclisinin diğer bir yetkisi ise başkanlık seçiminde ikinci seçmenler kurulunda gerekli çoğunluğu sağlayamayan başkan adaylarının başarısızlığı karşısında, üç aday arasından Amerika Birleşik Devletleri Başkanını seçme yetkisidir. Ancak, siyasi süreçler içerisindeki gelişmeler bu yetkinin kullanılmasını önlemiş bulunmaktadır (Çam, 1993: 117).

Senatonun kendine özgü yetkileri ise şöyle özetlenebilir: Senato, başkanın atamak istediği yüksek rütbeli memurların, bakanların ve elçilerin atanmaları için oylama hakkına sahip olup başkanın yaptığı antlaşmaları üçte iki çoğunluk onaylama yetkisine sahiptir. Senatonun bu yetkiye sahip olması; federe devletlerin diplomatik temsil edilme, antlaşmalar imzalama, savaş ve barış ilan etmek gibi dış yetkilerin tamamını federal devlete bırakmasının bir karşılığı olarak görülmektedir. Senatonun üçte iki çoğunluğu sağlaması yerel sorunlara fazla önem veren senatörlerin bulunduğu Senatoda oldukça güç olmasına rağmen bu sakınca fiilen çeşitli yollarla aşılabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin lider durumunda olması ve çift parti sistemi içerisinde uzun vadeli çizilmiş dış siyaset ilkelerini her iki partinin de benimsemiş olması senatörlerin bölgesel çıkarlara bağlılığını, dış ilişkiler yönünde azaltmaktadır. Ayrıca Başkan Senatonun üçte iki çoğunlukla onaylanması gerekmeyen antlaşmalarda imzalayabilmektedir. Şöyle ki, Başkanın yürütme antlaşmaları (executive agreement) Temsilciler Meclisi ve Senatonun basit çoğunluğu ile onaylanabilmektedir. Başkanın Temsilciler Meclisinde destek bulması her iki yılda bir yapılan seçim beraberliği nedeniyle daha kolay olmakta ancak Senatoda destek görmesi sürenin daha uzun olması sebebiyle daha zor olmakla birlikte üçte iki çoğunluğa oranla basit çoğunluk daha kolay elde edilmektedir. Başkan anayasada ön görülen onaylanmayı gerektirmeyen askeri ve iktisadi antlaşmalar yapabilmektedir (Çam, 1993: 117).

Yasa önerme yetkisi yalnızca Kongre üyelerine aittir. Başkan ya da bakanın böyle bir yetkisi yoktur (Eroğul, 2012: 100). Kongrenin yasama faaliyetleri, sadece Kongre üyeleri tarafından sunulabilen yasa teklifleri ve üç farklı tipte hazırlanan karar teklifleri olmak üzere farklı formlar alabilmektedir (Kurallar Komitesi, 2016).

Teklifler içerisinde en sık başvurulana yasa teklifleri (bills) olmaktadır. Temsilciler Meclisi ve Senato üyelerinin kendi meclislerine verdikleri yasa teklifleri, kapsamı açısından kamusal teklifler (public bill) ve özel teklifler (private bill) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Özel teklifler, göç ve vatandaşlığa kabul gibi özel kişi ve kurumları ilgilendiren konuları içermektedir. Tekliflerle ilgili önemli bir ayırım da yetkilendirici teklifler (authorizing bills) ve ödenek teklifleri (appropriation bills) ayırımıdır. Yetkilendirici tekliflerle, yeni bir federal birim veya program oluşturmaktadır. Bu tekliflerde, ilgili kurumun izlemesi gereken politikalar veya

programın amacı ve genellikle de program için finansman tavanı belirlenmektedir. Ödenek teklifleriyle, kurulan birimler veya programların, yetkilendirici yasada belirlenen ölçütler çerçevesinde ihtiyacı olan finansman sağlanmaktadır. Hükümet programlarının çoğunun tahsisatları yıllık olup Kongreye verilen tekliflerin çoğu yetkilendirici tekliflerdir (Koçak, 2015: 42). Yürütme organı fiilen kendine yakın gördüğü Kongre üyeleri aracılığı ile yasa teklifinde bulunabilmektedir. Bir yasa teklifinin kabul edilip yasalaşabilmesi için Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından aynı metin kabul edilip başkanın da onaylaması ile yasalaşabilmektedir (Eroğul, 2012: 100).

Yasama sürecinde başvurulanan kararlar ise üç farklı form almaktadır. Bunlardan ilki, Başkan tarafından onaylanması gereken ve başkanın imzasıyla birlikte yasa hükmü taşıyan ve yasa teklifinden hiçbir fark taşımayan müşterek kararlar (joint resolutions) olup yalnızca meclisleri değil, üçüncü kişileri de etkilemektedir. İkinci, Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından belli bir olgu ya da ilke açısından ortak düşüncelerde olduğunu kayıt altına almak ve Kongrenin idari işlerine ilişkin kararlar almak amacıyla hazırlanan uzlaşma kararları (concurrent resolution) olup her iki meclis tarafından onaylanıp başkanın onayına sunulmayan kararlardır. Bu kararlar yasa gücü taşımamakta ve her iki mecliste onaylandıktan sonra Temsilciler Meclisi ve Senatonun genel sekreterleri tarafından imzalanmaktadır. Üçüncüsü ise, sadece tek bir mecliste görüşülen ve ne diğer meclise ne de başkanın onayına sunulmayan basit kararlar (simple resolutions) olup her bir meclisin kendi iç işlerini ilgilendiren ya da kendi iradesine ilişkin konularda alınan kararlardır. Bu kararlar hangi mecliste alındıysa onun genel sekreterleri tarafından onaylanıp Kongre tutanaklarında yayınlanır (Koçak, 2015: 42-43).

Tekliflerin yasalaşma sürecinde Komisyonların ağırlığı belirleyici olmaktadır. Tekliflerin on da dokuzu bu aşamada yok olmakta bu sebeple komisyon başkanları da bu süreç içerisinde ayrı bir güce sahip olmaktadır. Çünkü komisyon başkanları önerinin gideceği alt komisyonu belirleme yetkisine sahip olup bu gücünü kullanırken de öneriye ilişkin tutumu belirleyici olmaktadır (Eroğul, 2012: 101). Komite, bilgi toplamak için uzmanları dinleyecek oturumlar (hearing) düzenler. Bu oturumlarda, komite üyesi olmayan Kongre üyeleri, özel sektör kuruluşlarının

temsilcileri yürütme organı yetkilileri ve vatandaşlar bilgilerine başvuru alan kişiler arasında bulunabilmektedir (Koçak, 2015: 44).

Hearing oturumlarından sonra, mark-up session aşaması başlar. Bu aşama yasa teklif metninin yeniden kaleme alındığı ve yazanağın yazıldığı aşamadır. Yazanak çok önemli olup yasa sonuçlandırıldığında yasa koyucunun amacını anlamaya yaramaktadır. Yazanakta; önerinin ilk hali, komisyonda kabul edilen ve yapılan değişiklikler, mevzuatta ortaya çıkacak sonuçlar bütün ayrıntıları ile ortaya konmaktadır (Eroğul, 2012: 102). Teklif lehinde veya aleyhinde bir görüş belirtilip değişiklik önerilerek veya öneri yapılmaksızın komisyona iletilebilir (Koçak, 2015: 44). Bu aşamada Temsilciler Meclisinde öneri ile yazanak Rules Committee'ye gönderilir (Eroğul, 2012: 102). Alt komisyon, teklifin komisyonun gündemine alınmasını veya süresiz olarak ertelenmesini isteyebilir. Alt komisyonda ve komisyonda vekâleten oy kullanılması mümkün değildir. Alt komisyonun hazırladığı raporlar komitede görüşülür. Alt komisyonun metni okunup komisyon üyeleri değişiklik önerebilir. Komisyon aşamasında sunulan teklifte yapılan değişiklikler genel kurulda oylanıp komisyon teklifi genel kurula lehte veya aleyhte görüş bildirerek ya da görüş bildirmeden gönderebilir. Uygulama da ise komisyon genel kurula teklif hakkında ya olumlu görüş bildirip göndermekte ya da eylemsizlik sergileyip göndermemektedir. Komisyonun teklif lehine görüş bildirdiği durumlarda ya üzerinde değişiklik önererek ya da değişiklik önermeden genel kurula sevk edebilir. Eğer komisyon tarafından çok sayıda değişiklik önerilmişse komisyon eski teklifin yerine, yaptığı değişiklikleri içeren yeni bir teklif (clean bill) sunabilir. Bu yeni teklifi genellikle komisyon başkanına vermektedir. Bu teklif komisyona tekrar geldikten sonra genel kurula lehte görüş bildirerek gönderilir. Tüm bilgiler toplandıktan sonra komitede, yasa teklifi için olumlu görüş verilerek mi yoksa değişiklik yapılarak mı onaylanmasının önerileceğine karar verilir. Bazı zamanlarda eldeki yasa tasarısı askıya alınabilir bu durum da tasarının incelenmesinden vazgeçildiği anlamına gelmektedir. Ancak bir teklif komiteden geçip Senato ya da Temsilciler Meclisi genel kurulu tarafından onaylandıktan sonra, Temsilciler Meclisi ve Senato tarafından kabul edilen metinler arasında oluşabilecek farklılıkları uzlaşmaya bağlamak amacı ile başka bir komite oluşturulmuştur. Temsilciler Meclisi ve Senato üyelerinin bulunduğu bu Müzakere Komitesi (Conference Committee),

teklife tüm üyelerin kabul edebileceği bir hal verdikten sonra son defa tartışılıp onaylanmak için her iki meclisin genel kurullarına gönderir (Koçak, 2015: 44).

Temsilciler Meclisi ve Senato aynı metne oy verdikten sonra yasa başkanın önüne gelir. Başkanın yasa teklifine onay vermek için on günlük bir süresi bulunmaktadır. Başkan bu süre içerisinde hiçbir işlem yapmazsa imzalamadığı yasa teklifi kendiliğinden yürürlüğe girer. Aynı süre içinde başkanın yasayı veto etme yetkisi bulunmaktadır. Başkanın veto ettiği bir yasanın yürürlüğe girebilmesi için, her iki mecliste oylamaya katılanların üçte iki çoğunluğunun kabulü gerekmektedir. Başkanın diğer bir veto yetkisi olan cep vetosu (pocket veto) yönteminde, anayasaya göre, on günlük süre sonunda başkanın imzalamadığı ya da geri göndermediği bir yasanın yürürlüğe girebilmesi için, on günün sonunda Kongrenin hala toplanık durumda olması gerekmekte ve toplantı yılının bitimine on günden az bir zaman kaldığında gelen yasaları, başkan açıkça veto etmek istemiyorsa cep vetosu yöntemini uygular. Başkanın cep vetosu yöntemini uyguladığı bu yasalar on günlük sürenin bitiminde kendiliğinden düşer (Eroğul, 1996, s. 95).

Son olarak, Kongrenin yapmış olduğu yasaların anayasaya uygunluğu Anayasa Mahkemesi aracılığı ile yapılmaktadır. Anayasaya aykırı olan bir yasa Anayasa Mahkemesinin kararıyla iptal edilebilir. (Çam, 1993: 118).

2.2.2. Yürütme Organı: Başkan

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'na göre yürütme yetkisi başkana verilmiştir.

2.2.2.1. Başkanın Seçimi

Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütme yetkisi birleşik devletler adına başkanda bulunmakta, başkan ve başkan yardımcısı 1804 tarihli 12'nci Anayasa değişikliği ile doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Ancak seçimlerden önce her parti kendi başkan adayını belirlemekte olup partilerin adaylarını belirlemesi ön seçim metodu ile yapılmaktadır. Bu ön seçimler eyaletler tarafından farklı zamanlar içerisinde yapılmakta ve başkan adayları bu önseçim metoduna göre belirlenmektedir. Ancak Başkan Yardımcısı bu metot ile belirlenmeyip, başkan adayı başkan yardımcısı adayını tamamen kendisi belirlemektedir.

1804 tarihli 12. Anayasa değişikliği ile başkanın seçimi üç aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşamada, her parti kendi başkan ve başkan yardımcısı adaylarını belirlemektedir. Başkan adayı olmak için bazı şartlar aranmakta ve adayların Amerika doğumlu olup on dört yıldan beri Amerika Birleşik Devletleri'nde oturmaları ve en az otuz beş yaşında olmaları gerekmektedir. İkinci aşamada, her eyalet genel oy ile başkanı seçecek delegeleri belirlemekte ve her eyaletin delege sayısı o eyaletin senatörlerinin ve Temsilciler Meclisi üyelerinin toplam sayısına eşittir. Üçüncü aşamada, bu delegeler Amerika Birleşik Devletleri başkanını seçmektedirler. Bu delegeler yani ikinci seçmenler, kendilerini seçtiren partinin başkan adayına oy vereceklerinden, başkanlar doğrudan seçmenler tarafından seçilmiş gibi olmaktadır. İkinci seçmenlerin belirlenmesiyle aslında başkan da belirlenmiş olur. Bundan sonra başkanın seçimi bir formalite şeklini alır. Ancak delegelerin oyları sonucunda başkan adaylarından hiçbiri çoğunluğu sağlayamazsa, Temsilciler Meclisi en çok oy alan üç aday arasından başkanı seçmektedirler (Göze, 1995: 477–478).

Şimdiye kadar yapılan başkan seçimlerinden sadece ikisinde Temsilciler Meclisi başkanı seçmiştir. Bunlardan ilki, 1801 yılında Thomas Jefferson, ikincisi ise, 1825 yılında J. Quincy Adams için, mutlak çoğunluk sağlanamadığından başkan Temsilciler Meclisi tarafından seçilmiştir. Temsilciler Meclisinde başkan seçimi yapıldığı zaman oylama eyaletlere göre yapıldığından dolayı, 50 eyaletten 26 sının oyunu alan aday, başkan seçilmiş olmaktadır (Çam, 1993: 99). Bu durumda başkan, ikinci seçmenlerin her bir üyesinin bağlı olduğu eyaletin seçmenleri tarafından seçilmektedir.

Oylama çoğunluk esasına göre yapılmakta olup her eyalet başkanı belirleyecek olan ikinci seçmeni seçmek zorundadır. Başkan seçme işlemi başlangıçta her eyaletin Kongresi tarafından seçilmekteyken daha sonraları halk tarafından genel oy ile seçilme yöntemi benimsenmiştir. Bu durumun bazı sakıncalarından bahsedebilmek mümkündür, şöyle ki, bir eyalette çok az bir oy farkı ile iki partiden birine çoğunluğu alma olanağı sağlayabilmektedir. Böylece ikinci seçmenlerin oluşturduğu çoğunluk eyaletlerdeki çoğunluktan daha güçlü olmaktadır. Örneğin 1956 yılında yapılan başkan seçimlerinde Eisenhower, Stevenson'u 105 milyonluk seçmen kitlesi içinde 9,5 milyon oy farkı ile yenerken, ikinci seçmenler 457 oy alarak çoğunluk nispi

olarak güçlendirilmiştir. Aynı şekilde 1960 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde Kennedy, Nixon'dan 118 bin oy fazla alarak ikinci seçmenler 219 oya karşı 303 oy alarak çoğunluk farkını 3/5 şeklinde güçlendirmiştir. Bu seçim ile ilgili yapılan hesaplamalara göre, Illinois veya Texas eyaletinde başkan adayı Nixon 18 bin oy daha alabilmiş olsaydı ikinci seçmende çoğunluğu sağlayabilmiş olacaktı. 1964 yılında yapılan seçimlerde ise L. B. Johnson, oyların 1/3 ünden fazlasını alabilmiştir. Aynı durum Kasım 1922'de Clinton'un başkan seçilmesinde de söz konusu olmuştur. Başkan seçim işlemi eyaletlerin senatörler yönünden eşit sayıda ikinci seçmen vermeleri ve nüfus farklılığı sebebi ile bazı aşırı durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Şöyle ki, bir başkan adayı ülke düzeyinde oy bakımından azınlıkta olduğu halde ikinci seçmenler de çoğunluğu sağlayarak başkan seçilebilmektedir. Mesela 1876 yılında yapılan seçimlerde 300 bin oy daha az alan Hayes, Tilden'i ikinci seçmenler kurulunda yenilgiye uğratabilmiştir. Yine 1888 yılında yapılan seçimlerde 100 bin oy az alan Harrison, Clevelant'a karşı ikinci seçmenler kurulunda çoğunluğu elde ederek başkan seçilmiştir (Çam, 1993: 99–100). Yukarıda anlatılan örneklerden de anlaşılacağı üzere bir eyalette elde edilen oyların ezici çoğunluğu zayıf çoğunluklardan daha fazla ikinci seçmen kazandırmamaktadır. Dolayısıyla daha fazla çoğunluğun sağlanması yerine, daha fazla sayıda eyaletlerde daha az oy çoğunluğu ile ikinci seçmenler kurulunda çoğunluğu elde eden aday başkan seçilmektedir. Çok az bir oy farkı ile ikinci seçmenler kurulunda çoğunluğun sağlanması, bir eyaletteki kararsız oyların başkan seçimini değiştirebilecek nitelikte olduğunun bir göstergesidir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde seçim süreci egemen iki parti etrafında geliştiğinden dolayı uzun bir süreci kapsamaktadır. Bu seçim sürecinin ilk aşaması, her bir parti yöresel kongre diyeceğimiz primerler aracılığı ile partinin muhtemel başkan adayının seçimi için seçtiği delegeleri ile birlikte bir tutum takınır. Seçilen delegeler Ulusal Kongre diyebileceğimiz bir Konvansiyonda toplanarak parti başkan adayını seçmekte ancak başkanlık yapan kimse iki görev dönemini doldurmamışsa parti lideri durumunda olduğundan ikinci bir kez daha otomatik olarak partinin başkan adayı gösterilmektedir. Başkanının tekrar başkan adayı gösterilmesinin söz konusu olmadığı durumlarda, genellikle konvansiyonda dört ya da beş aday çekişmekte ve delegelerin şu veya bu aday için olduklarını önceden belirtmeleri,

konvansiyonda kimin başkan seçileceğini tahmin etmek olanaklıdır. Parti başkan adayının seçiminde adayların parti içindeki gücünün rolü büyük olmaktadır. Bu sürecin ikinci aşamasında, Kasım ayının ikinci pazartesi günü, başkan seçmenlerinin seçimi yapılmakta fakat genel oylu seçime katılan seçmenler, fiilen başkan ile yardımcısını seçmektedirler. Çünkü seçilen ikinci seçmenler partilerinin başkan ve başkan yardımcısına oy kullanmak zorluluğundadırlar. Fiilen, Demokrat veya Cumhuriyetçi ikinci seçmen, temsil ettiği partinin başkan adayına bir çeşit zorunlu oy gibi oyunu vermektedir. Aslında başkanlık kampanyası parti başkan adayının kişiliği üzerine dayandırılmakta ve kampanya bizzat başkan aday tarafından yönetilmektedir. Böylece başkan seçmenleri diyebileceğimiz ikinci seçmenler, halk ile başkanlar arasında bağlayıcı, ilişki kurucu bir işlev görmektedir. Sürecin üçüncü aşamasında, Ocak ayının ikinci pazartesi günü ikinci seçmenler başkan ve yardımcısı için oy kullanmakta ve Başkan seçimi, hukuken, bu aşamada tamamlanmaktadır (Çam, 1993: 100–101).

Fakat seçimler, ikinci seçmenlerin kendi partisi için fiili olarak oy kullanmasının zorunlu olması ile Amerika halkının önem vermediği ve formalite icabı yapılan bir seçim görüntüsü kazanmıştır.

Başkan dört yıl görev yapmak üzere seçilmektedir. 1947’de Anayasa değiştirilmeden önce bir başkan üst üste birkaç defa seçilebilmekteydi fakat Başkan Washigton, iki defa üst üste seçilmeyi kabul etmiş ancak ondan sonra üçüncü defa seçilmeyi reddetmiştir. Bundan sonra da bu doğrultuda bir anayasa geleneği oluşmuştur. Ancak bu gelenek Başkan Roosevelt tarafından bozulmuş ve 1940’da üçüncü defa ve 1944’de de dördüncü defa başkan seçildikten sonra 1947’de anayasada değişiklik yapılarak 1951’den geçerli olmak üzere başkanın iki defadan fazla seçilmesini önleyen yasa teamülü kabul edilmiştir (Göze, 1995: 478).

Başkanın sorumluluğu konusuna gelince, İngiltere Kralı gibi kutsal ve dokunulmaz bir kişiliğe sahip değildir çünkü başkan seçimle işbaşına gelmektedir. Başkan eylem ve işlemlerinden dolayı doğan sorumluluğu siyasi nitelikte olmayıp cezai bir niteliktedir. Başkan vatana ihanet, zimmetine para geçirme ya da diğer ağır kabahatlerden biriyle suçlandırılabilir (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016). Başkanın siyasal sorumluluğu ise seçimlerde doğrudan halk tarafından seçildiği için halka karşıdır (Göze, 1995: 478).

Kongrenin başkanın üzerinde sahip olduğu en etkili denetim aracı impeachment (suçlama) mekanizmasını kullanmasıdır. Başkan Temsilciler Meclisi'nin salt çoğunluğu tarafından suçlandırılarak bir savcı gibi hareket ederken, Senato ise üçte iki çoğunluğu sağlayarak başkanı suçlu bulan bir yargıç görevi görmektedir.

Amerikan siyasi tarihinde bu yola ancak birkaç defa başvurulmuş, Andrew Johnson ve Bill Clinton suçlanmış fakat suçlu bulunamamışlardır. 1974 yılında ise Richard Nixon görevden alınacağı korkusu ile suçlama süreci başladığında istifa etmiştir (Tanıyıcı, 2008: 68).

2.2.2.2. Başkanlık Kurumunun Yapısı ve İşleyişi

Amerika Federal hükümetinin en geniş ve karmaşık kurumu yürütme organı olup federal gücün en önemli ve etkili organı konumundadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütme organı başkanın elinde olup başkan bu organı kendi kişiliği ile somutlaştırıp kendisine verilen yetki ve sorumlulukları yerine getirebilmek için güçlü bir organizasyona sahiptir. Yürütme Organının bu denli güçlü olması alınan kararlarda etkinliği sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan başkanlık sisteminde başkana en çok yardımcı olan organlar, kabine ve yürütmedir.

Alınan kararların; etkinliğini, yerindeliğini sağlamak ve idari mekanizmayı yönetmek için başkan yürütme organına sahip olup Başkanın yürütme organının yapısı içinde, doğrudan etkileşim halinde olduğu Beyaz Saray Ofisi, mali program ile bütçenin hazırlanmasına yardım eden Bütçe Ofisi, Başkanın Kongreye dört ayda bir verdiği iktisadi raporu hazırlayan İktisat Danışmanları Konseyi, teknik gelişme izleyen Bilim ve Teknoloji Ofisi; Başkanı ticari görüşmelerde temsil edilmesini sağlayan Özel Temsil Edilme Ofisi, Ulusal Güvenlik Konseyi, Ulusal Havacılık ve Uzay Konseyi, İktisadi Sorunlar Ofisi ile Planlama Ofisi bulunmaktadır. Başkana önerilerinde yardımcı olma işlevini gören kabine, 12 bakanlıktan oluşmaktadır (Çam, 1993: 102).

Başkan bakanlarını Senatonun onayı ile belirlemektedir. Amerika Birleşik Devletleri başkanlık sisteminde parlamenter sistemden farklı olarak bakanların belirlenmesinde, Kongre çoğunluğu dikkate alınmaz ve bakanlar Başkana karşı sorumlu olup Kongre karşısında siyasal sorumlulukları bulunmamaktadır. Bakanlar,

bir kabine hükümeti olmayıp başkanın belirlediği siyaseti uygulurlar. Bakanlar, karar alma ve bu kararları uygulama yetkisine sahip kolektif bir organ niteliğinde değillerdir. Başkan bakanlarını danışma niteliğinde kullansa da ve tüm bakanlar aksi yönde görüş bildirseler de son kararı başkan verir. Örneğin, Başkan Lincoln'ün kendi görüşünün aksini savunan bakanlarına karşı *'yedi hayır bir evet, evet'ler kazandı.'* (Göze, 1995: 479). Bu olaydan da anlaşılacağı üzere Başkan Lincoln'ün bu sözü son sözün başkana ait olduğunu göstermektedir. Ancak kabinenin oynadığı rol başkanın kişiliğine göre farklılık gösterebilmekte ve silik başkanların olduğu dönemlerde kabineye önemli bir rol düşmektedir. Fakat başkanlarında kabine karşı davranışları farklılıklar gösterebilir. Başkan Eisenhower'ın yaptığı gibi Başkanların, bakanlarla toplu halde toplantı yapmayı tercih ettiği durumlarda kabinenin daha etkin olduğu durumlar ortaya çıkarken, Başkan Kennedy'nin yaptığı gibi Başkanların, bakanlarla bireysel görüşmeyi tercih ettiği durumlarda olabilmektedir.

Kabine üyeleri, Senatonun onayı ile başkan tarafından atanmakta ve her makamlığın üst makamlarına atamalar bizzat başkan tarafından yapılmaktadır. Bakanlar doğrudan başkana bağlı olmaları sebebiyle başkanının yardımcılarını konumundadırlar (Çam, 1993: 103). Başkan istediği zaman bakanlarını görevlerinden azledebilir bu sebeple bakanların siyasi nitelikleri bulunmamaktadır. Başkan bakanlarını atarken kendi görüşlerine en yakın adayı değerlendirmektedir.

Yürütme organının yapısı içinde ayrıca ikinci derecede yönetsel üniteler diyebileceğimiz bağımsız yürütme ajansları, bağımsız düzenleyici ajanslar ve hükümet birimleri bulunmaktadır (Çam, 1993: 103). Bağımsız düzenleyici ajanslar bakanlıklardan farklı olup ulusal ekonominin çeşitli alanlarını düzenlemekte görevlendirilmiş bu düzenleyici ajansların bütçeleri ve fesihleri Kongreye bağlıdır ancak üyelerinin atanması başkana ait olduğundan başkanın kararları etkileme olanağı bulunmaktadır.

Başkanlık kurumu başkanın kişiliği ile özdeşleştiğinden işleyişi başkana bağlı olup başkanın yetki ve ayrıcalıkları bu kurumun işleyişinin özünü oluşturmaktadır.

2.2.2.3. Başkanın Yetkileri

Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan yürütme organının başı olup federal devleti yönetip yasaların uygulanmasını sağlayarak Anayasadan aldığı yetkilerini''execucutive orders''lerle yerine getirir (Göze, 1995: 479).

Genellikle halk gücü elinde toplamış bir başkanı seçmektedir. Başkanın yetkileri Anayasada yürütme ile sınırlandırılmış olsa da başkan yürütme gücünü tamamen elinde bulundurmaktadır. Başkanın yürütmeyi tamamen elinde bulundurması bir yönüyle krala benzetilirken yetkileri yalnızca yürütme ile sınırlı tutulduğundan da sadece elinde bulunan yetkileri uygulayan pasif bir başkan görüntüsü de vermektedir. Ancak Başkanlık Sisteminde anayasal sınırlarla belirlenmiş olan kuvvetler ayrılığı ilkesine göre en etkin rol başkanda bulunmaktadır.

Yürütme gücü bizzat başkana verilmiştir. Başkan yürütme organını somutlaştırarak bütününü temsil etmektedir (Çam, 1993: 105).

Başkan federal memurların, Senatonun onayı ile göreve atanması işlemini yapar ancak Senatonun oyunu almadan görevden uzaklaştırabilir (Göze, 1995: 479). Başkanın bu yetkisi yasaların iyi bir şekilde uygulanmasını ve Senatonun onayını alarak memurların göreve atanmasını sağlamakla birlikte Senatonun onayına gerek kalmadan görevlerinden uzaklaştırabilmesi ile yürütme gücünün tamamı Amerika Birleşik Devletleri başkanı elinde toplanmıştır.

Başkanın yürütme organının başı ve tamamına hakim olması kendisine bazı nitelikler kazandırmaktadır. Bu niteliklerden ilki, başkanın devlet şefi olarak, sembolik nitelikte ulusu ve ulusal birliği somutlaştırmaktadır (Çam, 1993: 106). Sahip olduğu bu niteliğin yanı sıra parti liderliği ve hükümet şefi işlevlerini de üzerinde toplamaktadır. Bu niteliklerden ikincisi, Federalizmin hakim olduğu sistemde güçler ayrılığı ilkesine göre Başkan Kongre önünde siyasal sorumluluğu olmayan bir hükümet şefi statüsünde bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde başkan yalnızca cezai bir sorumluluk ile karşılaşmaktadır. Başkan cezai sorumluluğu ise, İmpeachment yoluyla gerçekleştirilir. İmpeachment yönteminin uygulanabilmesi için Başkanın Temsilciler Meclisi tarafından suçlanması ve Federal Anayasa Mahkemesi başkanının başkanlığında Senato tarafından yargılanması gerekir ancak alınan karar sonucunda başkanın görevine son verilebilir (Çam, 1993: 106). İmpeachment sistemi İngilizlerden alınmış bir uygulama olarak Amerika Birleşik

Devletleri siyasi yapısına geçmiştir. Ancak bu yöntem İngiltere’de kabine üyelerinin siyasi sorumlulukları dolayısıyla istifaya zorlayıcı bir araç niteliğinde olmasına rağmen Amerika Birleşik Devletleri’nde bu yönde bir etkisi bulunmamaktadır. Bu yöntem şimdiye bir kez 1866 yılında Başkan Johnson’a karşı kullanılmış ancak suçlama yetersiz bulunmuştur. Amerika Birleşik Devletleri’nde, İngiltere’de olduğu gibi başkanın istifaya zorlanması mümkün değildir. Ancak sistem içerisindeki dengenin sağlanabilmesi için Başkan tarafından ataması yapılan bakanların ve yüksek rütbeli memurların göreve başlayabilmeleri için Senatonun onayının alınması gereklidir. Başkanın lideri olduğu parti Senatoda çoğunluğu temsil etmiyorsa bile Senato bu yetkisini genellikle başkanın atamalarını kabul etme yönünde kullanmaktadır. Bunun bir sebebi Amerika Birleşik Devletleri’nde var olan iki partinin (Demokrat ve Cumhuriyetçi) disiplinsiz olması ile Başkanın elinde bulunan çeşitli baskı aletlerini senatörlerin üzerinde etkili olmasıdır. Başkanın üçüncü niteliği, Amerika Birleşik Devletleri’nde bakanlar başkanın bakanları görüntüsünde olup Başkan kraliyet yönetimlerinde olduğu gibi bakanlarının önerilerini dinlemekte fakat son kararı yine kendisi vermektedir. Bakanlar başkana karşı sorumlu olup atanmaları işlemi Senatonun onayı gerekirken görevden alınmaları hususunda ise Senatonun onayını almaksızın başkanın kararı yeterli olmaktadır. Başkan Bakan atamasında kendi görüşünü benimseyen kişileri tercih ederken, siyasi partilerin seçim makinası görüntüsü sebebiyle de muhalefet partilerden de bir ya da iki kişiyi kabinesine üye olarak almaktadır (Çam, 1993: 106).

Başkanın sahip olduğu yetkiler altında anayasal çerçevede düzenlenmiş görevleri de bulunmaktadır. Bu görevler; sembolik görevleri; idari veya askeri düzenlemelere bağlı sorumlulukları, dış ilişkilerle ilgili işlemleri yürütme ve yeni yasalar önerme olarak belirtilmiştir (Çam, 1993: 106). Yürütme organının başı olması sebebiyle yürütme organının bütün yetkilerine sahip olan başkan bu görevlerini sahip olduğu yetkiler çerçevesinde yerine getirebilmektedir. Başkan askeri düzenlemelere bağlı olarak sahip olduğu sorumluluk gereği Amerika Birleşik Devletleri ordusu ve donanmasının başkumandanı olup, olası bir askeri harekate karar verme yetkisini kendinde bulundurmaktadır.

Başkan çok önemli olan bu işlevi gerçekte de kullanmakta ve önemli stratejik kararların alınmasında etkili olmaktadır. Hidrojen bombası yapılması, Kore’ye asker

çıkartılması, Vietnam savaşının devam etmesi başkanın kararları ile gerçekleşmiştir. Başkanın bu yetkisi sivil otoritenin askeri otoritenin üzerinde olduğunun bir göstergesidir. Düşük rütbeli subay ile en yüksek rütbeli subayların ataması da başkan tarafından yapılmaktadır (Çam, 1993: 107).

Başkan Amerikan Diplomasi Şefinin başı olup önemli kararları bizzat kendisinin alması dış siyasi ilişkiler alanında da başkan çok önemli görevler yüklemiştir. Elçileri ve Konsolosları bizzat kendisi atamakla birlikte dış ilişkilerin sevk ve idaresi konusunda dışişleri bakanı tarafından yardım olsa bile aktif rol başkana aittir. Herhangi bir devletin varlığını tanımının yanı sıra Senatonun onayı ile antlaşmaları imzalama yetkisine sahiptir. Bazı alanlarda ikili antlaşmalar şeklinde kararnameler ile ilişkilerini devam ettirebilmektedir (Göze, 1995: 479).

Başkan, sahip olduğu federal yönetsel mekanizmanın şefi unvanı ile bütün federal memurları atama yetkisine sahip olup Spoil System ile başarılı olmasına yardım eden parti üyelerini yönetsel makamlara bir ödül olarak atayabilmektedir. Zaman içerisinde memurlara tanınan güvencelerin ve hakların gelişmesi ile birlikte Spoil System'in uygulama alanını sınırlandırmış olsa da Amerikan yönetsel mekanizmasının yapısı siyasi görüntüsünü korumaktadır. Muhalif partinin adayı başkan seçildiğinde yönetsel mekanizmada uyguladığı Spoil System ile mekanizmayı fiilen kendisine bağımlı hale getirmektedir. Başkanın bu alanda atama ve görevine son verme yetkisi yanında; Şef unvanı ile bütün birimleri denetleme ve haklarında karar alma yetkisine de sahiptir. Bu durum Kongre ile başkan arasında yapılan pazarlıkların en etkili olduğu alan olup başkan atama kararlarını alırken Senato'nun onayını almak zorundadır. Amerika Birleşik Devletleri anayasası diğer anayasalardan farklı olarak bağışlama yetkisini yürütme organına yani yürütmeyi tek başına idare eden başkana vermiştir. Bütün Devlet Şeflerinde olduğu gibi Amerika'da da başkan genel ve kısmi bağışlama hakkına sahiptir. Özellikle savaş ve buhran dönemlerinde başkan Kongreden geniş yetkiler elde edebilmekte ve kişiler ile mallar üzerinde quasi-dictatorial (yarı-diktatörce) yetkilere sahip olabilmektedir (Göze, 1995: 479).

Başkanın sahip olduğu yetkiler kişiliğine göre güçlü ya da zayıf kalabilmektedir. Ancak anayasada her ne kadar açık bir hüküm bulunmasa da Amerikan siyasi sisteminde alışlagelmiş bir gelenek olarak kriz halinde başkan bütün yetkileri elinde toplayabilmekte olup başkan Ulusal Birliğin zarar görmemesi

ve devamlılığını sağlayabilmek için ülkenin bütün imkânlarını seferber etme olanağına sahiptir. Ancak başkanın yetkileri çok geniş olduğundan başkan yetkilerinin bir kısmını paylaşırabilmektedir. Güçlü yetkilerle donatılan başkanın etkinlik alanı yürütme organı içinde kalmaktadır.

Başkanın Kongre ile ilişkilerinde esas nokta anayasanın öngördüğü kuvvetler ayrılığı ilkesine dayanmış olmasıdır. Başkanın Kongre üzerinde hukuki kurumsal bir yaptırım olmamakla birlikte Başkan Kongreyi fesih edemediği gibi Kongre de başkanı istifaya zorlayamaz. Teorik olarak kabul edilen yasama ve yürütme arasındaki keskin ayrımın fiilen iki organ arasında mutlak bir şekilde olduğunu kabul etmek olanaksız olup fiilen Başkan ve Kongre karşılıklı aksiyon araçlarına sahiptir. Başkan Ocak ayında Kongreye verdiği mesaj ile yeni siyasetin programını ve amaçlarını açıklarken bazı yasama önerilerinde bulunabilmektedir. Başkan Kongreye birlik hakkında fikir verirken ilgili konuda çıkarılacak yeni yasanın ana hatlarını çizebilmektedir. Başkan Kongre oturumlarının tarihini belirleyemese de iki meclis arasındaki anlaşmazlık durumunda, meclisleri ayrı ayrı veya birlikte toplantıya çağırabilmektedir. Başkanın Kongre karşısında sahip olduğu en önemli aksiyon aracı ise sahip olduğu veto yetkisidir. Gücün güç ile durdurulması ilkesinden hareketle başkanın yasaları veto hakkı yasalaşmayı mutlak olarak engellemekle birlikte bu yönde etkisi fazladır (Çam, 1993: 105). Başkan Anayasal teamüllere göre, bir yasayı beğenmediği zaman onu imzalamayıp neden imzalamadığını belirten bir açıklama ile on gün içerisinde yasanın teklif edildiği meclise göndermektedir. Meclis yasa tasarısını ikinci kez görüştüğünde üçte iki çoğunluk ile tekrar kabul ederse, başkanın itirazları ile birlikte ikinci meclise gönderilir, bu mecliste tekrar görüşükten sonra yasa tasarısı üçte iki çoğunlukla tekrar kabul edilmişse tasarı yasa niteliği kazanır. Oylamada her iki meclisinde oyları muhalif ve orantılı olarak sayılır. Yasa tasarısının oylamasındaki oylar, tasarının lehine ya da aleyhine oy kullanan üyelerin adları ile birlikte tutanaklara geçer. Bu durumda Kongre üyelerinin üçte birinden bir fazla üyenin başkanın görüşüne katılması, tasarının yasalaşmasını önlemiş olur. Eğer başkan tasarımı önüne geldiğinde hem imzalamayıp hem de geri göndermezse tasarı on gün geçtikten sonra yasa niteliğini alır (Göze, 1995: 480).

Amerika Birleşik Devletleri siyasi tarihinde başkanın veto yetkisi ile sıkça karşılaşmıştır. Roosevelt on iki yıllık başkanlık döneminde 631 defa veto yetkisini

kullanmış ve 10 vetosu Kongrede reddedilmiştir. Eisenhower'ın 73 defa kullandığı veto yetkisinden ancak ikisi reddedilebilmiş ve Kennedy'nin birçok defa kullandığı veto yetkisinin hiç biri Kongre tarafından tekrar onaylanmamıştır (Çam, 1993: 105).

Başkanın iki türlü veto yetkisi vardır. Bunlardan ilki, yukarıda da bahsettiğimiz gibi anayasada öngörülen açık veto diyebileceğimiz, bir yasa tasarısının Kongrede kabulünden sonra başkanın on gün içerisinde onaylamadığı ve Kongreye gerekçeleri ile gönderdiği yasanın, tekrar kabul edilebilmesi için üçte iki çoğunluğun sağlanması gerektiği veto yetkisidir. İkincisi ise, pocket-veto diyebileceğimiz, Kongre oturumunun on günden önce biteceği durumlarda başkanın yasa tasarısını imzalamamakla kullandığı biçimsel bir veto yetkisidir. Bu durum karşısında tatilden sonra yapılan Kongre oturumunda yasa sürecinin yeniden çalışması gerekmekte ve Başkanın yasaya karşı olduğu bilinmesinden dolayı yasa tekrar ele alınmamakla birlikte bu süreç içerisinde Kongre de tutumunu değiştirmiş olabilmektedir.

Başkanın sahip olduğu pocket-veto yetkisi, Kongrenin toplantı döneminin son gününde ortaya çıkar ve Kongre tatile gireceği günün arifesinde çok yoğun bir çalışma temposuna girmekle beraber aylarca görüşülüp kabul edilmemiş yasa tasarıları son gün gece saat 24'e kadar acele bir şekilde onaylanmakta hatta çoğu zaman saatler birkaç defa geriye alınarak çalışma süresi uzatılabilmektedir. Başkan çalışma dönemi bitinceye kadar, kabul edilen tasarıları imzalamak durumundadır. Çünkü dönem kapandıktan sonra imza işlemi devam etmez ancak Başkan bu sıkışık dönemde yapılan çalışmaların çoğunu ciddiye almamakla beraber sadece uygun gördüğü tasarıları imzalar ve diğer yasa tasarıları ise kendiliğinden düşer. Başkan bu durumda imzalamadığı tasarılar için gerekçe göstermek zorunda değildir (Göze, 1995: 480).

Başkanın yasa yapım sürecine dolaylı olarak Kongre üyeleri aracılığı ile katılsa da Kongreye verdiği mesajlarla yasa önceliklerine de katılmaktadır (Çam, 1993: 109).

Başkan birliğin durumu hakkında Kongreye zaman zaman bilgi verirken en uygun olduğuna inandığı konular üzerinde önemle durup Kongrenin dikkatini de bu yöne çekmeye çalışır. Başkanın Kongreye mesaj verme yetkisi, İngiliz Krallarının parlamentoda yaptıkları konuşmalardan esinlenerek alınan bir yetki olmuştur. Bir süre yetki bu yönde kullanılmış ancak, 1862'de Başkan Lincoln Senato ve

Temsilciler Meclisinden topraklarında köleliği kaldıran ve devletlere ödenecek tazminatları belirleyen bir yasa tasarısı hazırlayarak aynen kabul edilmesini istemesi üzerine Kongreye sunulan bir mesaj yasa niteliğini almıştır. Daha sonraları gelen başkanlarda kabul edilmesini istedikleri bir yasa metinlerini mesajları içinde ayrıntılı bir şekilde Kongreye bildirme yoluna gitmişlerdir. Böylece başkanın mesaj verme yetkisi içinde başkanın öngördüğü yasaların çıkarılmasını talep ettiği bir gelenek halini almıştır. Başkan parti lideri sıfatı ile kendi partisinden olan Kongre üyelerinden birine bir yasa önerisini de yaptırabilmektedir (Göze, 1995: 480). Başkan teoride yasama etkinliklerine katılmıyor olsa da pratikte yasama süreci çoğunlukla başkanın dolaylı etkisi altında gerçekleşmektedir. Başkanın kamuoyunda sahip olduğu nüfuz ve saygınlık da Kongre üzerindeki etkinliğinin artmasına neden olmaktadır. Bu durum başkan için Kongre üzerinde bir baskı aleti olarak kullanılabilir (Çam, 1993: 109). Başkan yürütme organının başı olup yürütmenin bütün yetkilerine sahip olduğu için bu yetkiler başkanın istediği yasaların kabul edilme sürecini de etkilemektedir. Örneğin, başkan McKinley istediği yasanın kabul edilmediği durumlarda hiçbir göreve atama yapmayacağını Kongreye duyurması Kongre üyeleri arasında korunan memur adaylarının göreve gelebilmesi için başkanın isteğini gerçekleştirme yoluna gidilmiştir.

Aynı durum federe devletlerde de görülmektedir. Örneğin, New York yöneticisi Cleveland'ın, New York federe devletinde, meclisin, istediği yasayı çıkarmaması halinde, meclisi yaz aylarında olağanüstü toplantıya çağıracağı tehdidi etkili olmuş ve meclis istenen yasayı kabul etmiştir. Bu etkili tehdit federal başkanlar tarafından da benimsenmiş, yaz aylarında Washington'da olağan üstü toplantı yapmaktansa, Kongre üyeleri başkanın tasarılarını kabul etme yoluna gitmişlerdir. Ancak başkanın istediği yasaların kabul edilmemesi Kongrenin kabul ettiği yasaların başkan tarafından veto edilmesi korkusu da Başkanın Kongre üzerinde yasa yapım sürecinde etkili olmuştur. Başkan kabul edilmesini istediği yasalar çerçevesinde kamuoyu oluşturup ve kamuoyunu etkileyerek istediği yasa tasarılarının Kongre tarafından benimsenmesi yoluna da gidebilmektedir (Göze, 1995: 481)

Başkanın kongre karşısındaki bu fiili durumuna karşılık, Kongrenin başkan üzerindeki baskı aletleri çok fazla etkili olamamaktadır. Kongrenin başkan üzerinde sahip olduğu impeachment hakkı, işlemeyen bir mekanizma görüntüsündedir.

Kongre mali kanaldan yönetsel mekanizma ve başkan üzerinde etkili olabilmektedir. Kongrenin başkana karşı en etkili silahı, bütçeyi onaylamamaktır. Özellikle Kongre çoğunluğu, başkanın lideri olduğu partinin elinde değilse, Senatoda başkana karşı onaylama işlemlerinde yıpratma davranışı benimseyebilir (Çam, 1993: 109).

2.2.2.4. Başkan Yardımcısı

Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan sistemde Başkan Yardımcısı, Başkan ile aynı zamanda ve aynı koşullarda seçilmesine rağmen Başkana göre başkanlık sistemi içerisinde silik bir rolü vardır. Başkan yardımcısının seçim ile ilgili işlevi başkanın oylarının çoğunluğunu sağlamaya yönelik olup seçim zamanı partiler başkanlığa aday gösterirken tek tip parti görüntüsünden çok karma bir yapı görüntüsüne sahiptirler. Bunun sebebi başkan adayının seçim güçleri dengesinde kamuoyunun büyük bir kısmını çekmesi başkan yardımcısının tayininde önemli bir etkiye sahiptir (Çam, 1993: 109). Başkan adayı sağ partiye eğilimli ise, başkan yardımcısı sola eğilimlidir, başkan adayı güney bölgesini temsil ediyorsa başkan yardımcısı kuzey bölgesini temsil edip oradan seçilmektedir. Böyle bir sistemin benimsenmesindeki amaç ise, seçmenin oylarının çoğunluğuna sahip olmak düşüncesidir.

Başkan yardımcısının önemli bir diğer rolü ise, başkanın görevini yerine getiremeyecek bir duruma düşmesi, başkanın ölmesi, istifa etmesi gibi durumlarda başkanlık görevini üstlenmektir. Roosevelt'in yardımcısı Truman, Kennedy'nin yardımcısı Johnson ölüm sebebiyle, Nixon'un yardımcısı Ford istifa nedeniyle başkanlık görevini üstlenmişlerdir. Bu durumların gerçekleştiği ortamlarda başkan yardımcısının tekrar başkan adayı olarak partileri tarafından aday gösterilmesi muhtemel bir durumdur. Örneğin Truman ve Johnson'da olduğu gibi. Başkan yardımcısının bu özelliğinden dolayı son yirmi yıla göre başkan yardımcılığı makamı daha önceye oranla büyük önem kazanmıştır (Çam, 1993: 110). Başkan yardımcısı anayasal hükme dayanarak aynı zamanda Senatonun da başkanıdır. Ancak Senato Başkanlığı görevini sürekli yerine getiremediğinden Senato kendisine başkan yardımcısı yerine başkanlık görevini yerine getirebilecek bir aday seçmektedir.

Ayrıca özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra Amerika Birleşik Devletlerinin küresel devlet görüntüsü kazanması ile birlikte başkan yardımcısına başkan

tarafından yabancı ülkelerle ilişkileri daha sıkı tutması konusunda bazı temsili görevler verilmiştir.

2.2.3. Yargı Organı

Federal Amerikan Hükümetin üçüncü organı olan yargı organının başında Amerika Birleşik Devletleri Yüce Mahkemesinin (*Supreme Court*) bulunduğu, ülkeye yayılmış bir mahkemeler birliğinden oluşmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasının 3. Maddenin birinci bölümünde geçen “*Birleşik Devletlerin yargı yetkisi bir Yüksek Mahkemeye ve Kongre'nin zaman zaman atayacağı ve kuracağı alt mahkemelere verilecektir. Yüksek Mahkeme ve alt mahkeme yargıçları, iyi halleri sürdüğü sürece görevde kalırlar*” (ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016) ibaresinden hareketle ülke Kongre tarafından bölgelere ayrılmış ve her bölge için federal mahkemeler oluşturulmuştur.

Federe devlet yargıçları seçimle göreve başlarken, federal devlet yargıçları ise, Senatonun onayı alınarak başkan tarafından göreve getirilirler. Federal yargı sistemi üç derecelidir. Bölge Mahkemeleri (District Courts), Temyiz Mahkemeleri (Courts of Appeals) ve Yüksek Mahkeme (Göze, 1995: 485).

District Courts: Tek yargıçlı ve sayısı 94 olan Federal düzeydeki bu başlangıç mahkemelerinden Washington DC’de, Guam’da, Puerto Rico’da, Kuzey Mariana adalarında ve Virgin adalarında da olmak üzere her eyalette en az bir tane bulunmaktadır. Bu mahkemeler Federal yasaların uygulanacağı toplumsal güvenlik, vergi kaçakçılığı ve iflas gibi tüze ve ceza davalarına bakmaktadır. Her District Court’ta, bu mahkemelerin birimi olarak görev yapan bir Amerika Birleşik Devletleri iflas mahkemesi de bulunmaktadır (Eroğul, 2012: 122). Courts of Appeals (Circuit Courts): Amerika Birleşik Devletleri onbir yargı bölgesine ayrılmış ve bu bölgelerin her birinde üç kişilik bir heyetle federal temyiz merci olarak görev yapan bir mahkeme bulunmaktadır. Yüksek mahkemenin aksine bu mahkemeler temyiz davalarını reddedemezler ve District Courts’lardan gelen temyiz işlemlerine bakarlar. Bu mahkemelere ek olarak Washington DC’de biri yalnız başkent yargı çerçevesinde yetkili diğeri de federal düzeyde yetkili olan iki temyiz mahkemesi daha vardır (Eroğul, 2012: 123).

Yüksek Mahkeme: 1789 tarihli Adalet Anayasası ile kurulan, Üye sayısı anayasada belirtilmeyen ve anayasa tarafından oluşturulan tek mahkeme Yüksek Mahkemedir. Yüksek Mahkemenin yargıç sayısını belirleme hakkı Kongreye verilmiş ve mahkemenin yargıç sayısı altı olarak belirlenmiş, 1801 yılında ise beşe indirilmiş, 1807’de yedi, 1837’de dokuz, 1863’te ona çıkarılmış, tekrar 1866’da yedi kişiye indirildikten sonra 1869’da baş yargıç ve sekiz yargıç olmak üzere tekrar dokuzaya çıkarılarak son halini almıştır.(Koçak, 2015: 52). Baş yargıç ve üyeler Senatonun onayı ile Amerika Birleşik Devletleri Başkanı tarafından atanır. Üyelerden birinin başkan olarak atanması durumu yine Senatonun onayına bağlıdır (Eroğul, 2012: 122–123). Mahkeme üyelerinin yaşam boyu görev yapma hakları olup görevlerinden alınmaları ancak impeachment yoluyla olanaklıdır. Ancak Şimdiye kadar Amerika Birleşik Devletleri tarihinde örneğine rastlanmamıştır. Fakat mahkeme üyeleri kendi istekleri doğrultusunda tam maaş ile yetmiş yaşında görevlerinden ayrılabilirler. Bu durum ile birlikte Yargıçlar uzun yıllar görevde kalabilir. Kuruluşundan bugüne dek mahkemede 17 başkan ve 100 yargıç görev almıştır (The Court as an Institution, 2016).

Amerika Birleşik Devletleri Anayasası’nın 3’üncü maddesinin ikinci bölümünde yargı organının yetki alanı belirtilmiştir. Buna göre federal yargı organının yetkisi şu alanları kapsar: *“Yargı organının yetkisi, bu Anayasa’dan doğan tüm hukuksal ve adli davaları, Birleşik Devletler yasalarından, bunlardan alınan yetki ile yapılmış veya yapılacak antlaşmalardan ortaya çıkacak, yasalar ve emsaller kapsamına giren bütün davaları; büyükelçileri, diğer diplomatik görevlileri ve konsolosları ilgilendiren bütün davaları; bütün deniz hukuku ve deniz davalarını; Birleşik Devletlerin taraf olacağı anlaşmazlıkları; iki veya daha fazla eyalet arasındaki anlaşmazlıkları; (bir Eyalet ile başka eyalete mensup vatandaşlar arasındaki anlaşmazlıkları); aynı eyaletten olup da değişik eyaletlerden toprak bağışları iddiasında bulunan vatandaşlar arasında ve bir eyalet veya o eyalet vatandaşları ile yabancı devletler, (vatandaşları veya yabancı uyruklu olanları) arasındaki anlaşmazlıkları kapsamına alacaktır.”*(ABD Ankara Büyükelçiliği, 2016). Ayrıca Anayasada Yüksek Mahkemenin bu görevlerden hangisinin ilk derece hangisinin de temyiz mahkemesi olarak yerine getireceği de belirtilmiş ve Yüksek Mahkeme ya birleşik devletlerin ya da yabancı bir ülke temsilcisinin taraf olduğu

davaları birinci derece mahkemesi olarak diğer alanlarda olan davaları ise temyiz mahkemesi olarak çözüme kavuşturacaktır.

Federal anayasanın, federal yasalara ve federe devletlerin anayasalarına üstünlüğü kabul edildiğinde, bu üstünlüğün bir anlam kazanabilmesi için, bir denetim mekanizmasının varlığı gerekli olur. Federal anayasaya aykırı olan bir federal yasanın ya da federe devletler anayasa ve yasalarının uygulanmaması gerekir. 1787 anayasası bu konuda açık bir hüküm getirmemiştir (Göze, 1995: 486).

Yüksek Mahkeme her ne kadar anayasada açık bir ibare bulunmasa da yasaların anayasaya uygunluğunun yargısal denetimini yapmasıdır. Bu sebeple Mahkeme üyelerinin toplum içinde büyük bir itibarı vardır. Yüksek Mahkeme Amerikan Cumhuriyeti'nin ilk yıllarından beri demokratik gelişmenin itici bir gücünü oluşturmaktadır.

Yasaların anayasaya uygunluğunu denetleme hakkı her ne kadar son makam olarak federal Anayasa mahkemesine verilmişse de temyiz olanağı ile diğer düzeydeki federal veya federe mahkemelere de bu hak tanınmıştır. Anayasanın 3. maddesine göre Amerika Birleşik Devletleri'nin yargı gücüne verilen, federal anayasa mahkemesinin yasaları denetleme yetkisi sonucunda aldığı kararlarla anayasa uygulamalarının yapıcısı ve yorumlayıcısı görüntüsünü kazanmakta ve anayasa zamanın koşullarına göre yorumlanarak esneklik kazanmaktadır (Göze, 1995: 118).

Yüksek mahkeme, yasaların anayasaya uygunluk denetimini 1803 tarihinden bu yana Marbury v. Madison davasında yargıç Marshall'ın verdiği bir karara dayanarak yapmaktadır. Bu davanın gerekçesinde Yargıç Marshall, yasaların anayasaya uygunluğu denetiminin yolunu açmıştır. Marshall'a göre her hukuk kuralları kendisinin üstünde olan başka bir hukuk kuralı karşısında gücünü yitirir. Anayasa diğer yasalardan daha üstün ve güçlüdür. Kararda, Marshall Anayasa'nın sıradan yasalar gibi değiştirilemeyen üstün bir yasa olduğunu ve Anayasaya uygun olmayan bir yasanın Anayasaya uygun yasalar gibi geçerli sayılmamasını belirtmiş ve bu denetim mekanizmasının herhangi bir düzenlemeye ihtiyaç duymadan kendiliğinden yapılması gerektiğini savunmuştur (Sevinç, 1996: 395).

Yasaların anayasaya denetimi konusunda birden çok yöntem söz konusu olup bunlardan ilki ve en sık kullanılan yöntem itiraz yolu ile yasaların denetlenmesidir.

İtiraz yolu ile, görülmekte olan bir davada taraflardan birinin talebi üzerine yapılmaktadır. Taraflar yasanın anayasa aykırı olduğu ile ilgili bir iddiada bulunmasa bile Yüksek Mahkeme yasanın anayasaya uygunluğunu re'sen denetleme hakkına sahip olup anayasaya aykırılık sorununu bir ön mesele yapıp inceler ve karara bağlar. Teoride yapılan denetim sonucunda verilen karar sadece o davaya yönelik olup inceleme sonucunda Anayasaya aykırı olduğu düşünülen yasa iptal kurumunun güçler ayrılığı ilkesinden hareketle dava yürürlükten kalkmaz (Koçak, 2015: 53). Anayasaya uygunluk denetimi; ilk olarak federe devlet yasalarının federe anayasaya uygunluğu, ikinci olarak, federe yasaların federal anayasaya uygunluğu ve üçüncü olarak da federal yasaların federal anayasaya uygunluğu olmak üzere üç biçimde yapılmakta ve özellikle üçüncü biçim çok önemli olup Anayasa mahkemesinin önemliliğini artırmaktadır (Çam, 1993: 119).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARJANTİN BAŞKANLIK SİSTEMİ

Bu bölümde Arjantin'in Başkanlık Sistemine geçiş evreleri ve anayasal organların yapısı, işleyişi ve yetkileri ele alınacaktır.

3.1. ARJANTİN TARİHİ

Arjantin'de M.Ö 13000-9000 yılları arasına denk gelen tarih öncesinden beri insan yerleşiminin olduğu ve insanların sanat eserleri üretecek kadar ileri gittikleri Santa Cruz bölgesindeki Cueva de las Manos mağarasında keşfedilen resimlerle belirlenmiştir (Larousse.fr, 2016). Amerika kıtası keşfedildikten sonra Avrupalılar bu kıtada kolonilerini kurmaya başlamıştır. Bu bölgede İspanyol ve Portekiz koloni tarihi 1492 yılından itibaren İspanyolların bu toprakları işgal etmesi ile başlar ve sömürgeciler burada bulunan yerlileri Hristiyanlaştırmak üzere Cizvit papazlarla bu bölgeye yerleşmişlerdir (Kutlu, 2013).

1516 yılında Arjantin'e ilk yazılı tarih seferi Juan Diaz de Solis tarafından Rio De La Plata bölgesine gerçekleşmiş ve bu bölgede İspanyol egemenliği başlamıştır (Wikipedia, 2016). Ancak İspanyol bir asker olan Pedro De Mendoza 1536 yılında bölgeye ilk yerleşimini gerçekleştirmiş ve bu bölgenin ilk valisi olarak Buenos Aires şehrini kurmuştur (Wikipedia, 2016). Günümüzde Buenos Aires olarak anılan şehir Arjantin ülkesinin başkentidir. Pedro De Mendoza ve birlikleri tarafından 1541 yılında bölgeyi terk etmelerinin ardından 1580 yılında Juan de Garay şehri tekrar kurmuştur.

1620 yılında, Rio de la Plata bölgesi Peru Genel Valiliğine bağlanmış ancak başkenti Buenos Aires olmak üzere Uruguay, Paraguay, Bolivya ve Arjantin'in bulunduğu topraklar Rio de la Plata Genel Valiliği kurularak 1776 yılında Peru'dan ayrılmıştır (Kutlu, 2013).

19. yüzyılın başından itibaren Buenos Aires ekonomik ve kültürel açıdan gelişmeye başlamış, Fransız Devrimi ve Napoléon'a karşı duyulan hayranlığın da artmasıyla İspanyol işgaline karşı duruş belirlemiştir.

Fransızların İspanyayı işgal etmesinden dolayı oluşan güç boşluğundan yararlanmak isteyen İngilizler Ensenada'ya gelmişler ancak Fransızlar İspanyolların mali desteği ile İngilizlerin bu sömürüsüne karşı bir direniş göstermiş ve başarılı olmuşlardır. Fransız devrimi fikirlerinden etkilenerek Arjantinliler İngiliz sömürüsünün yanı sıra İspanyol sömürüsüne karşıda harekete geçmiş ve 1808 yılında Napoleon'un İspanyayı işgal etmesi ile Arjantin'in bağımsızlık mücadelesi hız kazanmıştır. 1806 yılında İngilizlere karşı verilen mücadelede askeri güçlerinin gelişmiş olduğunu gören Latin Amerika doğumlu beyaz yerliler (Kreoller) iktidarı almak için örgütlenmiş ve 18-25 Mayıs 1810'da İspanya genel Valisi Baltasar Hidalgo de Cisneros'u iktidardan uzaklaştırmalarıyla birlikte kolonileri yönetmek için kendi askeri birliklerini oluşturmuşlardır (Kutlu, 2013). Tarihe Mayıs devrimi olarak geçen bu olay kreollerin devrimi olup ekonomik anlamda güçlü ve Latin Amerika'da büyük toprak parçalarına sahip olduklarından dolayı kendilerinde siyasi ve idari anlamda üstünlük tanınmasını istemeleri sebebiyle Devrimin fiziki ve ekonomik ortakları olmuştur. Bu devrim ile bugünkü Arjantin Devletinin ortaya çıkış sürecinin başlangıcı olduğunu söyleyebiliriz.

9 Temmuz 1816 tarihinde San Miguel de Tucuman'da General Jose de San Martin İspanyol güçlerine karşı zafer kazanması ile 9 eyalet resmi olarak La Plata Birleşik Eyaletlerinin bağımsızlığını ilan etmiştir (Kutlu, 2013). Jose de Sam Martin bağımsızlık mücadelesinin lideri olup aynı zamanda da Şili'nin özgürlüğünün de öncüsü olan kişidir.

1793 ve 1817 yılları arasında Üniteryenler ve federalistler arasındaki mücadele 1828 yılında Juan Manuel de Rosas'ın iktidarı ele almasına neden olmuştur. Juan Manuel de Rosas 1829 yılında Federalizm yanlılarının başına geçerek iktidarı kurup Buenos Aires'in elitleri ve geniş halk desteği ile otoriter bir rejim kurarak 1852 yılında Brezilya birlikleri tarafından desteklenen Caseros savaşıyla iktidardan düşürülmüştür (Shumway, 2013)

Rosas'ın devrilmesinden sonra Justo Urquiza 1853 yılında yürürlüğe giren ve bugün hala geçerliliğini koruyan anayasa ile Arjantin cumhuriyetinin ilk devlet başkanı olmuştur (Kutlu, 2013, s. 14). Arjantin devleti bu anayasa ile federalizmi ve başkanlık sistemini benimsemiştir. Buenos Aires yeni anayasa ile yönetilmeyi kabul etmeyip 1854 yılında bağımsızlığını ilan etmiş ve General Bartolomé Mitre'nin de

desteğiyle (Encyclopedia Britannica, 2016). Buenos Aires eyaleti isyan başlatmış, Cumhurbaşkanı istifa etmek zorunda kalmış ve Ulusal Kongre Mitre'yi Başkan seçip Buenos Aires'de ülkenin başkenti olarak kabul edilmiştir.

Anayasa'da geçen Arjantin'de milliyetine bakılmaksızın herkese eşit hakların tanınması ile göç hareketleri büyük bir ivme kazanmış ve ekonomik kalkınma için yabancı sermaye de git gide artmıştır.

Başkan James Monroe tarafından ortaya konan doktrinler ile Latin Amerika ülkeleri üzerinde ekonomik ve siyasi nüfuzun artırılması isteği ile yabancı sermayenin çoğu Amerika Birleşik Devletleri'nden gelmiştir (Yılmaz, 2012, s.1) Bu doktrindeki temel amaç ise Amerika üzerindeki Avrupa sömürgelerini yok edip Amerika'nın kendi sömürgelerini oluşturmak istemesi ile bunun sonucunda Amerika içe dönük bir politika izleyerek kendi ekonomisini güçlendirip Latin Amerika üzerinde etkinlik kazanmasını sağlamıştır. İspanyol egemenliğine karşı bağımsızlığını kazanan Arjantin'de 1930 yılına kadar İspanyol sömürgeciliğinin oluşturduğu ekonomiye ve siyasal hayata büyük toprak sahipleri egemen olmuştur. 19. Yüzyılın ortalarında bağımsızlığını kazanan Arjantin'de büyük toprak sahiplerinin egemen olduğu siyasal yaşam Radikal partinin iktidara gelmesi ile yıkılmıştır. Muhafazakârlardan radikallerin yönetimine geçen siyasal yaşam 1930 Askeri darbesi ile tekrar muhafazakârların egemenliğine geçmiştir.

20. yüzyılın başına gelindiğinde ordu Arjantin'de büyük bir üstünlük sağlamış ve 1930 yılında ilk darbeyi petrolün yabancı şirketler tarafından sömürülmesini engellemek amacıyla millileştiremeye çalışan başkan ve genel oyla seçilen ilk Arjantin başkanı Hipolito Yrigoyen'e karşı gerçekleştirmişlerdir (Wikipedia, 2016).

1930 yılında gerçekleştirilen darbe ilk olmayıp her 10 yılda bir gerçekleşen darbeler sebebiyle askeri sivil yönetim arasında dengeler oturtulamamıştır. Ancak 1943 yılına gelindiğinde, 1930 Darbesi ile Çalışma Bakanlığına getirilen Juan Peron'un önderliği ile Arjantin'de yönetim tekrar değişmiştir. Peron diğer siyasetçilerden farklı olarak 1930lu yıllarda askeri rejim tarafından yönetilen ilk sanayileşme dönemini, yine o dönem oluşmaya başlayan proleter bir kitleye yaklaşıyor sürdürmüştür (Kürkçügil, 2004: 214).

Peron 1930 darbesinden sonra geldiği Çalışma Bakanlığı görevinde işçi sınıfının dikkatini çekecek sendika ve ücret politikaları ile ilgili kararnamele

yayınlamıştır. Peron'un hazırladığı kararnameler ile popölerleşmesi iktidar sahiplerinin Peron'u görevden almasına ve kararnamelerin uygulanmamasına sebep olurken Peron'a olan halk desteğini de arttırmıştır. Peron'a en büyük destek cabecita negralar tarafından gelmiş ve 17 Ekim 1945'te Peronist harekete kadar olan süreçte en büyük kitle hareketini yaratmışlardır. Bu kitle hareketi karşısında darbeci yönetim serbest seçimlere gitmek zorunda kalmış ve 1946 seçimlerinde Peron başkan seçilmiştir (Kürkçügil, 2004: 214-215) .

1946 yılında meydana gelen politik değişimle işçi sınıfı güçlendirilip, sendikalı işçi sayısı arttırılmıştır (Özer, 2006: 100-101).

Peron işçi sınıfının desteğinin yanında Katolik kilisesinin de desteğini elde etmeyi başarmıştır. Çünkü Peron iktidarını elde etmeden önce tam bir Katolik gibi davranmış ve desteğini hem işçi sınıfı yönünde hem de Katolikler yönünde arttırmıştır.

Peron iktidara geldikten sonra iç politikada kendi adıyla anılan Peronist Parti'yi kurup tabanını güçlendirmiştir. Yasama meclisindeki hâkim çoğunluğunu kullanarak Anayasa Mahkemesinin kendi politikalarına engel olmasını önlemek amacıyla Peronist görüşü benimsemeyen hakimleri saf dışı bırakmıştır. 1948 yılında siyasal iktidarını güvenceye almak isteyen Peron Anayasa değişikliği yapmış ve devlet başkanının yeniden seçilmesini mümkün hale getirerek kendi partisini kişisel aracına dönüştürüp muhalefet partilerini yasa dışı ilan etmiştir (Taggart, 2004: 80).

Peron ideolojisini toplumsal adalet, ekonomik özgürlük ve siyasal bağımsızlık düşünceleri etrafında oluşturmuştur. Peron'un ideolojik temeli justicialismo kavramı ile ifade ettiği toplumsal adalet düşüncesi oluşturmaktadır. Bu düşünce sosyalizmin belli bir sınıfın çıkarlarını merkeze alan yapı ile kapitalizmin bireyciliği reddedilmiştir (Taggart, 2004: 80).

Peron'un politikaları iktidarını sağlamlaştırmak için toplumun farklı kesimlerinden gelen taleplere yönelik olmuştur. Ülkenin ekonomik politikalarını iyileştirme çabasına girip sanayileşmeye önem vererek Arjantin ekonomisinin bir süreliğine de olsa canlanmasına katkıda bulunmuştur. Peron'un tarımı dışlayan politikaları ülkenin 1950 yılında darboğaza girmesine sebep olurken yabancı sermayeye yönelimi arttırmıştır.

Ekonominin kötüleşmesi ile Peron kendisine karşı yükselen muhalefeti önlemek amacıyla otoriter eğilimlerini güçlendirmiş ve Peronist rejim otoriter bir rejim halini almıştır (Kürkçügil, 2004: 217) .

II. Dünya Savaşından sonra NATO ve Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülük ettiği askeri antlaşma 2 Eylül 1947'de Rio de Janeiro'da imzalanmış olması sebebiyle Rio Paktı olarak anılmaktadır. Latin Amerika ülkeleri de bu Pakta taraf olmuştur (Küpeli, 2007). Arjantin'de de Peron döneminde imzalanan bu antlaşma Arjantin'in bağımsızlığını engelleyecek nitelikte olup herhangi bir savaş durumunda Arjantin Amerika Birleşik Devletlerine bağımlı hale getirilmiştir.

Juan Domingo Peron üç kez Arjantin Devlet bakanı seçilip 1946-1955 ve 1973-1974 yılları arasında görev yapmış ve günümüzde hala geçerliliği olan Peronizm hareketini başlatmıştır. Peronizm düşüncesi sosyalizm ile kapitalizm arasında üçüncü bir yol olduğunu iddia etmektedir (Wikipedia, 2016). Peronizm, 16 Eylül 1955 muhalefet tarafından iktidardan uzaklaştırıldı ve ülkeye girmesi yasaklanmıştır (Taggart,2004: 82). 19 Temmuz 1972'de tekrar Peron'un ülkeye dönmesine izin verilmesinden sonra yapılan 1973 seçimlerinde tekrar Peron devlet başkanı olmuş ancak 1 Temmuz 1974'te ölmesi üzerine eşi Isabel Peron devlet başkanı olmuştur. Ancak o da yapılan bir askeri darbe sonucunda 24 Mart 1976'da görevden uzaklaştırılmıştır.

1976-1983 yılları arası Arjantin'de tekrar askeri cuntanın yaşandığı dönem olmuş ve bu dönem kirliliği savaş olarak anılıp cuntanın görev yaptığı zaman diliminde birçok insanın kaybolması ve akıbetinin bilinmemesi üzerine çocuklarına ne olduğu ile ilgili bilgi almak isteyen ve yapılan cinayetleri kınayan anneler 1977 yılında Plaza de Mayo Anneleri Hareketini kurmuşlardır (Naissance de la Nation, 2016). Bu durum karşısında dikkatleri başka yöne çekmek isteyen askeri cunta yönetimi İngiltere ile Arjantin arasında egemenliğinin kime ait olduğu konusunda sorun olan Falkland adalarını işgal etmiş ancak İngiliz güçleri 2 ay gibi kısa bir sürede adaları tekrar almıştır. İngiltere ile yaşanan bu sorun karşısında cuntacılar 5 Aralık 1982'de dağılma kararı almış ve 30 Ekim 1983'te tekrar başkanlık seçimi yapılmış ve bu yıldan itibaren demokratik yönetime dönmüş ve Arjantin halkı Radikal Yurttaş Birliği lideri olan Raul Alfonsin'i başkanlığa (Tunçkaşık, 2015: 82) getirmiş ve demokratik yönetim günümüze kadar devam etmiştir. 1983-1989 yılları arasındaki

görevinde Raul Alfonsin demokratikleşme yönünde ilerleme kaydetmiştir. Alfonsin'den sonra yönetime Peronist Adalet Partisi lideri olan Carlos Menem iktidara gelmiş ve Peronizm hareketinin geleneğinden uzaklaşarak neoliberalizm yolunda ilerlemiştir. (Beltrán, 2013: 173). Yüksek mahkemenin yapısını değiştirerek hukuki istikrarsızlığı genişletmiş ve 1994'te yaptığı yeni anayasal reformlar sonucunda tekrar seçilebilmenin önünü açmıştır (Tunçkaşık, 2015: 83). Menem'den sonra Radikal Yurttaş Birliği cephesinden Fernando de la Rúa ekonomik bunalımlar sonucunda oluşan kitlesel hareketlere boyun eğerek istifa etmiştir (Avrupa Komisyonu, 2016).

2003 yılına gelindiğinde Peronist hareketten Nestor Kirchner başkanlığa seçilmiş Carlos Menem'in aksine Yüksek Mahkemede düzenlemeler yapmış ve yandaş olarak atanan üyeleri değiştirmiş uyguladığı ekonomik politikalar sonucunda ekonomide gelişmeler yaşansa da gelir dağılımdaki dengesizlikler devam etmiştir. Anayasaya Menem'in soktuğu yeniden seçilme uygulamasına rağmen kendi yerine eşini aday göstermiş bunun sonucunda da eşinden sonraki iki dönem daha başkan seçilebilmek için böyle bir adım atmıştır. 2007 yılında yapılan başkanlık seçimlerinde Nestor Kirchner'in eşi başkan olarak seçilmiştir. Yeni dönem başkanı Cristina Fernandez de Kirchner'da eşinin başlattığı bu istikrarlı yönetimin devam etmesini sağlamış ve 2011 yılında bayan Kirchner yeniden başkanlık koltuğuna oturmuştur (Tunçkaşık, 2015: 83). 2007'den 2015'e kadar görev yapan Kirchner yerine 10 Aralık 2015 tarihinde başkanlık görevine Mauricio Macri gelmiştir.

3.2. ANAYASAL ORGANLAR: YAPISI, İŞLEYİŞİ VE YETKİLERİ

1853 yılında yapılan Arjantin anayasası, 1994 yılında önemli değişikliklere uğramıştır ve bu anayasaya göre Arjantin temsil esasına dayalı federal cumhuriyet ile yönetilmektedir. Kuvvetler ayrılığı prensibi anayasa ile garanti altına alınarak devleti oluşturan üç organ da yasama, yürütme ve yargı olarak belirlenmiş ve yetkileri anayasada sayılmıştır.

Amerika'da olduğu gibi Arjantin'de de yasama organı Kongre olarak anılmakta ve iki meclisten oluşmaktadır: Temsilciler Meclisi ve Senato. Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan başkanlık sisteminin temel prensibi olan fren ve denge mekanizması Kongreyi oluşturan iki meclis arasında da net bir şekilde

görülmektedir. Örneğin, Temsilciler Meclisine verilen başkan, başkan yardımcısı, başbakan, bakanlar ve yüksek mahkeme üyelerini suçlandırma yetkisi karşılığında Temsilciler Meclisinin suçlandığı üyeyi senatonun yargılaması gibi. Temsilciler Meclisi üyeleri 4 yıllığına görev yapmak üzere seçilir, Senato üyeleri ise 6 yıllığına görev yapmak için seçilir. Her iki meclisinde üyeleri 2 yılda bir yenilenir. Temsilciler Meclisinde 257, Senatoda ise 72 üye bulunmaktadır. Senato başkanı aynı zamanda başkan yardımcısı konumundadır.

Arjantin Anayasasına göre Yürütme organının başı başkan olup, başkan ve başkan yardımcısı 4 yıl görev yapmak için halk tarafından seçilir. Anayasanın garantiye aldığı bir başka konu ise başkanın üst üste iki kez seçilebilmesi durumudur. Başkan üst üste iki kez seçildikten sonra araya giren bir dönemden sonra eski başkanın tekrar başkan olarak seçilmesi de mümkündür.

Yargı organını ise, Yüksek Mahkeme, temyiz mercileri niteliğindeki yüksek yargı organları ve ilk derece mahkemeleri oluşturmaktadır.

3.2.1.Yasama Organı: Kongre

Arjantin'de yasama organı Amerika Birleşik Devletleri'nden olduğu gibi çift başlıdır: Temsilciler Meclisi ve Senato. Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Yasama organı Kongre adıyla anılmakta ve her iki meclisin Anayasaya dayandırılan yetkileri olup gücünün kaynağını Anayasadan almaktadırlar.

3.2.1.1 Kongrenin Seçimi

Arjantin bir özerk federal bölge, yirmi üç il ve bir ulusal bölgeden oluşan federalizme dayalı bir cumhuriyettir. Her ilin meclisi ve kendi seçtiği valisi bulunmaktadır (Arjantin Senatosu, 2016). Arjantin'de Yasama yetkisi iki meclisten oluşan Arjantin Ulusal Kongresi tarafından yönetilmekte ve Kongre Temsilciler Meclisi ve Senato'dan oluşmakta ve bu iki kurum ülkenin temsilini ayakta tutup yetkileri anayasa tarafından garanti altına alınmıştır. Her iki meclisin bütün üyeleri demokratik, evrensel ve gizli zorunlu oylamaya dayalı olarak seçilir (Arjantin Ulusal Kongresi, 2016).

Arjantin Parlamentosunda Temsilciler Meclisi üyelerinin seçiminde her eyalet bir seçim bölgesi sayılarak listeli nispi temsil sistemi uygulanıp eyaletler kendi

nüfuslarına oranla doğrudan halkoyu ile temsilcilerini seçerler. 25 yaşını doldurmuş en az dört yıl Arjantin vatandaşı olan ve seçileceği eyalette en az iki yıl ikamet etmiş olan kimse temsilci olarak seçilebilir. Temsilciler 4 yıl görev yapmak üzere seçilip her iki yılda bir meclisin temsilci sayısı yenilenir. Her 10 yılda bir yapılan nüfus sayımına göre değişiklik gösterebilmesine rağmen Temsilciler Meclisinde 257 temsilci bulunmaktadır (Arjantin Temsilciler Meclisi, 2016).

Arjantin’de milletvekillerinin seçiminde uygulanan liste usulü nispi temsil yöntemi siyasi partilerin, adayların belirlenmesindeki rolünü güçlendirmektedir. Bu listeler eyalet valileri tarafından belirlendiği için valilerin Temsilciler Meclisindeki oylamalarda milletvekilleri üzerinde geniş bir nüfuzu bulunmaktadır (Hernandez, 1993: 5).

Senato ise, eyaletlerin nüfusuna bakılmaksızın her eyalete üç temsilci düşecek şekilde belirlenmiş 72 temsilciden oluşur. Bir eyalette oyların çoğunluğuna sahip olan parti o eyaletten 2senatör çıkarırken en çok oyu alan ikinci parti ise üçüncü senatörü çıkarır. Halk tarafından seçilen Senatörlerin görev süresi 6 yıl olup her iki yılda bir Senatonun üçte biri yenilenmektedir. Senatonun başkanı aynı zamanda başkan yardımcısıdır. 30 yaşını doldurmuş olup en az altı yıl Arjantin vatandaşlığı olan seçileceği bölgede en az iki yıl ikamet edip belli bir gelir düzeyine sahip olan kimse senatör olarak seçilebilir (Argentina: The Senate, 2016).

3.2.1.2. Kongrenin Yapısı ve İşleyişi

Arjantin Ulusal Kongresi 257 üyesi bulunan Temsilciler Meclisi ile 72 üyesi bulunan Senatodan oluşmaktadır.

Kongrenin önemli işlevleri Kanun yapımı ve hükümet denetimidir. Anayasa’nın 75’inci maddesinde düzenlenen Kongrenin yetkileri ve yasama konuları ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Kongre hükümet denetimini, önceden hazırlanan hükümet plan ve programlarını değerlendirerek yapar. Başbakan her ay Kongreye rapor sunar çünkü kongre hükümet denetimi için, inceleme yapma, rapor alma ve çalışma alanları oluşturma gibi araçlara sahiptir (Arjantin Senatosu, 2016).

Kongrede Temsilciler Meclisi ve Senato üyeleri ile yürütme organı kanun önerisinde bulunabilir. Bir meclis tarafından verilen kanun önerisi orada görüşülüp kabul edildikten sonra diğer meclise gönderilir. Yasa tasarısı diğer meclis tarafından

da kabul edildiği takdirde incelenmek üzere başkana gönderilir ancak Başkan yasa teklifini onaylarsa kanunlaşır. Yasa tasarısını hazırlayan ilk meclisin yasa tasarısı diğer mecliste değiştirilip kendisine tekrar geldiğinde onu tümüyle reddedemez. Yasa tasarısını ikinci olarak görüşen meclisin eğer tasarı üzerinde değişiklik yaptıysa bunun mutlak çoğunlukla mı yoksa üçte iki çoğunlukla mı yaptığı belli olmalıdır. Eğer ki tasarımı ikinci görüşen meclis mutlak çoğunlukla değişiklik yapmışsa yasa tasarısını hazırlayan meclis yine mutlak çoğunlukla ya bu değişiklikleri kabul eder ya da ilk halinde ısrar eder. Ancak tasarımı ikinci görüşen meclis yaptığı değişiklikleri üyelerinin üçte iki çoğunluğu ile kabul etmişse yasa tasarısını hazırlayan meclis aynı oranı bulamamışsa yasa tasarısı değişikliklerle birlikte başkana gönderilir. Yasa tasarısını hazırlayan ve ilk görüşen Meclis kendi ilk yasa tasarısını üçte iki oranında oy çokluğuyla kabul ederse önerinin ilk hali başkana gönderilir (Arjantin Senatosu, 2016). Eğer Başkan 10 iş günü içerisinde yasa tasarısını Kongreye geri göndermemişse tasarı onaylanmış sayılır. Başkanın tasarının bazı maddelerini onaylayıp bazı maddelerini veto etmesi kural olarak mümkün değilken, bunun istisnası, veto edilmeyen hükümler bağımsız bir nitelik taşıyıp ve onların yayımlanması bütünlüğünü bozmuyorsa başkan kısmi veto yapılabilir. Böyle bir durum karşısında zorunlu ve acil kararnameler için öngörülen hükümler uygulanır. Eğer Başkan, yasa tasarısını tamamen ya da kısmen veto etmişse, yasa tasarısı tasarımı hazırlayan ve görüşen ilk meclise geri gelir. Bu durumda yasa tasarısının kabulü için her iki meclisin üçte iki çoğunluğunun sağlanması gerekmektedir. Söz konusu çoğunlukla kabul edilen yasa tasarısı kanunlaşmış sayılır ve yayımlanmak üzere başkana gönderilir (Parlamento Birliği, 2016).

Seçim sistemi ve siyasi partilerle ilgili değişiklik yapan kanunlar ancak her mecliste üye tamsayısının mutlak çoğunluğu ile kabul edilebilir (Arjantin Senatosu, 2016).

Arjantin’de vatandaşlar da Temsilciler Meclisinde yasa tasarısı verme hakkına sahiptir. Kongre bu tasarıları 12 ay içinde görüşür. Vatandaşların verdiği yasa tasarıları anayasa değişikliği, uluslararası antlaşmalar, vergi, bütçe, suç ve ceza konularını içeremez. Kongre bir yasa tasarısını Temsilciler Meclisinin kararıyla halkoyuna sunabilir. Halkoyuyla kabul edilmiş olan yasa tasarısı veto edilemez ve

doğrudan yayımlanır. Anayasanın tamamen ya da kısmen değişikliği, Kongrenin her iki meclisinin üye tam sayısının üçte ikisinin oyu ile mümkündür (Parlamentolar Birliği, 2016)

Arjantin Ulusal Kongresinde her iki meclisin de sahip olduğu bir takım yetkiler bulunmaktadır. Temsilciler Meclisine verilen en önemli yetkiler, başkan, başkan yardımcısı, başbakan, bakanlar ve yüksek mahkeme üyelerini suçlandırma yetkisi diğer önemli yetkisi ise, gelir sağlayan işlerle ilgili ve asker alımlarına ilişkin teklif vermesi. Senatoya tanınan yetkiler ise, Temsilciler Meclisinin suçlandığı başkanı ve üst düzey kamu görevlilerini yargılar, Başbakana dış saldırılar durumunda sıkıyönetim ilan etme yetkisini verir, Başbakanın yaptığı atamaları onaylar (Arjantin Ulusal Kongresi, 2016). Ayrıca Başkanın savaş ilan etme, Yüksek Mahkeme üyelerini atama ve diğer federal mahkeme üyelerini yargı konseyinin hazırladığı liste arasından yaptığı atamaları, Büyükelçileri ve diplomatik temsilcileri ataması ve görevden alması senatonun onayına bağlıdır.

Kongre her yıl olağan yasama dönemi olarak 1 Mart ile 30 Kasım arasında çalışmaktadır ve Başkan, Kongreye olağanüstü toplantı çağırısı yapabilir bunun sonucunda da Kongrenin olması gereken çalışma süresini uzatabilir (Tunçkaşık, 2015: 84).

Ek olarak, Başkanın görevini yapamadığı herhangi bir durumda ise başkan yardımcısı bu görevi üstlenir ancak başkan yardımcısının da görev yapamayacağı durumlarda Kongre geçici olarak yetkiyi kimin kullanacağını belirler. Kongrenin her iki meclisi gerek gördüğü durumlarda bakanlar kurulu üyelerini açıklama yapmaya ya da rapor sunma talebiyle çağırabilir (Arjantin Senatosu, 2016).

3.2.1.3. Kongrenin Yetkileri

Arjantin’ de Kongre diğer Latin Amerika ülkelerine göre daha güçlü görünmekte olup Arjantin Anayasasının Kongreye tanıdığı bazı yetkiler sebebiyle parlamento diğer ülkelere kıyasla güçlendirilmiştir.

Arjantin Anayasasının 75. bölümünde ‘‘Kongrenin Yetkileri’’ başlığı altında, Kongrenin sevk ve idare etmesi gereken görevlerini sıralamıştır. Arjantin Anayasasının 75. bölümünden yola çıkarak Kongreye; Ulusal gümrük, ihracat ve ithalat vergilerine ilişkin kanun yapmak; vergi koymak; borçlanmaya, ulusal

toprakların kullanılmasına ve satılmasına karar vermek; Federal Bankanın para basmasına karar verip İç ve dış borçların ödenmesini, dış ticareti ve eyaletler arası ticareti düzenlemek. Bütçeyi, kamu yatırımlarını ve yatırım hesaplarını onaylamak; Yüksek Mahkemenin altındaki mahkemeleri kurmak; genel af çıkarmak; Başkan ve başkan yardımcısının istifalarını kabul etmek veya reddetmek, Başkan veya başkan yardımcısının görev yapamayacağı durumlarda geçici başkanı seçmek; Diğer devletlerle ve Papalıkla yapılan sözleşmeleri onaylamak; Ekonomik alanlarda ve posta, sosyal güvenlik, refah tedbirleri, sınır güvenliği gibi konularda kanun çıkarmak ve Sınır güvenliğini sağlamak; Başkana savaş ilanı, misillemeye bulunma ve barış yapma yetkisi vermek. Savaş ve barış zamanında gerekli silahlı kuvvetlerin teşkilat ve işleyişini düzenlemek; İç kargaşa halinde sıkıyönetim ilan edip tatil döneminde başkanın ilan ettiği sıkıyönetim kararını onaylamak gibi bazı önemli yetkiler tanınmıştır (Arjantin Senatosu, 2016).

Her ne kadar Arjantin’de Başkanlık Sistemi uygulansa da Kongrenin sahip olduğu bazı yetkiler parlamenter sistem ile benzerlik göstermektedir. Kongre gensoru önergesi vererek her iki meclisin çoğunluğunun oyu ile başbakanı görevinden alabilmektedir ancak başbakan bakanlar arasında koordinasyon sağladığından ve başkana karşı sorumlu olduğundan dolayı bu durumun parlamenter sisteme benzemesi yapay bir benzerliktir (Hernandez, 1993: 7.)

Bütçe üzerinde sahip olduğu yetkiler ve başbakanla ilişkilerinden dolayı kongre idare üzerinde denetim yetkisine sahiptir. Kongrenin bu görevini yerine getirmesinde anayasal kurum olarak Sayıştay yardımcı olmaktadır. Sayıştay Başkanı Kongrenin çoğunluğu tarafından muhalefet partisinin önerisi ile seçilmektedir (Arjantin Senatosu, 2016).

Senato, Kanun yapmak, başkana savaş ve sıkıyönetim ilanı yetkisi vermek, Temsilciler Meclisinin suçlandığı başkanı ve üst düzey bürokratları yargılamak gibi önemli yetkilere sahip olduğundan dolayı Arjantin Kongresinde Senato daha güçlü görünmektedir. 1994 yılında yapılan düzenleme ile Senato Anayasanın 75. maddesinde geçen vergilerin paylaşımı ve eyaletler arasında kalkınma dengesini sağlamaya yönelik kanun teklif etme yetkisine sahip olmuştur (Hernandez, 1993: 6.)Bu yetkiler çerçevesinde Arjantin Kongresi içerisinde Senatoya eyaletlerin temsili konusunda güçlü bir konum yüklenmiştir. Vergi paylaşımı konusunda 1996’ya kadar

yapılması gereken kanuni düzenlemeler yapılmadığından, Senato bu görevini yerine getirememekte ve federalizm zayıflatılarak bu konudaki kararlar başkan ve eyalet valileri arasında yapılan özel görüşmeler sonucunda verilerek eyalet valilileri başkana bağımlı hale getirilmiştir (Hernandez, 1993: 6.)

3.2.2.Yürütme Organı: Başkan

Arjantin Başkanlık sisteminde yürütme organı, başkan, başkan yardımcısı, bakanlıklar ve başkana bağlı devlet organlarından oluşmaktadır.

3.2.2.1. Başkanın Seçimi

Arjantin anayasasına göre ulusun yürütme gücü ulusun başkana ait olup anayasanın 87-98. bölümleri arası başkanın seçilme ehliyeti, görev süresi ve usulüne ilişkin hükümleri sıralayıp yürütme organının anayasaya bağlı olarak başkan verilmesi garanti altına alınmıştır. Anayasal hükümlere göre, başkan dört yıl görev yapmak için doğrudan halk tarafından seçilmekte ve başkan adayı olabilmek için 30 yaşını doldurmuş olmak, Arjantin vatandaşı ya da başka bir ülkede doğmuşsa anne ve babasının Arjantin doğumlu ve vatandaşı olması şartları aranmaktadır (Arjantin Senatosu, 2016).

Seçimler görev başında olan başkanın görev süreninin dolmasına iki ay kala yapılmakta ve oyların %45'inden fazlasını alan aday doğrudan başkan olmaktadır. Ancak iki turlu seçim sisteminin görüldüğü Arjantin'de başkan adayı %40'ın altında oy alırsa en çok oy alan iki aday seçimin ikinci turunda yarışır ve en çok oy alan aday %40-45 arasında bir oy almışsa ve ikinci sıradaki aday ile arasında %10'luk bir fark bulunuyorsa ikinci seçime gidilmez.

Başkan hem devletin hem de hükümetin başı olup bakanlar kurulu başkan tarafından atanmaktadır. Kabine başkana yardımcı olma işlevini yeri getirir ve başında başkan bulunur (Ulusal Otoriteler, 2016)

Başkanın görevini herhangi bir sebeple yerine getiremediği durumlarda başkan yardımcısı başkanlık görevini üstlenir. Başkan yardımcısı da görev yapamayacak durumdaysa Kongre geçici olarak göreve kimin üstleneceğini seçme hakkına sahiptir. Ancak Arjantin Anayasasınının 90. bölümü gereği, başkan ve başkan

yardımcısının birbirlerinin yerine geçme durumları yalnızca bir defaya mahsus yapılabilmektedir (Arjantin Senatosu, 2016).

Arjantin Başkanlık sisteminde Yürütme organının yani başkanın yanında bakanlıklar dışında başkanın kontrolünde çalışan ''Genel Sekreterlik, Devlet İstihbarat Sekreterliği, Hukuk ve Teknik Sekreterliği, Genelkurmay, Kültür Müsteşarlığı, Uyuşturucu bağımlılığı ve Kaçakçılığı önleme Sekreterliği, Başkanlık Sekreterliği, Siyasi Analiz Bürosu, Teknik Yardım Bürosu, Özel Sekreterlik, Yardımcı Sekreterlik ile Stratejik Araştırma ve Değerlendirme Bürosu'' (Ulusal Otoriteler, 2016) gibi kurumlarda bulunmaktadır.

Arjantin başkanlık sisteminde başkanın başkanlık seçim sürecinde her ne kadar bir siyasi parti ile bağı olsa da seçildikten sonra partisiyle bağı ortadan kalkmaktadır. Yani Arjantin'de partili başkanlık sistemi yoktur. Başkanlık sisteminin uygulandığı diğer ülkelere kıyasla Arjantin'de parti disiplini tarihsel süreçler sebebiyle daha sıkı olmaktadır. Arjantin çok partili siyasal yaşama sahip olup küçük partilerin yanında koalisyon ya da iki veya üç siyasal parti Kongrede temsil edilmektedir. 1946'yılından beri varlığını sürdüren en güçlü parti Adalet partisi olup 2001 yılında dağılmasına kadar orta sınıf temeline dayanan Radikal Sivil Birlik partisi ikinci büyük siyasi parti konumundadır.

Amerika Birleşik Devletleri Başkanlık Sisteminde olduğu gibi Arjantin'de de yürütmenin güç aşımını durdurmak için kullanılan kontrol mekanizması suçlandırma yoludur. Ancak uygulama açısından bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri'ne göre Arjantin'de bu yolun uygulanması daha zor hale getirilmiştir. Başkan veya başkan yardımcısı, Temsilciler Meclisinin toplantıdaki üye sayısının üçte ikisinin oyu ile cezayı gerektiren bir suç sebebiyle suçlandırılabilir ancak Temsilciler Meclisinde verilen kararın Senato tarafından aynı karar yeter sayısı ile yargılanabilir. Senato da, başkanın yargılanma sürecini oluşturan oturumu Yüksek Mahkeme Başkanı yönetmektedir. Yargılama sonucunda başkanın suçlu bulunması halinde görevi sona erer.

3.2.2.2. Başkanlık Kurumunun Yapısı ve İşleyişi

Arjantin'de yürütme organı başkan, başkan yardımcısı, 16 adet bakanlık ve bakanlık statüsündeki başkana bağlı devlet organlarından oluşmaktadır (Miş, Aslan,

Ayvaz, & Duran, 2015: 42) Arjantin hükümet sisteminde yürütme organının başı başkan olup başkana anayasal yetkiler çerçevesinde başkanın, devletin ve hükümetin başı olması yanı sıra başkomutanlık yetkileri da bulunmaktadır. Parlamenter sistemden farklı olarak bakanlar Kongre üyesi olmayıp, kabineyi oluşturan diğer üyeler başkanın danışmanı ya da sekreteri konumundadır. Bakanlar, seçimle değil başkan tarafından göreve atanır ya da başkan tarafından görevlerine son verilir ayrıca Kongre toplantılarına katılabilir ancak oy kullanamazlar.

Kabine üyeleri arasından en üstün statüdeki kişi başkan yardımcısı olup, başkanın ölümü ya da geçici olarak görev yapamayacağı durumlarda başkanlık makamının görevlerini üstlenmektedir.

1994 yılında yapılan Arjantin Anayasa değişikliği ile başkan yardımcısı Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi yasama organı içinde de görev almaya başlamıştır. Başkan yardımcısı Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Senatonun başkanı konumunda olup sadece oy eşitliği durumlarında oluşacak problemleri önlemek için oy kullanma hakkına sahiptir.

1994 Arjantin Anayasasının getirdiği değişiklikle kabinede önemli bir figür haline gelen "bakanların şefi" başka bir ifadeyle "başbakan"dır. Başbakanın temel işlevi, yasama ile yürütme arasında arabuluculuk yapmak, bakanlıkların çalışmalarının planlanmak ve yerel yönetim ile merkezi yönetim ilişkilerini düzenlemektir. Başbakan bakanlardan farklı olarak Kongreye karşı siyasi sorumluluğa sahip olup, başbakan için gensoru önergesi verilebilirken aynı zamanda Kongrenin her iki meclisinde yapılacak oylama sonucu elde edilen salt çoğunlukla görevden alınabilmektedir (Miş vd., 2015: 42).

Başbakan ve bakanların görev ve yetkilerine ilişkin hükümler, Arjantin Anayasası'nın 100-107'nci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Anayasal hükümlere göre başbakana verilen yetkiler; ülkenin genel idaresini yürütmek, gelirler ve bütçe ile ilgili uygulamaları gerçekleştirmek, yetkili organların yaptığı hukuki düzenlemeleri uygulamak, başkana tahsis edilmiş atamalar dışında kalan atamaları yapmak, bakanlar kurulunu koordine etmek, toplantıya hazırlamak ve başkanın yokluğunda yönetmek, başkanın onayıyla Kongreye kanun teklifinde bulunmak, başkanın kararnamelerine karşı imza koymak, Kongre görüşmelerine katılmak- ancak oy hakkı bulunmamaktadır-, Kongreye bakanlıkların hizmet durumlarını rapor

etmek; Kongrenin talebi halinde gerekli sözlü ve yazılı açıklamaları yapmak; her ay Kongre toplantılarına katılarak hükümetin gidişatı hakkında bilgi vermek, diğer bakanlarla birlikte başkanın zorunlu ve acil kararnameler ile kanunları kısmen yayımlama kararnamelerine karşı imza koymaktır (Tunçkaşık, 2015: 92). Son olarak Arjantin siyasal sisteminde bütçe yapımında yürütme güçlendirilmiştir. Arjantin Anayasasının 100. maddesinin 6. bendi gereği bütçe yapımı görevi üstlenen bakanlar kurulu başkanına aittir. Başbakan ve kabineden onay alan bakanlar kurulu başkanı bütçeyi Kongrenin onayına sunar. Ancak Kongrede oy çoğunluğu ile onaylanan bütçe yürürlüğe girer.

3.2.2.3. Başkanın Yetkileri

Arjantin’de Başkanın yetkileri anayasanın 99’uncu maddesinde düzenlenmiştir. Başkan, ulusun ve hükümetin başı olup ülkenin genel idaresinden sorumludur. Kanunların yürütülmesi için gerekli düzenleyici metinleri çıkarır. Kanunların yapım aşamasına anayasal düzenler çerçevesinde katılır. Kongrenin kabul edip başkanın onayına sunduğu yasa tasarılarını başkanın 10 gün içerisinde kabul etmesi ya da reddetmesi gerekmektedir. Başkan yasa tasarılarının bazı maddelerini kabul edip bazılarını reddetme yetkisi yoktur. Ancak bazı hükümler bağımsız bir nitelik taşıyorsa ve teklifin diğer kısımlarından ayrı olarak yayımlanması kanunun bütünlüğünde bir zıtlık oluşturmuyorsa başkanın kısmi veto yetkisi söz konusu olabilir. Başkanın yasa tasarısını tamamen veto etmesi durumunda yasa teklifi, teklifin Kongrede ilk görüşüldüğü meclise gelir. Yasa tasarısının kabul edilmesi için Kongrede Temsilciler Meclisi ve Senato üyelerinin üçte iki oy çoğunluğu ile kabul edilmesi gerekir. Kabul edilen yasa tasarısı kanunlaşmış sayılır ve yayımlanmak üzere devlet başkanına gönderilir (Arjantin Senatosu, 2016).

Arjantin anayasasının 99. maddesinin 2. bendi gereği başkanın, başkanlık kararnamesi çıkarma yetkisi vardır. Ancak başkanın çıkardığı kararnamelerin yasaların yapısını değiştirmeyecek, sadece düzenleyici bir rol oynayacak şekilde olması gerekmektedir. Başkan yasa yapım sürecine sadece kanunları onaylayıp ilan etmek aşamasında dahil olur. Başkanın Anayasa’nın çizdiği olağan şartlar dışında, cezai meselelere, vergilendirme, seçimlerle ve siyasi partilerle ilgili olmayıp ancak acil cevap gerektiren durumlar dahilinde başkan Kanun Hükmünde Kararname

çıkarma yetkisine sahiptir. Bunların dışında Başkan Kanun hükmünde Kararname çıkaramaz ve çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler geçersiz sayılır. Çıkarılan Kanun Hükümde Kararnameler tüm bakanlar tarafından oybirliği ile kabul edilmiş olmalıdır. Arjantin Anayasasının 99. maddesinin 3. bendi gereği Bakanlar kurulu başkanı (bakanlar şefi) Kanun Hükmünde Kararnameyi, Temsilciler Meclisinden ve Senatodan partilerin dağılımını esas alarak oluşturulan özel karma komisyona 10 gün içerisinde bizzat sunmak zorunda olup komisyonda Kanun Hükmünde Kararname ile ilgili raporunu 10 gün içerisinde Temsilciler Meclisine ve Senatoya iletilmesiyle her iki meclisinde mutlak çoğunlukla kabul ettiği Kanun Hükmünde Kararnameler yürürlüğe girmektedir.

Başkanın yargıçları ataması yönündeki yetkileri Amerika Birleşik Devletleri ile benzerlik göstermektedir. Ancak Amerika Birleşik Devletleri başkanının aksine Arjantin'de Başkan bakanlar kurulu üyelerini ve birçok üst düzey kamu görevlilerinin atanması işleminde parlamentonun onayını almadan atayabilmektedir (Ackerman, Desierto, 2011: 250).

Arjantin anayasasının başkana Senatonun onayı ile tanıdığı yetkiler, Yüksek Mahkeme üyelerini ve diğer federal mahkeme üyelerini yargı konseyinin hazırladığı liste arasından seçerek, Büyükelçileri, diplomatik temsilcileri, ticari ataşeleri seçerek Senatonun onayı ile atar ya da görevinden alır. Ayrıca Senatonun onayıyla savaş ilan eder; misilleme emri verir. Dış saldırı durumunda, Senatonun onayıyla gerekli bölgelerde sıkıyönetim ilan eder.

Arjantin Anayasasının başkana tek başına yapmayı tanıdığı yetkiler, başbakanı ve bakanları, kendi teşkilatında çalışan tüm kamu görevlilerini tek başına atar ve görevden alır. Ayrıca Başkanın ilgili mahkemenin raporuna dayanarak federal yargıya tabi suçluların cezasını affeder ya da hafifletir.

Bunların dışında başkan yasama yılı başında Kongrenin açılış konuşmasını yapar, bakanlar kurulunun çalışma ve performansını, gelir ve harcamalarını mevzuat ve bütçe açısından takip eder. İhtiyaç duyduğu her türlü bilgiyi başbakandan ve bakanlardan talep eder ve silahlı kuvvetlerin başkomutanıdır. Silahlı kuvvetlerin teşkilatlanması ve dağılımından sorumludur.

Eyaletlerde vergi gelirinin dağıtımının düzenlenmesi fiilen başkana bağlı olmakla birlikte eyaletlerin özerklikleri başkan karşısında zayıflatılmıştır (Hernandez, 1993: 5.)

Son olarak başkan zorunlu gördüğü durumlarda yasama organının çalışma süresini uzatabilir veya olağanüstü toplantıya çağırabilir.

3.2.2.4. Başkan Yardımcısı

Arjantin siyasi sisteminde başkan yardımcısı, başkan ile birlikte seçilmektedir. Arjantin Anayasasının 89. bölümüne göre başkan yardımcısı seçilebilmek için, 30 yaşını doldurmuş olmak, Arjantin’de doğmuş olmak veya Arjantin harici bir ülkede doğmuşsa Arjantin doğumlu ve Arjantin vatandaşı olan anne ve babaya sahip olmak şartları aranmaktadır.

Arjantin’de başkan yardımcısı başkan seçimlerinde olduğu gibi doğrudan halk tarafından iki turlu seçim sistemine göre seçilmekte 4 yıl görev yapmak için seçilen başkan yardımcısı görev süresi dolduktan sonra tekrar seçilebilme hakkına sahiptir.

3.2.3. Yargı Organı

Arjantin Yüksek Mahkemesi (Corte Suprema de Justicia de la Nación) yargı organının en üst kurumu olarak 1863’te kurulmuştur (Arjantin Yüksek Mahkemesi,2016). Yüksek Mahkeme üye sayısı uzun yıllar boyunca beş üye olarak kalmış ancak 1990’da dokuz üyeye çıkarılmıştır (Venedik Komisyonu, 2016). Arjantin siyasi sisteminin darbeler sebebiyle kesintiye uğraması yargı organının yürütme karşısında bağımsızlığını koruma konusunda problemler yaşamasına sebep olmuştur. Yüksek mahkeme üyelerinin atanması konusunda 2003 yılında çıkarılan 222/3 nolu Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlemeler gerçekleştirilmiş ve Yüksek Mahkeme üyelerinin sekiz yıl avukatlık deneyimlerinin yanında senatör olabilmek için gerekli olan, en az altı yıl Arjantin vatandaşlığı olup 30 yaşında olmak ve belli bir gelir düzeyine sahip olmak şartları da aranmaktadır.

Yargı organının seçiminden ve yönetiminden sorumlu Hâkimler Kurulu, Arjantin Ulusal Kongresinin her iki meclisinin mutlak çoğunluğu ile kabul ettiği özel

bir yasa ile oluşturulan bu kurulun içinde bilim adamları ve uzmanlarda bulunmaktadır. Hakimler Kurulu üyeleri seçimler sonucu oluşan siyasi yapıların temsilinde denge sağlamak için periyodik olarak değiştirilir. Yüksek mahkeme üyeleri başkan tarafından senato üyelerinin üçte iki çoğunluğunun onaylaması ile atanır.

Yüksek Mahkeme üyelerinin görev süresi daimi olup 75 yaşına geldikten sonra her beş yılda bir üyelikleri Senato tarafından yenilenir. Yüksek Mahkeme üyelerinin görevden alınması ancak suçlandırma yolu ile mümkün olup, suçlandırma Temsilciler Meclisinde önerilir ve yargılama Senato tarafından yapılır. Kararın geçerli olması için her iki meclisin üye sayısının üçte ikisi tarafından onaylanması gerekmektedir. Yüksek Mahkemenin başkan ve başkan yardımcısı, üyeler tarafından üç yıl görev yapmak üzere seçilirler ve Yüksek Mahkeme başkan ve başkan yardımcılığına tekrar seçilmekte mümkündür (Venedik Komisyonu, 2016). Arjantin'de Yüksek Mahkemenin yanında yargı organının da alt düzey mahkemelerde bulunmaktadır. Alt düzeydeki federal yargıçların atanması işleminde Hakimler kurulu tarafından üç adaylık liste oluşturulup başkan bu liste içerisinde bir aday seçerek Senatonun onayına gönderir. Alt düzey yargıçların atanması da başkan tarafından yapılmış olur ve atamaların geçerli olabilmesi için Senato tarafından onaylanması gerekmektedir.

Arjantin'de başkan hiçbir şekilde yargı işlevi yapamaz, Arjantin Anayasası yargı organını bağımsız bir organ olarak düzenlemiştir.

Arjantin anayasasına göre Yüksek Mahkeme bazı davalarda temyiz merci gibi görev yaparken bazı davalarda ise ilk derece mahkemesi konumundadır. Arjantin Anayasasının 116. Maddesine göre Yüksek mahkeme; anayasa, yasalar ve uluslararası anlaşmalar kapsamında büyükelçilere, devlet görevlilerine ve dış temsilcilere ilişkin davaları; donanma ve deniz ticaretine ilişkin davaları; ulusu ilgilendiren ve ulusun taraf olduğu anlaşmazlıkları; iki veya daha fazla eyalet arasındaki, bir eyalet ile başka bir eyalet vatandaşları arasındaki, farklı eyalet vatandaşları arasındaki ve bir eyalet ya da eyalet vatandaşları ile yabancı bir ülke ya da yabancı ülke vatandaşları arasındaki anlaşmazlıkları gündemine alma ve bunlar hakkında yargı kararı verme yetkisine sahiptir. Yüksek Mahkeme yabancı büyükelçiler, bakanlar ve bir eyaletin karıştığı davalarda ilk derece mahkemesi

konumundayken diğer davalarda sadece temyiz merci makamı konumundadır (Arjantin Senatosu, 2016).

Devlet Başkanının suçlandırılması sürecinde Senatonun yapacağı yargılamada Mahkeme başkanı, başkan olarak görev yapar.

Yüksek Mahkemenin en önemli görevi Kanunların anayasaya uygunluğunun denetimini yapması ve kanunların yorumlamasıdır. Yüksek Mahkeme anayasal hak ve özgürlükleri açıklama, anayasayı yorumlama ve çıkarılan kanunların anayasaya uygun olup olmadığını tespit etme yetkisine sahiptir (Venedik Komisyonu, 2016).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BREZİLYA BAŞKANLIK SİSTEMİ

Bu bölümde Brezilya'nın Başkanlık Sistemine geçiş evreleri ve anayasal organların yapısı, işleyişi ve yetkileri üzerinde durulacaktır.

4.1. BREZİLYA TARİHİ

Brezilya'da insan yaşamına dair bulgular 30.000 yıl öncesine kadar dayanmakla birlikte ülkenin modern tarihi Amerika Birleşik Devletleri ve Arjantin'de olduğu gibi koloni faaliyetleri ile başlamıştır.

Brezilya, Columbus'un hizmetinde olan Vicente Yailez Pinzon adında bir kaşif tarafından 1499 yılında keşfedilmiş ve Vicente Yailez Pinzon, Amazon ile Orinoco arasındaki sahil boyunca dolaşarak Brezilya ahşaplarını İspanya'ya götürmüştür (Miras Tarihi,2016). Portekizli bir gemici olan Pedro Alveras Cabral on üç gemi ile 21 Nisan 1500 tarihinde Hindistan'a gitmek amacıyla yola çıkmış ancak bugünkü Porto Seguro'da Brezilya'ya ulaşarak burayı Portekiz kralı adına işgal ettiğini ilan etmiştir (Miras Tarihi,2016). Bu tesadüfi gelişme ile Portekizliler Brezilya'yı keşfetmiştir. 1 Ocak 1531 tarihinde Martin Alfonso de Sousa liderliğindeki bir grup kaşif, Hindistan'a uzanan güzergahta bulunması sebebiyle stratejik bölge olarak gördükleri Rio de Janerio ve Santos (Salvador) bölgelerine ilk koloni şehirlerini kurup yerlileri ile ittifak yapmışlardır (Miras Tarihi, 2016).

Kolonileşmelerinin ilk yıllarında Portekizliler Doğu ile yaptıkları baharat ticaretine daha fazla önem verip, Brezilya'da kolonileştirdikleri bölgeleri fazla önemsememişlerdir. Bu duruma etkisi olan faktör ise ülke topraklarındaki minerallerin henüz bilinmiyor olmasından kaynaklıdır. Brezilya'da ticarileşmenin önemini anlamaya başlayan Portekiz krallığı, ticari faaliyet açısından şeker üretimine başlayarak Brezilya'nın ekonomik, gelişimine imkân vermeyen ve başta boya hammaddesi olarak kullanılan Pau-Brazil ağaçları olmak üzere, Avrupa'daki talepler doğrultusunda şeker kamışı, kauçuk, kahve, kakao gibi ürünlerin tüccarlar tarafından yerli halk ile takas edilerek Avrupa'ya taşınması süreci başlamıştır (Naritomi, Soares, & Assunção, 2009: 5). *''Şeker ve kahve plantasyonları, şeker işleme tesisleri ve madenler için fazla sayıda köleye ihtiyaç duyan Brezilya'nın üç sahil bölgesi,*

Pernambuco, Bahia ve Rio de Janerio ekonomileri için köle işgücü arayışında olmuşlardır. On altıncı yüzyılın ortalarından itibaren şeker üretimindeki liderliği São Tomé'den almaya başlayan Brezilya için, 17'nci yüzyıl şeker yüzyılı iken, 18'nci yüzyıl ise altın çağı olmuştur. Bu dönemde Brezilya, yalnızca şeker merkezi değil, aynı zamanda, altın, tütün ve pamuk üreticisidir ve 19'uncu yüzyılda da kahve üretiminde etkili bir konuma yükselecektir. Tüm bu ürünler, Brezilya'da köle işgücüne talebi arttırmıştır'' (MGK Genel Sekreterliği,2016).

Ürünlerin Avrupa'ya takas edilmesi süreci 19. Yüzyıl başlarına kadar devam etmiş ve bu dönemde Brezilya toprakları Portekizliler tarafından veraset sistemine dayandırılan " kaptanlık" sistemi ile yönetilmiş ve koloniler on beş kaptanlığa ayrılmıştır (Naritomi vd., 2009: 8).

Portekiz'in 1580-1640 yılları arasında İspanya hakimiyetine girmesi ile Brezilya'da İspanyanın sömürgesi haline gelmiştir. Ancak 1640 yılında Portekizliler Brezilyayı tekrar ele geçirir ve ülkenin merkezini Rio de Janeiro olarak belirler (Erdem, 2014) . 18. Yüzyıla gelindiğinde altın ve elmasın bulunması ile Brezilya Portekiz Krallığı için daha önemli hale gelmiş ve bu bölgelerde nüfus artmaya başlamıştır. Portekiz Krallığının vergileri arttırması üzerine 1789 yılında toplumsal bir devrim girişimi yaşanmış ancak Amerikan Devrimindeki gibi başarılı olmamıştır (Naritomi vd., 2009: 11).

Portekiz'in Napolyon Bonapart tarafından işgal edilmesi üzerine, Portekiz Kraliyet ailesi Brezilya'ya kaçmış ancak işgal İngiltere, Rusya, Avusturya ve Prusya'nın desteği ile sona ermiştir (Yılmaz, 2012: 2) Aslında bu olay Portekiz bürokrasisinin Brezilyaya yayılmasını sağlarken Brezilya'da da modern bürokrasinin temelini oluşturmuştur diyebiliriz.

1819'da Portekiz Kralı VI. João, oğlu Dom Pedro'yu (Pedro I) Brezilya Genel Valisi yaparak Portekiz'e geri dönmüştür. Çünkü Napolyon Avrupa devletlerine yenilmiştir. Brezilya, Portekiz ile aynı statüde bir krallık olarak kabul edilmiştir. Ancak 1822 yılında Portekiz parlamentosunun ilk sahip oldukları koloni statüsüne dönmek istemesi üzerine Brezilyada bağımsızlık hareketleri başlamış ve 1822'de Dom Pedro Jose Boni Facia de Andrada Silvan'ın öncülüğünde bağımsızlık ilan edilmiş ve yeni liberal bir anayasa kabul edilmiştir (Erdem, 2014).

Kurucu Meclis 3 Mayıs 1823 te toplanmış ve Brezilya'nın ilk kralı I. Pedro olmuştur. Pedro ile kurucu meclis arasında sistem yönünden anlaşmazlıklar meydana gelmiştir. Kurucu Meclis üyeleri Liberal Demokratik bir sistem isterken, Pedro, Kralın kanunları veto etme hakkının olduğu, meşruti monarşiden yana bir sistem istemektedir. Bu anlaşmazlıklar sonucunda Pedro, 12 Kasım 1823'te ordunun meclisi işgal etmesini emredip kurucu meclis üyelerini tutuklatmıştır. Portekiz Partisi'nin Pedro tarafından atanan on üyesi tarafından ülkenin ilk anayasası 25 Mart 1824'te hazırlanmıştır (Brezilya Bilgileri, 2016). 1830 yılında babası I. Pedro'dan Krallık yönetimini devir alan II. Pedro Brezilya imparatorluğunu 1889 yılına kadar sürdürmüştür. Bu dönem içerisinde Brezilya ekonomik anlamada gelişme göstermiş; şeker üretiminin yanı sıra kahve üretimi de önem vermiş, köle ticareti ile birlikte artan iş gücü potansiyeli ile ülke ekonomisinin ilerlemesi hızlanmıştır (Wikipedia, 2016).

Brezilya tarihinde 1889-1930 dönemi eski cumhuriyet dönemi olarak adlandırılmaktadır. 15 Kasım 1889'da yapılan askeri darbe ile imparator II.Pedro'nun iktidarlığına son verilip Monarşi ile yönetilen ülkede Cumhuriyet ilan edilmiştir. Darbe lideri Manuel Deodoro da Fonseca ülkenin ilk Cumhurbaşkanı olup 24 Şubat 1891'de anayasa kabul edilmiştir. Anayasanın hazırlanmasında Amerika Birleşik Devletleri Anayasası model alınmış ve Anayasanın hazırlanmasında coroneis adı verilen ekonomik açıdan güçlü toprak ağalarının da etkisi olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri Anayasası'ndan örnek alınarak hazırlanan Brezilya Anayasası'nda sistem olarak başkanlık sistemi benimsenip, Başkan, Kongre, eyalet valileri ve eyalet yasama organlarının doğrudan seçimle belirlenmesi öngörülmüştür (Hudson, 1998). Ancak sadece okuma-yazma bilen erkeklere oy hakkı tanınmıştır (Brezilya Bilgileri, 2016).

Sanayileşme ve kentleşme hareketlerinin hızlı bir şekilde ilerleme gösterdiği Brezilya'da siyasi sistem kentli orta sınıf ile çalışan sınıfların taleplerini karşılamada yetersiz kalmış ve 1929 ekonomik buhranında sistem içi değişimleri hızlandırmış Rio Grande do Sul ve Minas Gerais eyaletlerine mensup elitler bir devrim hareketi başlatarak rejimi devirmişlerdir (Hudson, 1998). Devrime gitme sürecinde ekonomik problemlerin ve orta sınıfın daha fazla hak talep etmesinin yanında Avrupa'da

oluşmaya başlayan radikal fikir akımlarının da etkisiyle Cumhuriyet dönemi darbe ile yıkılmıştır.

1930 Darbesini takip eden dönemde askerlerin desteği ile Getulio Domeles Vargas başkan olmuş ve 1930'lu yıllarda Brezilya'nın büyük şehirlerinde sağ ve sol ideolojilere mensup kişiler arasında şiddetli çatışmalar baş göstermiştir. Vargas, işçi sınıfı ile sermaye sahiplerinin taleplerini uzlaştırmayı amaçlayan bir politika izlemiş ve 1920'lerde Benito Mussolini'nin geliştirdiği Carta di Lavoro adı verilen korporatist modeli örnek almıştır. 1933 yılında eyaletlerin yetkilerini kısıtlayan bir anayasa ilan etmiş ve Vargas 1937'de Kongreyi kapatmış, 1945'e kadar ülkeyi bir diktatör gibi yönetmiştir. 10 Kasım 1937'de Estado Novo (Yeni Devlet) adını verdiği diktatörlüğe dayalı bir sistem kurup yeni anayasası ilan etmiştir (Steven, 2016: 140). Vargas 1937 Anayasasını otoriter eğilimleri çerçevesinde şekillendirip, Başkan eyaletlerin valilerini, valilerde belediye başkanlarını atama yetkisine sahip olacak şekilde yetkilendirmiştir (Hudson, 1998). Vargas, ithal ikameci kalkınma modelini ordu ile işbirliği içinde uygulamış ve eyaletlere bağlı askeri birliklerin Ulusal Ordu lehine azaltılmasını sağlamıştır. (Hudson, 1998). Estado Novo, Korporatizm esasına dayalı sosyal örgütlenmeye dayalı bir sistemi ön görürken, otoriterliğe karşın işçi maaşlarının yükseltilmesi ve bazı sosyal hakların sağlanması ile alt sınıflarında desteğini sağlamıştır (Steven, 2016: 140). Vargas her ne kadar Avrupa'nın popüler faşist hareketlerinden etkilense de Latin Amerika'da görülen Juan Peron'un da izlediği popülizmine dayalı bir siyaset anlayışı ile hareket etmiştir.

Vargas'ın üzerindeki demokrasi baskılarının artması sonucunda Brezilya'da 1945 yılında yapılan seçimle Vargas'ın iktidardan düşmesinin ardından yeni başkanla birlikte kurucu Meclis seçilmiş ve bu meclisin hazırladığı anayasa 18 Eylül 1946'da kabul edilmiştir. 1946 Anayasası ile kişi hak ve özgürlükleri, kanun önünde eşitlik, ifade özgürlüğü gibi temel hak ve ödevler anayasal garanti altına alınmıştır. (Hudson, 1998). 1945-1964 yılları arasında Brezilya'da çok partili hayata geçiş yaşanmış ve ikinci Cumhuriyet dönemi olarak nitelendirilen bu dönemde görev yapan dört başkan demokrasinin gereği olan serbest seçimlerle göreve gelmiştir.

1950 yılında yapılan seçimlerde Getulio Vargas tekrar başkan olarak seçilmiş, fakat sol-komünist muhalefet kanadından aldığı tepkiler üzerine 1954 yılında görevinden istifa etmiştir. Vargas'ın yerine halkoyuyla Juscelino Kubitschek Başkan

olarak seçilmiş ve Kubitschek'ten sonra Vargas döneminin çalışma bakanı ve Brezilya İşçi Partisi (PTB) mensubu Joao Goulart 1961 yılında başkan olmuştur (The New York Times, 2016)

1960'lı yıllarda işsizlik ve enflasyonun gittikçe artması ile 1964 yılında Başkan Joao Goulart'a karşı yapılan bir darbe ile ordu yönetime el koyup bürokratik-otoriter bir rejim kurmuştur (Markoff, 1990: 426).

Ordunun öne çıktığı bu bürokratik-otoriter dönemde, tüm siyasi partiler kapatılıp yerine devlet desteği ile iki parti kurulmuştur (The New York Times, 2016). Bu dönemde ekonomik alanda Vargas'ın devletçi kalkınma modelini devam ettiren askeri yönetim, ülke ekonomisinin büyümesini sağlamıştır. Ancak 1970'lere gelindiğinde ekonomik büyüme yavaşlamıştır.

Brezilya'da 1985 yılından itibaren sivilleşme hareketleri başlamış, demokratik seçimlerde ordunun desteklediği reformcu aday Tancredo Neves'in başkan olarak seçilmiş ancak seçimlerden kısa bir süre sonra hayatını kaybeden Neves'in yerine muhafazakâr siyasetçi José Sarney geçmiştir, Demokrasi yolundaki reformlar hızlandırılıp 1988'de yeni demokratik bir anayasa yapılmış ve kabul edilmiştir (The New York Times, 2016). Bu yeni demokratik anayasa ile yürütme güçlendirilmiş ve devlet şekli ile hükümet sisteminin belirlenmesi için Anayasa'da geçici bir madde ile referandum yapılması öngörülmüştür. Referandum sonucunda devlet şekli Cumhuriyet, hükümet sisteminin ise Başkanlık olmasına karar verilmiştir (Carey, 2005).

1985 yılından başlayarak Brezilya'da demokrasi gün geçtikçe daha da pekişmiş ve Brezilya yükselen güçler trendine girmeyi başarmıştır. Brezilya'nın bu şekilde gündeme gelmesindeki en önemli etki tarihsel süreçler içerisinde yaşanan olaylardan kaynaklı güçlü ve dinamik bir ekonomiye sahip olması gerektiği bilincine varmasıdır. Ekonomisinin gelişmesinde ise coğrafi yapısı gereği sahip olduğu ürün çeşitliliği olup sanayisini bu alanlara yönlendirmesidir. Demokrasi deneyimlerinin gün geçtikçe olgunlaşması da Brezilya'yı Latin Amerika ülkeleri arasında bir numaraya taşımıştır.

4.2. ANAYASAL ORGANLAR: YAPISI, İŞLEYİŞİ ve YETKİLERİ

1988 Anayasası ile başkanlık sistemine geçen Brezilya'da yasama ve yürütme arasında Amerika Birleşik Devletleri'nden farklı bir fren ve denge mekanizması bulunmaktadır. 1988 Anayasası ile güçlü bir başkan yaratma çabası ülkenin siyasi işleyişinden ve başkanın yetkilerinden de anlaşılacağı üzere başarılı olmuştur.

Başkanlık sisteminin temel taşlarından diyebileceğimiz başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesi Brezilya siyasi sistemi için de geçerlidir. Yasama ve yürütme sert biçimde birbirlerinden ayrılmakta ve birbirlerini feshedememektedir. Yasama ve Yürütme organları sabit süreler için seçilmekte olup başkanın görev süresi 4 yıldır. Ve başkan üst üste iki defa seçilebilme hakkına sahiptir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi yasama organı Brezilya'da da Kongre adını almakta ve iki meclisten oluşmaktadır. Temsilciler Meclisinin 513 üyesi bulunup dört yıl görev yapmak üzere seçilmekte ve her seçim döneminde tamamı yenilenmektedir. Senatonun ise 81 üyesi bulunup 8 yıllığına seçilmekte dört yılın sonunda üyelerinin üçte biri sekizinci yılın sonunda ise üyelerinin üçte ikisi yenilenmektedir.

Temsilciler Meclisi ve Senatonun anayasa tarafından garanti altına alınmış kendilerine özel tanımlanan yetki alanları bulunmaktadır.

Brezilya siyasi hayatında Amerika Birleşik Devletleri'nden farklı olarak parti sayısının fazla olması ve hemen hemen partilerin çoğunun Kongrede Temsil ediliyor olması Brezilya hükümet sisteminin tanımlanmasında Koalisyoncu Başkanlık Sistemi tabirinin kullanılmasına etki etmiştir. Partilerin disiplinsiz olması ve olası bir kanun tasarısında başkanın veto yetkisini kullanması sonucunda vetoyu aşabilecek bir güç oluşturulamamasına sebep olmaktadır. Ülkenin siyasi işleyişinden de anlaşılacağı üzere parlamento içindeki farklı parti yapılanmaları başkanın gücünü kabul etmiş durumdadır.

Brezilya'da güçler ayrılığı ilkesine uygun olarak bağımsız bir yargı organı bulunmakta ve en üst yargı merci Federal Yüksek Mahkeme olup yargı, Adalet Yüksek Mahkemesi; Federal Bölge Mahkemeleri; İş Mahkemeleri; Seçim Mahkemeleri; Askeri Mahkemeler; Federal İlçe Mahkemesinden oluşmaktadır.

4.2.1. Yasama Organı: Kongre

Brezilya’da yasama organı Amerika Birleşik Devletleri ve Arjantin örneklerinde olduğu gibi çift başlı olup yasama organının çift başlı olması 1988 Anayasası ile birlikte kabul edilmiştir. Brezilya’da yasama organı Amerika Birleşik Devletleri ve Arjantin’de olduğu gibi Kongre adını almakta ve Kongre Temsilciler Meclisi ve Senatodan oluşmaktadır. Kongreyi oluşturan her iki meclis gücünün kaynağını ve yetkilerini anayasadan almaktadır.

4.2.1.1. Kongrenin Seçimi

Anayasanın 57. Maddesine göre Brezilya’da yasama organı, çift meclisli yapıdan oluşan Kongre tarafından yönetilmektedir. Brezilya Ulusal Kongresi her yıl Federal başkentte 15 Şubat- 30 Haziran ve 1 Ağustos ve 15 Aralık tarihleri arasında toplanır. Toplanma başlangıç günleri cumartesi, pazar ya da tatil günlerine denk gelirse bir sonraki iş gününde toplanılır. Bütçe tasarısı onaylanmadan meclis tatile giremez (Brezilya Anayasası).

Brezilya Anayasasına göre Kongre çift meclisli bir yapıya sahip olup Temsilciler Meclisi ve Senatodan oluşmaktadır (Brezilya anayasası m.44). Temsilciler Meclisini üyeleri, en az 21 yaşını doldurmuş, doğuştan Brezilya vatandaşı olup siyasal haklarını kullanma bakımından yeterli şartlara sahip olan adaylar arasından seçilmektedir. Senato üyeleri içinde aynı şartlar belirlenmiş olup en az 35 yaşını dolduran adaylar arasından senato üyeleri seçilmektedir (Brezilya Anayasası m.44).

Brezilya’da Temsilciler Meclisi ve Senatodan oluşan Kongrenin üyeleri doğrudan halk tarafından seçilmektedir. Temsilciler Meclisi ve Senato üyelerinin seçimi bütün ülkede aynı anda gerçekleşmektedir. Temsilciler Meclisi milletvekili, nispi temsil sistemine göre ve açık aday listesi ile seçilmektedir (Seçim Sistemleri Ağı, 2016). Temsilciler Meclisi üyelerinin görev süresi dört yıl olup her seçimde üyelerin tamamı yenilenmektedir. (Brezilya anayasası 44. Madde). Senatoda ise federal bölge ve her eyalet sekiz yıl görev yapmak üzere üç senatör seçmekte ve her senatör kendi yedek üyesi ile birlikte seçilmektedir. Seçimlerden sonraki dördüncü yılda Senato üyelerinin üçte biri, sekizinci yılın sonunda ise üçte ikisi yenilenmektedir (Brezilya Anayasası m.46).

Temsilciler Meclisi 26 eyalet ve bir federal bölge olmak üzere 27 seçim bölgesinden oluşmakta ve halk tarafından doğrudan seçilen 513 üyeden oluşmaktadır. Eyaletlerin ve Federal bölgenin nüfusu göz önünde bulundurularak Temsilciler Meclisinin üye sayısı, “tamamlayıcı kanunla” düzenlenmektedir. Anayasal hüküm gereğince seçim bölgelerinin nüfusuna göre en az 8 en fazla 70 milletvekili seçilmektedir (Brezilya Anayasası m.45). Seçmen yaşı on sekiz olup seçimlerde oy kullanmak zorunlu ve oy kullanmayana para cezası uygulanmaktadır. Temsilciler Meclisi için seçimler en son 5 Ekim 2014 yılında yapılmıştır.

Senato ise eyaletlerin ve federal bölgenin doğrudan seçtiği 81 üyeden oluşmaktadır. Temsilciler Meclisi üyeleri ve Senato üyeleri ülke genelinde aynı anda seçildiğinden dolayı en son senatör seçimi de 5 Ekim 2014 yılında yapılmıştır.

2009 yılında 15 ve 16 Eylül tarihinde seçim kanunu ve seçilme standartları ile ilgili kanunda değişiklik yapılmış ve Siyasal Partilerin adaylarının en az yüzde otuzunun kadın olması ile siyasi partilere reklam fonlarının yüzde onu ve kampanya fonlarının yüzde beşini kadınların siyasete katılımını teşvik etmek amacıyla kullanmaları şartı getirilmiştir (Solak, 2015: 185). Yapılan bu yeni düzenleme ile kadınların siyasal yaşam içerisinde temsilini arttırıp kadınların siyasette aktif bir rol üstlenmesi amaçlanmıştır.

4.2.1.2. Kongrenin Yapısı ve İşleyişi

Brezilya Ulusal Kongresi 153 üyesi bulunan Temsilciler Meclisi ile 81 üyesi bulunan Senato’dan oluşmaktadır.

Kongre Federal Devletin yetkili olduğu alanlarda kanun yapma hakkına sahip olup başkan da Kongrenin genel yetkili olduğu bu alanlarda kısmi ve tam veto yetkisini kullanabilmektedir (Solak, 2015: 184). Kongrenin genel olarak yetkili olduğu bu alanlar ise Anayasanın 48. maddesinde belirtilip: vergilerin toplanması, gelir dağılımı, kalkınma planları ve yıllık bütçe ile kredi işlemleri, kamu borcu, Silahlı kuvvetlerin kuruluşu ve değiştirilmesi, Ulusal, bölgesel ve sektörel baz da kalkınma planları ve programları, genel af ilanı, mali ve parasal konular; Ulusal hava, deniz, kara sınırları; ilgili yasama organına danışılarak eyaletlerin sınırlarının değiştirilmesi; bakanlıklar ve hükümet birimlerinin oluşturulması ya da ortadan

kaldırılması; telekomünikasyon ve radyo yayınları; para basma sınırları ve para birimi; federal devlet borcunun miktarı gibi alanlar olarak belirtilmiştir (Brezilya Anayasası.).

Brezilya da yasa teklifi, Temsilciler Meclisi veya Senato üyelerinin yanı sıra başkan, Federal Yüce Mahkeme, Yüksek Mahkeme, Cumhuriyet Başsavcısı ve belli bir sayıda vatandaşlar tarafından verilebilmektedir. Vatandaşların kanun teklifinde bulunabilmesi bazı şartlara bağlanmış olup bu şartlar: yasa teklifinin en az beş farklı eyalette seçmenler tarafından imzalanmış olması, teklifin ülkedeki seçmenlerin en az yüzde biri tarafından imzalanmış olması ve Eyaletlerde toplanan imzaların ülkedeki seçmenlerin yüzde birinin beşte üçünden az olmaması gerekmektedir. Bu şartlar çerçevesinde hazırlanan yasa tasarıları Temsilciler Meclisine sunulmaktadır (Brezilya Anayasası m.61).

Başkanın, Federal Yüce Mahkeme ve diğer yüksek mahkemelerin verdiği kanun teklifleri öncelikle Temsilciler Meclisinde görüşülür. Başkan kendi verdiği yasa tekliflerinin acilen görüşülmesi için talepte bulunabilmekte ve Temsilciler Meclisi veya Senato 45 gün içerisinde herhangi bir işlemde bulunmazsa, meclisin gündemindeki işler askıya alınıp anayasal zorunluluk gereği görüşülmesi gereken konular hariç başkanın yasa teklifine öncelik verilmektedir. Bir yasa teklifi meclislerden biri tarafından onaylandığında diğer meclise gönderilir ancak bu mecliste onaylanmazsa reddedilmiş sayılır fakat ikinci meclis tarafından da onaylanmışsa kanun başkana gönderilir. Başkan önüne gelen yasa teklifini onaylayıp yayımlayabilir veya veto edebilir. Eğer ikinci mecliste değişiklik yapıp kabul edilmişse yasa teklifi ilk onaylandığı meclise geri gönderilir (Brezilya Anayasası m.65). Başkan önüne gelen kanuna 15 gün içerisinde hiçbir işlemde bulunmazsa kanun onaylanmış sayılır. Ancak Başkan anayasaya veya kamu yararına aykırı gördüğü kanunları önüne geldiği tarihten itibaren 15 gün içerisinde tamamen veya kısmen veto edebilir. Başkan kanununu neden veto ettiğini, gerekçesi ile birlikte kararını verdikten sonraki kırk sekiz saat içerisinde Senato başkanına bildirir. Veto edilen yasa tasarıları tekrar Kongreye gelir. Kongreye geliş tarihinden itibaren 30 gün içerisinde meclislerin ortak oturumunda görüşülür. Vetonun aşılabilmesi için Kongre üyelerinin salt çoğunluğunun gizli oyu gerekmektedir. Bu çoğunluk sağlanıp veto aşılabılırsa tekrar onaylanmak üzere başkana gönderilir. Başkan kanunu kırk

sekiz saat içerisinde onaylaması gerekir ancak bunu gerçekleştirmediği durumlarda Senato başkanı kanunu yayımlar. Senato başkanının da kanunları onaylayamadığı durumunda Senato başkan yardımcısı kanun onaylama işlemini gerçekleştirir (Brezilya Anayasası m.66). Reddedilen kanunların aynı yasama yılı içerisinde tekrar gündeme gelebilmesi için Temsilciler Meclisi ya da Senato'nun üye tamsayısının salt çoğunluğunun teklif vermesi gerekmektedir. (Brezilya Anayasası m.67)

Brezilya Anayasasının 60. maddesine göre Anayasa değişikliği teklifi, Temsilciler Meclisi ya da Senato üyelerinin en az üçte biri, Başkan veya Federasyonu oluşturan eyaletlerin her birinin yasama organının nispi çoğunluğu tarafından verilebilmektedir. Değişiklik teklifi Temsilciler Meclisi ve Senato da iki kez görüşülüp onaylanmaktadır. Karar yeter sayısı ise ilgili meclislerin üye tam sayısının beşte üçü kadardır. Anayasa, devletin federal yapısının; doğrudan, gizli, evrensel ve periyodik olarak yapılan seçimlerin; bireysel hak ve güvencelerin; Hükümet güçlerinin ayrılması ile ilgili konularda değişiklik yapılmasını yasaklamıştır (Brezilya Anayasası).

Anayasanın 48. maddesinde; Kongrenin, Temsilciler Meclisinin ve Senatonun anayasanın sırasıyla 49, 51 ve 52. maddelerinde belirtilen özel yetki alanlarında başkanın veto yetkisini kullanamayacağı belirtilmiştir.

Anayasanın 49. maddesine göre Kongreye özel olarak tanınan yetki alanları; Ulusal mülkiyete yükümlülük getiren uluslararası antlaşma veya kanunlar hakkında karar vermek; Savaş ve barış ilanı verip yabancı ülkelere asker gönderimi ve ülkeye dışardan gelecek askerlerin ülkeye girişi konularında başkanı yetkilendirmek; Başkan ve başkan yardımcısına 15 günü geçen ülke içinde olamayacağı durumlarda izin vermek; savunma ve federal müdahale durumlarını onaylamak; Başkan, Kongre üyeleri ve başkan yardımcısının ödeneklerini belirlemek; hükümet planlarının uygulanması ile ilgili raporları görüşmek; doğrudan veya dolaylı olarak yürütmenin eylem ve işlemlerini izlemeyip denetlemek; yasama organını diğer organlar karşısında korumak; televizyon ve radyo istasyonlarına ruhsat verip, yenileme işlemlerini görüşmek; sayıştay üyelerinin üçte ikisini seçmek; yürütmenin nükleer faaliyetleri ile ilgili inisiyatiflerini onaylamak; referanduma gidilmesine ve plebisit düzenlemelere izin vermek olarak tanımlanmıştır. Anayasanın 51. maddesine göre Temsilciler Meclisi'ne özel olarak tanınan yetkiler: Üye tamsayısının üçte ikisi ile

başkan, başkan yardımcısı ve bakanlara karşı suçlandırma işlemlerini başlatmak; Başkan Kongreye hesaplarını sunmazsa yasama yılı başladıktan sonraki 60 gün içerisinde bu hesapların sunulmasını istemek; kendi iç tüzüğünü hazırlamak; Devlet Konseyi üyelerini seçmek olarak belirlenmiştir. Anayasanın 52. maddesine göre Senatoya tanınan özel yetki alanları ise; Başkan, başkan yardımcısı, bakanlar, kara, hava ve deniz kuvvetleri komutanları, Federal Yüce Mahkeme hâkimleri, ulusal adalet konseyi üyeleri ve cumhuriyet başsavcısının görevi suiistimal etmesi durumunda yargılamak; yargıçların (Anayasa'da belirlenen durumlarda), başkan tarafından atanmış olan sayıştay hâkimlerinin, bir bölgenin valisini, merkez bankası başkanı ve müdürlerinin, cumhuriyet başsavcısının seçilmesine açık oturumdan sonra yapılan gizli oylamayla ön izin vermek, gizli oturumda yapılan gizli oylamayla diplomatik misyon şeflerinin belirlenmesine ön onay vermek, Federal Yüce Mahkeme tarafından anayasaya aykırı bulunan kanunların uygulanması tamamen veya kısmen durdurmak, gizli oylama ve salt çoğunlukla görev süresi dolmadan cumhuriyet başsavcısını görevden uzaklaştırılmasını onaylamak; kendi içtüzüğünün hazırlamak, vergi idarelerinin performansını ve ulusal vergi sisteminin işlerliğini düzenli olarak değerlendirmek ve Devlet Konseyi üyelerini seçmek olarak belirlenmiştir (Brezilya Anayasası).

Senato, Başkanın yargılanması kararını üyelerinin üçte iki çoğunluğunun kararı ile verebilmektedir. Senatonun aldığı kararla birlikte başkan görevinden alınarak sekiz yıllık süre içerisinde başka bir kamu kurumunda görev alamamaktadır (Brezilya Anayasası m.52, m.86). Başkanın yargılanmasında Federal Yüce Mahkeme yüce divan olarak görev yapmaktadır (Brezilya Anayasası m.102).

Temsilciler Meclisi, Senato ya da bunlara bağlı herhangi bir komisyonu bakanları veya başkana doğrudan bağlı birimlerdeki üst düzey kamu görevlilerini belirli bir konuda bilgi vermeleri için çağırabilmektedirler. Geçerli bir sebep belirtmeksizin bu çağrıya cevap vermeme durumu veya yazılı olarak bilgi talebinde bulunulduğu durumlarda 30 gün içerisinde kasten cevap verilmemesi veya yanlış cevap verilmesi görevi suiistimal suçunu doğurmaktadır. Bakanlar, Temsilciler Meclisi ve Senato genel kurulları ile meclis komisyonlarına kendi istekleri doğrultusunda ve ilgili meclisin başkanlık divanı ile anlaşarak kendi bakanlıkları ile ilgili bilgi vermek için bu kurumların oturumlarına katılabilmektedirler. Senato ve

Temsilciler Meclisi bakanlardan yazılı bilgi talebinde bulunabilmekte ve bilgi vermenin reddedilmesi, 30 gün içinde bilgi vermeme veya yanlış bilgi verme durumunda bu da görevi suiistimal suçunu doğurmaktadır (Brezilya Anayasası m.50).

Brezilya Kongresinde de, Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi daimi ve geçici komisyonlar bulunmaktadır. Brezilya anayasası 58. maddesinde Komisyon başkanlık divanlarının tespitinde Kongredeki bütün partilerin veya parlamento gruplarının orantılı bir şekilde temsil edilmesini belirtmekle beraber yetkilerini sıralamıştır. Komisyonların yetkileri: yasa tasarılarını görüşmek ve onaylamak; sivil toplum kuruluşlarını ve kamu kitlelerini elinde tutmak amacıyla dinlemek; bakanların görev alanlarına giren konularda bilgi almak için çağırmak; vatandaşlardan hükümet yetkilileri veya devlet kuruluşlarının eylem ve işlemlerinde gördükleri eksikliklere dair dilekçelerini ve şikâyetlerini almak; herhangi bir makam veya vatandaşın ifadesini almak; imar programları ve ulusal, bölgesel ve sektörel kalkınma planlarını incelemek ve bunun üzerine rapor sunmak olarak belirtilmiştir (Brezilya Anayasası). İlgili madde gereğince Kongre tatildeyken her iki meclis üyeleri arasından ve bütün siyasi partilerin üyelerinin orantılı bir şekilde temsil edildiği ortak bir komisyon oluşturulup Kongreyi temsil etmektedir. Bahsi geçen maddenin üçüncü bendine göre parlamento soruşturma komisyonları, yargı organının yetkileri ile aynı yetkiye sahip olup her iki meclisin ortak veya ayrı ayrı kendi içinde bir soruşturma komisyonu oluşturabileceği belirtilmiştir. Kongre üyelerinin üçte birinin talebi üzerine soruşturma komisyonu kurulabilmektedir (Brezilya Anayasası).

4.2.1.3. Kongrenin Yetkileri

Brezilya Anayasası Kongreye genel yetkiler tanımlarken sadece Kongrenin kullanabileceği yetkilerde tanımlamıştır. Kongreye özel olarak tanınan alanlarda Başkan veto yetkisini kullanamamaktadır.

Brezilya Anayasası'nın 48. maddesi Kongrenin genel yetkilerini tanımlamaktadır. İlgili maddeye göre Kongrenin yetkileri arasında; vergi koymak ve vergileri toplamak ile gelirlerin dağılımını sağlamak; kalkınma planlarını, bütçe direktiflerini, yıllık bütçe, kredi işlemlerini gerçekleştirip para basmak; silahlı kuvvetler ile ilgili gerekli değişikliği yapıp, kuruluşunu sağlamak; ulusal, bölgesel ve

sektörel kalkınma plan ve programlarını geliştirmek; ulusal sınırları belirlemek; eyaletlerin sınırlarının değiştirilmesi veya toprakların bölünmesini sağlamak; genel af ilan etmek; kamusal makam ve mevkilerin değiştirilmesini sağlamak ve işlevlerini belirlemek; telekomünikasyon ve radyo yayınlarını düzenlemek; mali konularla birlikte finansal kurumların işlemlerini gözetmek; para birimi ve para basma sınırlarını düzenlemek; döviz ihracı limitlerini ve federal devlet borcunun miktarını belirlemek gibi konular bulunmaktadır.

Ayrıca anayasanın 49. maddesi de Kongreye özel yetkileri tanımlamıştır. Kongreye tanınan özel yetki alanları ise; ulusal mülkiyete yükümlülük getiren uluslararası anlaşma ve yasaları karara bağlamak; savaş ve barış ilanı verip yabancı ülkelere asker göndererek yabancı ülke askerlerinin ülkeye girişi ile ilgili konularda başkana yetki vermek; başkan ve başkan yardımcısının ülkede bulunamayacakları süre 15 günü geçtiğinde ülkeden çıkmalarına izin vermek; savunma ve federal müdahale durumlarını onaylamak; Kongreyi geçici olarak başka yere taşıma kararını vermek; Kongre üyeleri ile başkan ve başkan yardımcısının ödeneklerini belirleyip başkanın hesaplarını inceleyerek hükümet planlarının uygulanması ile ilgili raporları incelemek; doğrudan veya dolaylı yoldan yürütmenin eylem ve işlemlerini izleyip denetlemek; yasama organının yetki alanlarını diğer organlar karşısında korumak; referanduma gidilmesine ve plebisit düzenlenmesine izin vermek; radyo ve televizyon istasyonlarına ruhsat verip yenileme işlemlerini görüşmek; Sayıştay üyelerinin üçte ikisini seçmek ve yürütmenin nükleer faaliyetleri ile ilgili işlemlerini onaylamak olarak belirtilmiştir.

4.2.2. Yürütme Organı: Başkan

Brezilya koalisyoncu başkanlık sisteminde yürütme organı, başkan, başkan yardımcısı ve bakanlıklardan oluşmaktadır. Yürütme organı başkanın sahip olduğu yetkiler neticesinde 1988 Anayasasından önceki dönemlere göre daha fazla güçlendirilmiştir.

4.2.2.1. Başkanın Seçimi

Brezilya'da başkan adayı olabilmek için bazı şartlar aranmaktadır. Bu şartlar Brezilya Anayasasının 76. maddesinde belirtilmiştir. Doğuştan Brezilya vatandaşı

olup 35 yaşında olan ve bir siyasi partiye üyeliği bulunan kişiler başkanlık makamı için aday olabilmektedirler.

Başkanlık seçimleri bir önceki başkanın görev süresinin dolacağı yıldan bir önceki yılın Ekim ayının ilk Pazar günü yapılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi başkan ve başkan yardımcısı bu süreçte beraber ve Başkanlık Sisteminin temel özelliği uygun olarak başkan ve başkan yardımcısı doğrudan halk tarafından seçilmektedirler.

Brezilya anayasasının 77. maddesi gereğince başkan seçilebilmek için, bir siyasi parti tarafından bir başkan adayının gösterilmesi ve bu adayın geçerli oyların salt çoğunluğunu toplaması gerekmektedir. Salt çoğunluğun hesaplanmasında anayasal hükme istinaden boş ve geçersiz oylar dikkate alınmamaktadır. Seçimler iki turlu seçim sistemine göre yapılmakta olup ilk turdaki oylamada hiçbir aday salt çoğunluğu sağlayamazsa sonuçlar açıklandıktan sonraki 20 gün içerisinde en çok oyu alan iki aday ikinci turda seçime gider ve ikinci turda geçerli oyların çoğunluğunu sağlayan aday seçilmiş sayılır. Ancak ikinci tur seçimlerine gelmeden önce adaylardan birisinin ölmesi ya da seçimlerden çekilmesi veya hukuken ehliyetsiz hale gelmesi durumunda kalan adaylar arasından diğer en çok oya sahip aday ikinci tura katılır ancak adaylar arasında oylar aynı oranda ise bu kez yaşı daha büyük olan aday ikinci tura katılmaktadır. Başkan ve Başkan Yardımcısı seçildikten sonra göreve başlamak için, anayasa ve kanunlara uyacaklarına, Brezilya halkının refahını arttıracaklarına ve ülkenin birliğini ve bütünlüğünü sağlayıp bağımsızlıklarını koruyacaklarına dair göreve başlama töreninin yapılması gereken günden itibaren 10 gün içerisinde yemin edip göreve başlamaları gerekmektedir. Aksi bir durum söz konusu olduğunda ise ilgili kimse seçilmemiş sayılacaktır (Brezilya Anayasası).

Başkanlık makamının herhangi bir sebeple boşalması durumunda başkan yardımcısı başkanlık makamına geçmektedir (Brezilya Anayasa m.79). Anayasanın 81. maddesine göre Başkanlık ve Başkan Yardımcılığı makamlarının boşalması durumunda bu makamların boşalma tarihinden itibaren 90 gün içinde yeni seçimlerin yapılması gerekmekte ancak Başkanlık makamının boşalması durumu başkanın görev süresinin bitimine son iki yıl kala ortaya çıkmışsa, makamın boşalma tarihinden itibaren 30 gün içerisinde yeni seçimlerin yapılması gerekmektedir. Yeni

seçilen başkan ve başkan yardımcısı kendisinden önce görevde bulunan başkan ve başkan yardımcısının görev sürelerini tamamlar (Brezilya Anayasası).

Brezilya Anayasasının 82. maddesine gereğince Başkan 4 yıllık görev süresi için seçilmekte ve seçim yılını takip eden yılın 1 Ocak tarihinde göreve başlamaktadır. 1997 yılından önce Brezilyada başkanlar sadece bir dönem görev yapabilmekteyken Anayasal değişiklikle beraber ikinci kez başkan seçilmenin yolu açılmıştır. Ancak İki dönem üst üste seçilen başkanın tekrar başkanlığa aday olabilmesi için bir dönem ara vermesi gerekmektedir.

Brezilya Başkanlık Sisteminde dört büyük parti bulunmaktadır: Brezilya Demokratik Hareketi Partisi (PMDB), İşçi Partisi (PT), Brezilya Sosyal Demokrasi Partisi (PSDB) ve Demokratlar (DEM). Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi Brezilya'da da partili bir başkanlık yapısı söz konusu değildir. Ancak Başkanın partisi üzerinde güçlü bir nüfuzu olmasına rağmen diğer Latin Amerika ülkeleri ile kıyaslandığında Brezilya'da başkanın partisi üzerindeki nüfuzun daha düşük bir düzeyde olduğunu söyleyebiliriz. 1985'ten sonra çok partili bir başkanlık sistemi ile parti yelpazesi çeşitlenmiş ve parti disiplini gevşek bir hal almıştır. 1985 yılı öncesi Brezilya'da kayıtlı parti sayısı iki parti ile sınırlıyken 2002 yılında 30'a ulaşmış parlamentoya 17 parti girmiş ve 2006 yılında bu sayı 21'e yükselmiştir (Kesselman, vd., 2007: 453). 1988 Anayasası ile kurulan Başkanlık sistemi Koalisyoncu Başkanlık olarak da adlandırılmaktadır. Seçim sistemi sebebiyle parlamentoya giren parti sayısı fazla olduğundan dolayı başkanın üyesi olduğu parti de dahil olmak üzere hiçbir parti parlamentoda çoğunluğu sağlayamamaktadır. Başkan kendi partisi ile çoğunluğu sağlayamaması sebebi ile diğer partilerden de belirli oranda destek sağlamak zorunda kalmaktadır. Parlamenter sistem ile başkanlık sistemi koalisyonu arasında farklılık vardır. Şöyle ki, parlamenter sistemde koalisyon sağlanamadığı durumlarda sistem oluşacak kilitlenmeyi aşacak mekanizmalar mevcutken, Başkanlık sisteminde koalisyonların oluşamaması ile sistemde oluşacak kilitlenmeyi aşabilecek bir mekanizma yoktur (Freitas, 2011: 4.).

Koalisyoncu başkanlık sisteminin olduğu Brezilya'da başkan yasa olarak kabul edilmesini istediği bir teklifi yasalaştırabilmesi için parlamento içinde çoğunluğu sağlayamadığından dolayı koalisyon kurulması gerekmektedir.

Bu durumun bazı avantajları olduğu söylenebilir. Başkan kendi partisinden olmayan kişileri kendisini desteklemesi konusunda ikna edebileceği gibi karşısında güçlü bir muhalefet de olmamaktadır. Bu durumu başkan lehine kullanabilir. Koalisyonun kurulmuş olduğundan söz edebilmek için, bakanlıkların iki ya da daha fazla parti arasında bölünmüş olması gerekir. Bakanlık alan parti içerisinde üyeler ve parti başkanı arasında bir uzlaşma olmalıdır (Freitas, 2011: 6-7).

Başkanın görevden alınması konusuna gelince, Amerika Birleşik Devletleri ve Arjantin örneğinde olduğu gibi başkanlık sisteminin denge unsurlarından sayabileceğimiz impeachment yöntemi Brezilya siyasal sisteminde de kullanılmaktadır. Brezilya Anayasasının 85. maddesi başkanın hangi fiilleri nedeniyle suçlandırılabilirliğini düzenlemiştir. Anayasanın ilgili maddesi uyarınca, Birliğin varlığı; yasama organı, yargı organı, başsavcılık veya federasyon birimlerinin gücünün serbestçe kullanılması; siyasal, bireysel ve sosyal hakların kullanılması; ülkenin iç güvenliği; idarede dürüstlük; bütçe kanunu, kanunlara ve yargı kararlarına uyum. Bu suçlar ve bunlara dair yargılama usullerini tespit edecek özel bir yasa tayin edilir (Brezilya Anayasası).

İmpeachment yolunun nasıl kullanılacağı Anayasanın 86. maddesi ile düzenlenmiş olup bu maddeye göre Başkan, Temsilciler Meclisinin üçte iki çoğunluğu ile suçlandırılır ve adi suçlardan dolayı Federal Yüce Mahkemede, iktidarını kötüye kullanımı suçlarında ise Senatoda yargılanır. Başkan, Adi suçlarda Federal Yüce Mahkeme iddiayı ve cezai şikâyeti incelemeyi kabul ettiği ve İktidarın kötüye kullanılması suçlarında Senato tarafından davaya ilişkin işlemler başlatıldığında geçici olarak görevinden alınır. Yargılama 180 gün içinde sona ermişse, başkanın görevden alınması işlemi de sona erer fakat bu durum yargılama sürecinin normal işleyişini etkilemeyip, başkan görev süresi sırasında yapılan işlemlerden sorumlu tutulamaz ve Başkana adi suçlarından dolayı mahkûmiyet kararı verilmedikçe hapsedilemez (Brezilya Anayasası).

Brezilya da şimdiye kadar suçlandırma iki başkana karşı yapılmıştır. İlki 1988 Anayasası döneminde seçimle gelen ilk başkan olan Fernando Collor de Mello'ya karşı rüşvet ve yolsuzluk suçlaması ile yapılmış ve Senatoda yargılanması sonucunda mahkûm edilmiştir. İkincisi ise, 2011 ve 2014 yıllarında seçimle göreve gelen Dilma Rousseff'e karşı kamu açığını kapatmak için bütçede usulsüzlük yaptığı gerekçesi ile

Senatoda yapılan oylama sonucunda 6 aylığına (180 gün) görevinden uzaklaştırılmıştır.

4.2.2.2. Başkanlık Kurumunun Yapısı ve İşleyişi

Brezilya'da yürütme organı tıpkı Arjantin'de olduğu gibi Başkan, Başkan Yardımcısı, bakanlar ve bakanlık statüsündeki devlet organlarından oluşmaktadır. Kabine, bakanlık statüsündeki devlet organları ve bakanlardan oluşmaktadır. Brezilya'da 15 bakanlık statüsündeki devlet organları ve 24 bakanlık bulunmaktadır. Kabineyi oluşturan bakanlar başkanın sekreterleri konumundadır.

Brezilya Anayasasının 87. maddesine göre bakanlar, siyasi haklara sahip 21 yaşını doldurmuş Brezilya vatandaşları arasından seçilmektedir. Bakanları atama ve görevden alma işlemleri Başkana aittir. Bakanların görevleri ilgili maddede, Kendi yetki alanlarında yer alan federal idare birimlerinin koordinasyonunu ve denetimini sağlamak, yetki alanları ile ilgili olan kanun ve kararnamelere karşı imza kullanmak, Kanunlar ve kararnamelerin uygulanması ve düzenlenmesi ile ilgili yönetmelikler çıkarmak, Bakanlığın idaresi ile ilgili Başkana yıllık rapor sunmak, Başkanın kendisine devrettiği yetkiler veya verdiği görevler kapsamında işlem yapmak ve Bakanlıklar ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarını kanunlara istinaden kurmak veya kaldırmak (m.88) olarak belirtilmiştir.

Kabine içerisinde en kıdemli üye başkan yardımcısı olup en önemli görevi istifa veya ölüm gibi durumlarda yeni bir başkan seçilinceye kadar başkanın yerini almak ve başkanın geçici olarak görevinde bulunamadığı zamanlarda geçici olarak başkanlık makamının görevlerini üstlenmektir.

Arjantin siyasi sisteminde olduğu gibi Brezilya'da da Başkanlık ve Başkan Yardımcılığı makamlarından farklı olarak "Bakanların Şefi" ya da "Başbakan" olarak adlandırılan ayrı bir makam bulunmaktadır. Başbakanlık makamı, Başkan yardımcılığı makamından sonra kabinede en önemli makam olup başbakan da bakan statüsündedir. Başbakan, kabinenin ihtiyaçlarını ve başkanla ilgili bürokratik süreçleri yürütüp başkana yardım etmekle ve yürütme adına Kongre ve eyalet valileri ile müzakereleri sürdürmekle görevlidir (T.C. Dışişleri Bakanlığı,2016).

Son olarak Anayasasının 83.maddesine göre başkan ve başkan yardımcısı Brezilya Ulusal Kongresinin iznini almadan 15 günden fazla ülkeyi terk edemez. Bu

anayasal hükme aykırı davranışın olduğu durumlarda ise Başkan ya da Başkan Yardımcısı'nın makamlarını kaybetmesine neden olur.

4.2.2.3. Başkanın Yetkileri

1988 Brezilya Anayasası ile güçlü bir başkanlık yaratılmaya çalışılmış ve anayasaya dayandırılarak başkana çok geniş yetkiler tanınmıştır. Brezilya Anayasasının 84. maddesi başkana tanınan yetkileri sıralamıştır. İlgili maddeye göre başkana verilen yetkiler: Bakanları atamak ve görevden almak; Kanunları tamamen ya da kısmen veto etmek; Anayasal hükümlere istinaden yasama sürecini başlatmak; yasama döneminin başında hükümetin planları, yapılması gerekenleri ve federasyonun durumu ile ilgili mesajlarını Kongreye iletme; Kanunları onaylamak, yayımlamak ve uygulamaya konulması için kararname ve yönetmelikler çıkarmak; yabancı ülkeler ile diplomatik ilişkiler sürdürmek ve yabancı ülkelerin diplomatik temsilcilerini göndermek; uluslararası antlaşmaları imzalamak; olağanüstü hal ve sıkıyönetim kararname çıkarmak; Devlete karşı işlenmiş suçlarla ilgili özel af ilan etmek ve cezaları azaltmak; Senatonun onayı ile Federal Yüce Mahkeme ve diğer yüksek mahkemelerin hâkimlerini, Cumhuriyet Başsavcısını, Federal Sayıştay üyelerini, Valiler ve Merkez bankası başkanı ile diğer kamu görevlilerini ve Devlet Konseyi üyelerini atamak; Devlet Konseyi üyeleri ile Ulusal Savunma Konseyini toplantıya çağırmak ve bunlara başkanlık yapmak; Kongrenin onayı ile savaş ilan etmek ve barış yapmak; Bütçe Kanun tasarısını ve her yasama dönemi başlangıcının ilk 60 günü içinde bir önceki mali yıl ile ilgili kesin hesabı Kongreye sunmak; federal hükümet kadrolarına atama yapmak veya kadroları iptal etmek; Kanun hükmünde kararname (geçici önlemler) çıkarmak ve anayasa çerçevesinde belirlenen diğer görevleri yerine getirmektir (Brezilya Anayasası).

Brezilya'da başkanın yasama organı üzerindeki gücünü ve etkinliğini arttırmak ve yasama gündemini denetleyebilecek en önemli yetkisi Kanun Hükmünde Kararnameler (geçici önlemler) çıkarma yetkisidir. Başkanın geçici önlemler çıkarma yetkisi anayasanın 62. maddesi ile düzenlenmiştir ve bu maddeye göre başkan gerekli ve acil durumlarda kanun hükmünde kararname çıkararak bunları Kongrenin onayına sunar. Anayasada başkanın " acil ve gerekli durumlarda" geçici önlemler koyabileceği yetkisi anayasa da bu durumların neler olduğu ile ilgili net bir söylem

bulunmayıp ucu açık bırakılmıştır. Başkan bu yetkisine dayanarak çıkardığı kanun hükmünde kararnameleri Kongreye sunar ve bu kanun hükmünde kararnameler çıkarıldıkları gündenden itibaren 60 gün içerisinde kanuna çevrilmezse hükümlerini kaybederler. Temsilciler Meclisi ve Senato kararnamelerin anayasaya uygun olup olmadığı denetler ve ona göre kanun hükmünde kararnameler onaylanır veya reddedilir. Başkanın kararnameleri ilk olarak Temsilciler Meclisinde görüşülüp onaylanır. Kararnameler reddedilmiş ya da zamanaşımına uğrayıp hükmünü kaybeden kararnameler aynı yasama yılı içerisinde tekrar çıkarılamaz. Bir kararname çıkarıldığı tarihten itibaren 45 gün içerisinde her iki mecliste de görüşülmezse acilen görüşülmesi için meclislerin gündeminde ilk sırada yer alır. Kararnamenin kanuna çevrilme süresi bir defaya mahsus olmak üzere 60 gün daha uzatılabilir ancak sürenin uzatılabilmesi için iki mecliste görüşülme sürecinin tamamlanmış olması gerekmektedir. Bu süre hesaplanırken Kongrenin tatil günleri hesaplamaya katılmaz (Solak, 2015: 193). 2001 yılında yapılan anayasa değişikliği ile yasa tasarısının üçüncü kez getirilmesi engellenmiş ve bu anayasa değişikliği ile Uyruk, vatandaşlık, siyasi haklar, siyasi partiler ve seçim kanunları, ceza hukuku, ceza usul hukuku, medeni usul hukuku, yargının organizasyonu ve üyelerinin güvencesi, kalkınma planları, bütçeler, ilave ve destek kredileri, İnsanların mallarına, tasarruflarına veya herhangi bir finansal varlığına el koyma, tamamlayıcı kanunla düzenlenmesi gereken alanlar ve Kongrenin kabul ettiği ancak başkanın henüz onaylamadığı veya veto etmediği bir kanunla düzenlenmiş alanlar ile ilgili kararname çıkarılması yasaklanmıştır. Brezilya'da Yüksek Mahkeme yetkilerinin başkanın anayasal yetkilerini kullanırken bu yetkileri istismar etmesi durumunda sınırlı olduğu ve yürütme organı olan başkanın yasama üzerindeki yetkilerinin fazla olduğu söylenebilir (Kesselman vd., 2007: 447). Brezilya'da başkanın sahip olduğu kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisinin yanında başkan fiili olarak güçlendiren bir diğer yetki ise kısmi ve tam veto yetkisidir. Veto yetkisi her ne kadar anayasal hükme göre çok güçlü görünmese de, özellikle kısmi veto yetkisi, hazırlanan yasa tasarısının bazı maddelerinde değişiklik yapılması anlamına gelmektedir.

Anayasanın 39. Maddesine göre başkanın sahip olduğu veto yetkisi, Kongrenin her iki meclisinde ortak düzenlenen bir oturumda çoğunluğun sağlanabilmesi ile aşılabilmektedir (Brezilya Anayasası).

Brezilya’da partilerin disiplinsiz olmaları başkanın kullandığı veto yetkisinin aşımında bir takım zorluklar çıkarmakta olup başkan veto yetkisini kullandığı takdirde Temsilciler Meclisi ve Senato üyelerinin oyunun çoğunluğu gerekmektedir. Kongrenin başkanın veto yetkisini bu disiplinsiz parti oluşumları arasında aşması mümkün değildir. Buna bağlı olarak da veto yetkisi başkanı yasama karşısında daha güçlü yapmaktadır.

1988-2013 başkanlık dönemlerinde toplam 1091 tam ve kısmi veto yetkisi kullanılmıştır(Solak, 2015: 199). Kongre içerisindeki parçalı parti yapısı veto yetkisinin aşımında engel teşkil etmektedir. Üyeler birlikte hareket etmek yerine var olan statükonun sürmesini kabul etmektedir. Bu durum karşısında da başkanın veto yetkisi güçlü bir mekanizma haline gelmektedir.

Başkanın elinde bulunan önemli bir araçta özel olarak başkana ayrılmış yasama alanları ve bütçenin kullanımı ile ilgili yetkileridir.

Anayasada da belirtildiği gibi, askeri, idari, mali ve yargısal bazı konularda kanun teklifi sunma hakkı yalnızca başkana tanınmıştır. Başkan bütçe kanununu Kongreye sunar ve Kongrenin bütçe kanununu ile ilgili değişiklik yapma yetkisi olsa da bu değişiklikler yürütme tarafından hazırlanan yıllık bütçe planlarına ve bütçe kanununa uygun olmalıdır. Kongre bütçe giderlerinin aşılmasına neden olacak giderleri onaylayamamaktadır (Brezilya Anayasası).

Bütçe kanununu Kongreye sunma yetkisi başkana ait olmakla birlikte Kongre üyeleri de değişiklik önerileri sunabilmektedir. Ancak bu önerilerden hangisinin kabul edileceği yine başkanın elindedir. Doğal olarak başkan kendi tercihinde oy kullanan Kongre üyelerinin önerilerini kabul ederken, kendi tercihinde oy kullanmayan parti üyelerinin önerilerini kabul etmemektedir.

4.2.2.4. Başkan Yardımcısı

Amerika Birleşik Devletleri’nde olduğu gibi Brezilya’da da başkan yardımcısı başkan ile birlikte seçilmektedir.

Başkan yardımcısı seçilebilmek için başkan yardımcısı adaylarında olması gereken bazı şartlar aranmaktadır. Brezilya Anayasasının 76. maddesine göre bu şartlar: Doğuştan Brezilya vatandaşı olup 35 yaşında olmak ve bir siyasi partiye üye olmak şeklinde belirlenmiştir.

Başkanın göreve başlamadan önce etmesi gereken yemin aynı şekilde başkan yardımcısı içinde geçerlidir. Başkan Yardımcılığı için seçilen aday göreve başlama törenini takip eden 10 gün içerisinde yemin edip göreve başlamazsa Başkan Yardımcılığı için seçilen aday seçilmemiş sayılacaktır (Brezilya Anayasası). Başkanlık makamının herhangi bir sebeple boş kalması durumunda başkan yardımcısı bu görevi üstlenecektir. Başkan yardımcısı başkan tarafından kendisine verilen özel görevler haricinde ek yasa ile belirlenen görevleri yerine getirmektedir (Brezilya Anayasası).

4.2.3. Yargı Organı

Brezilya'da güçler ayrılığı ilkesi uyarınca bağımsız bir yargı gücü bulunmaktadır. En üst yargı gücü Federal Yüksek Mahkeme olup anayasanın uygulanması ve yorumlanmasından sorumludur.

Brezilyada yargı, Federal Yüksek Mahkemesi, Adalet Yüksek Mahkemesi; Federal Bölge Mahkemeleri ve Federal Hâkimler; İş Mahkemeleri ve Hâkimler; Seçim Mahkemeleri ve Hâkimler; Askeri Mahkemeler ve Hâkimler; Federal İlçe Mahkemesi ve Hâkimlerden oluşmaktadır (Brezilya Anayasası m.92).

Hâkimlerin Anayasanın 95. maddesine göre öğreticilik pozisyonu hariç başka bir işte çalıştırılmaları, siyasi partilere üye olmaları ve siyasi faaliyetlerde bulunmaları, mahkeme maliyeti veya bir davaya katılım hususları dolayısıyla başka kurum ve kuruluşlardan, kişilerden finansal destek almaları yasaklanmıştır. Hâkimlerin hâkimlik statüsü garanti altına alınmış olup görevden alınmaları ücretlerinin azaltılması mümkün değildir.

Hâkimlerin görevleri ancak istifa, 70 yaşına geldiğinde zorunlu emeklilik veya suçlandırma ile sona ermektedir. Suçlandırma Senato tarafından yapılmaktadır. Federal Yüce Mahkeme hâkimleri görevi suiistimal suçlarından dolayı Senatonun üçte iki çoğunluğu tarafından suçlu bulunursa görevinden azledilip sekiz yıl boyunca herhangi bir kamu kuruluşunda çalışamaz (Brezilya Yüksek Mahkemesi,2016).

En üst yargı organı olan Federal Yüksek Mahkeme 11 üyeden oluşmakta ve üyeler 35 ile 65 yaş arasında, hukuki donanıma sahip, doğuştan Brezilya vatandaşı olan kişiler arasından devlet başkanı tarafından aday gösterilip Senatonun mutlak çoğunluğunun onayı ile yine başkan tarafından Yüksek Mahkeme hâkimi olarak

atanmaktadır (Brezilya Anayasası m.101). Şimdiye kadar hâkimlerin atamasında senatonun onay vermediği bir aday olmamıştır. Bu sebeple başkanın hâkimlerin atanması konusunda gücü elinde bulundurduğu görülmektedir. Hâkimlerin atanması konusunda gücü elinde bulunduran başkanın hâkimlerin görevlerine son verme yetkisi bulunmamaktadır.

Federal Yüksek Mahkemenin en önemli görevi kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemesidir (Brezilya Anayasası m.102). Anayasaya aykırılık iddiası ile Yüksek Mahkemeye: Başkan; Senato Başkanlık Divanı; Temsilciler Meclisi Başkanlık Divanı; Eyalet yasama meclislerinin başkanlık divanları; eyalet valileri; Cumhuriyet Başsavcısı; Brezilya Avukatlar Barosu Federal Konseyi; Ulusal Kongrede temsil edilen bir siyasi parti; Sendika konfederasyonu ya da ülke çapında etkinliği bulunan meslek kuruluşları başvurabilmektedirler (Brezilya Anayasası m.103).

Brezilya Anayasası'nın 102. maddesine göre Federal Yüksek Mahkeme, federal ya da eyalet yasalarında anayasaya aykırılık söz konusu olduğunda; Başkana, başkan yardımcısına, Kongre üyeleri ya da yüksek yargı yargıçlarına yönelik suçlarda; yabancı devletler veya uluslararası örgütler ile Brezilya hükümeti arasındaki davalarda; federal devlet ile eyaletler arasındaki anlaşmazlıklarda; yabancı devletlerin herhangi bir konuda suçlu iade talebinde; diğer yüksek mahkemeler ile alt düzey mahkemeler arasında çıkan herhangi bir anlaşmazlık durumunda karar verme ve yargılama yetkisine sahip olup habeas corpus ve siyasi suçlar konusunda ve Brezilya hükümetinin imzaladığı uluslararası anlaşmaların anayasaya uygunluğunun araştırıldığı davalara bakma ve yargılama yetkisine de sahiptir (Brezilya Anayasası). Yüksek Adalet Mahkemesinin görevleri de Anayasanın 105. maddesinde, eyalet valilerinin, yüksek devlet memurlarının ve yüksek yargı üyelerinin karıştığı adi suçlar ve görevi kötüye kullanma davalarına; Yüksek Federal Mahkemenin sorumluluğu alanları dışında kalan mahkemeler arası uyuşmazlıklara; federal veya eyalet düzeyinde yürütme ile yargı organları arasında çıkan görev çatışması davalarına; Federal Bölge Mahkemeleri ya da eyalet mahkemelerinin habeas corpus kararını reddetmesi durumunda; yerel düzeydeki yasaların federal yasalarla çatışması durumunda dava açma ve karar verme yetkisine sahiptir (Brezilya Anayasası).

SONUÇ

Tarihsel süreç içerisinde insanların emek ve çabalarıyla hatta bir ulusal kimliğe sahip olma ve kendisinden üstün bir güç tarafından yönetilme isteği devlet olgusunu karşımıza çıkarmaktadır. Siyasal Düşünceler tarihindeki birçok ünlü düşünür devletin nasıl olması gerektiği üzerinde yoğunlaşmış ve ideal devlet yapısı üzerine birçok düşünce ortaya atmışlardır. Bu düşüncülerden ele aldığımız konu gereği en önemlisi Montesquieu olmuştur. Çünkü Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk oluşum aşamasında anayasanın kurucuları Montesquieu'nün düşüncelerinden etkilenecek yöneticilerin yetkilerinin sınırlarını aşmasını engellemek amacıyla anayasal bir mekanizmayla gücün gücü durdurduğu bir sistem oluşturmuşlardır.

İnsan doğası gereği sahip olduğu yetkileri aşmak için çaba sarf etmekte ve power is power (güç güçtür) ilkesi gereği sahip olduğu yetkilerden hareketle daha fazlasını elde etmeyi ilke haline getirebilmektedir. İşte gücün kötüye kullanılmasını engellemek için kuvvetler ayrılığı ilkesinden hareketle yasama, yürütme ve yargı erkeleri ayrı ayrı ellerde bulundurulmalıdır ki yetki aşımı ve yetkinin kötüye kullanılması engellenebilsin. Başkanlık sistemi de bu düşünceler etrafında oluşturulmuş insan aklının ürünü olan bir sistemdir. Bu sistem doğup, geliştiği ülke olan Amerika Birleşik Devletleri'nde başarılı bir şekilde uygulanmaktadır. Gerek Amerika'nın uluslararası siyaset arenasındaki durumu gerekse ekonomik gelişmişliği birçok ülkeyi Başkanlık Sistemine geçiş konusunda cazip hale getirmekte ancak uygulama aşamasında gerek toplumsal yapı gerekse ekonomik düzey sistemin işleyişinde problemler oluşturabilmektedir.

İncelediğimiz ülkeler arasından Brezilya'yı ele alırsak 1988 Anayasası ile Başkanlık Sistemine geçiş yapmış ve güçlü bir başkan yaratma çabası içine girmiş nitekim de başkanlık makamını güçlendirerek yaratmak istediği sistem üzerinde başarılı olmuştur. Ancak sistem doğası gereği fren ve denge mekanizmasına sahip olup Amerika Birleşik Devletleri hariç sistemi uygulayan diğer ülkelerde bunu sadece teoride sağlayabilmiş ancak fiili olarak başkan yasama organı karşısında güçlü pozisyonunu korumuştur. Sisteme yönelen eleştirilerde genellikle bu yönde olmaktadır. Güçlü bir başkan yaratma çabası sistemi diktatörlüğe götürebilmekte hatta başkanın kendisine tahsis ettiği saray ile başkan kendisini bir kral olarak görebilmektedir.

Başkanlık sisteminde, Başkanın görev süresinin belli olması sistemin istikrarlı bir yönetim yarattığı düşüncesini de beraberinde getirmekte ve gerçekten de siyasal yaşamda bir istikrar sağlayabilmektedir. Ancak parlamenter sistemlerde de görülen başkanın görev süresinin belli olması konusu yasamanın yürütmeyi feshedebilmesi kuralından hareketle aksaklıklara neden olurken başkanlık sistemine de yönelen eleştiriler arasında bulunan darbelere açık bir sistem olması ve nitekim bu eleştirinin örneğini, ele aldığımız ülkeler arasında Arjantin’de görebilmekteyiz. Halkın seçtiği bir başkan darbeler neticesinde siyaset sahnesinden çekilmek zorunda kalabilmektedir. Ülkenin siyasi tarihinde görülen darbeler sistemin işleyişinde aksaklıklara sebep olabilmekte ve başkanın güçlenmesi orduyu rahatsız edip siyaset alanında güç yarışına girilmesine neden olabilmektedir. Bu sebeple sistem istikrarlı bir yönetim sağlarken yasama ve yürütme arasında kitlenmelere ve sistemin tıkanmasına da sebep olabilmektedir.

Başkanlık sisteminin kurallarından biri de kazananın her şeyi kazandığı kaybedenin ise her şeyi kaybettiği bir sistem olmasıdır. Başkan tek bir partinin lideri olup bakanlıklar farklı partilerden oluşabilmektedir. Siyaset yarışını kaybeden bir partinin lideri parlamenter sistemin aksine siyaset sahnesinden çekilmektedir. Parlamenter sistemlerde yürütme yasamanın içinden çıkmakta ve yürütme yasamaya karşı sorumlu olmaktadır ancak başkanlık sisteminde başkan doğrudan kalk tarafından seçildiği için yürütmenin tek sahibi olup siyasal sorumluluğu halka karşıdır. Başkanın diğer organların üzerinde olması ve görevine hiçbir şekilde son verilememesi sistemi cazip kılmakta ancak kural olarak başkan impeachment yöntemi ile görevinden uzaklaştırılabilmekteyken nitekim ele alınan ülkelerin tarihsel süreçlerinde bu yöntem ile ya hiç karşılaşılmamış ya da bir veya iki başkana karşı uygulanabilmiştir. Bu durumdan hareketle başkanın yasamaya karşı siyasal sorumluluğunun olmaması ve doğrudan halk tarafından seçilmesi buna karşın başkanlık sisteminde yasamanın da doğrudan halk tarafından seçilmesi çift başlılık sorununu gündeme getirirken her iki organında meşruluk iddiası sistemde kitlenmelere sebep olabilmektedir.

Ele aldığımız Latin Amerika örneklerinde Amerika Birleşik Devletleri’nden farklı olarak başkanın sahip olduğu kararname çıkarma yetkisi ile başkan yasama organı karşısında güçlenmekte ve Amerika Birleşik Devletleri’nden farklı olarak

başkan yasama sürecine direkt katılabilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde ise başkanın yasama sürecine katılabilmesi Kongrenin onayına bağlıdır. Başkanın yasama karşısında güç elde ettiği en etkili aracı ise veto yetkisidir. Latin Amerika ülkeleri başkanın veto yetkisini aşmak için basit çoğunluğu sağlama kuralını getirirse de Brezilya örneğinde olduğu gibi Kongrenin farklı parti bileşenleri ile oluşması çoğunluğun sağlanmasında ve yetki aşımında problemler oluşturmakla beraber yasa tasarılarının veto edilme düşüncesi bile yasama organının düşüncelerini etkileyebilmektedir.

Başkanlık sistemine geçmek isteyen ülkelerin çoğunlukla sahip olduğu çekince iki parti sistemine dönme düşüncesinin yarattığı bir endişedir. Ancak koalisyoncu başkanlık adını alan Brezilya bu düşünceye karşı etkili bir örnek teşkil etmektedir. Brezilya Kongresinde farklı partiler temsil edilmekteyken her ne kadar demokratik bir temsil gibi görünse de bu durumda sistem içerisinde özellikle uzlaşma veya çoğunluk oylaması gerektiren durumlarda aksaklıklara neden olabilmektedir.

Sistemin sağladığı avantajlar ve dezavantajlar ülkelere göre farklılıklar gösterirken özellikle sistemi kabul etmek isteyen ülkelerin dikkat etmesi gereken en önemli nokta anayasa yapım süreci olmaktadır. Anayasanın alanında uzman hukukçular tarafından yapılması sistemin fren ve denge mekanizmalarının kesin çizgilerle ayırması gerekmektedir. Çünkü sert kuvvetler ayrılığına dayanan Başkanlık sisteminde kurucu ülke Amerika ve Latin Amerika örneklerinde de görüldüğü gibi yasama, yürütme ve yargı erkleri gücünü anayasadan almaktadır. Anayasal teamüller sistem içerisinde önem arz etmekle beraber güçlü bir anayasa sistemde olabilecek herhangi bir kitlenme durumunda uzlaşıcı bir mekanizma görevini üstlenebilmektedir. Kaldı ki devlet olgusundan bahsedebilmek için gücünü anayasal teamüller çerçevesinde meşrulaştıran bir kurum yapısı olmalıdır. Sistem ancak anayasal düzenlemelerle birlikte diktatörlükten ve darbelere maruz kalmaktan uzaklaşabilir.

KAYNAKÇA

- Akın, İlhan F. (1987). *Kamu hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Ashbee, E. (2004). *US politics today*. Manchester University Press.
- Asilbay, İ. H. (2013). *Parlamenter sistem ve türkiye açısından bir değerlendirme*. TBB Dergisi, (104).
- Ay, Ş. (2004). *Türkiye’de parlamenter sistem ve hükümet sistemi tartışmaları*. Mevzuat Dergisi, Yıl, 7.
- Beltrán, G. J. (2013). *Küresel Süreç, Yerel Anlamlar: Arjantin’de Yapısal Reformların Yerel Destekçileri*.
- Carey, J. M. (2005). *Presidential versus parliamentary government*. In *Handbook of new institutional economics* (pp. 91-122). Springer US.
- Çam, E. (1993). *Devlet sistemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- De Montesquieu, C. (1989). *The spirit of the laws*. Cambridge University Press.
- Duverger, M. (2008). *Yeni bir siyasal sistem modeli: yarı başkanlık hükümeti*. (M. Turhan, Çev.). Devlet ve Hukuk Üzerine Yazılar (Ed.: Mehmet Turhan). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Duverger, M. (1993). *Siyasi partiler*. (E. Özbudun, Çev.). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erdoğan, M. (1997). *Anayasal demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Eroğul, C. (2012). *Çağdaş devlet düzenleri: İngiltere, Fransa, Amerika, Almanya*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Foster, C. (2004). *Cabinet government in the twentieth century*. *The Modern Law Review*, 67(5), 753-771.
- Freitas, A. (2011). *Governmental coalitions in multiparty presidentialism: the Brazilian case (1988-2011)*. São Paulo: USP/Cebrap. Projeto de pesquisa.
- Friedrich, C. J. (1959). *The new french constitution in political and historical perspective*. *Harvard Law Review*, 801-837.
- Friedrich, C. J. (1999). *Sınırlı devlet*. (M. Turhan, Çev.). İstanbul: Gündoğan Yayınları

- Gönenç, L. (2007). *Siyasi iktidar kavramı bağlamında anayasa çalışmaları için bir kavramsal çerçeve önerisi*. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 56(1), 148-163.
- Göze, A. (1995). *Siyasal düşünceler ve yönetimler*. İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Gözler, K. (2009). *Anayasa hukukunun genel esaslarına giriş*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Güler, B. A., Karahanoğulları, O., Karasu, K., Ömürgönülşen, U., Akın, Ö., Tellal, E., & Kutlu, M. (2009). *Kamu yönetimi ülke incelemeleri*. İstanbul: İmge Kitabevi
- Güriz, A. (1955). İngiltere’de icra vekillerinin mesuliyeti. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12(3-4), 139-155
- Hobbes, T. (2007). *Leviathan veya bir din ve dünya devletinin içeriği, biçimi ve kudreti*. (S. Lim, Çev.). İstanbul: Yapı kredi Yayınları Ltd. Şti.
- Hudson, R. A. (1998). *Brazil: a country study: The Indigenous Population*. Brazil: Library of Congress Country Studies
- Kapani, M. (2013). *Politika bilimine giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Kesselman, M., Krieger, J., & Joseph, W. A. (2007). *Introduction to comparative politics: Politics Challenges and Changing Agendas: Representation and Participation*. New York.
- Lijphart, A. (1997). *Unequal participation: Democracy's unresolved dilemma presidential address*, American Political Science Association, 1996. American political science review, 91(01), 1-14.
- Markoff, J. (1990). *Economic crisis and regime change in Brazil: The 1960s and the 1980s*. *Comparative Politics*, 22(4), 421-444.
- Kürkçügil M. (der.). (2004). *Latin Amerika'nın kaynayan damarları*. İstanbul: İthaki Yayınları.
- Miş, N., Aslan, A., Duran, H., Ayvaz, Erkut M. (2015). *Dünyada başkanlık sistemi uygulamaları: ABD, Brezilya, Arjantin, Meksika, Güney Kore, Şili*. İstanbul: SETA
- Naritomi, J., Soares, R. R., & Assunção, J. J. (2009). *Institutional Development and Colonial Heritage within Brazil*. Almanya: IZA.

- Özbudun, E. (2013). *Hükümet sistemi tartışmaları*. Yeni Türkiye, (51), 205-213.
- Özbudun, E. (1993). *Demokrasiye geçiş sürecinde anayasa yapımı*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özbudun, E. (1995). *Türk anayasa hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Özçelik, A. S. (1982). 1958 Fransız anayasasına göre yasama ve yürütme organlarının karşılıklı durumları. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 3(1-3), 159-173.
- Özer, M. (2006). *Arjantin kolluk teşkilatı*. Polis Bilimleri Dergisi, 8(3-4), 99-112.
- Rose-Ackerman, S., & Desierto, D. A. (2011). Hyper-presidentialism: Separation of powers without checks and balances in Argentina and Philippines. *Berkeley J. Int'l L.*, 29, 246.
- Russell, B. (2004). *Power: a new social analysis*. Psychology Press.
- Saybaşı, K. (1985). *Siyaset Biliminde temel yaklaşımlar*. Ankara: Birey ve Toplum Yayınevi.
- Sevinç, M. (1996). *Amerikan yüce mahkemesi*. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 51(01)
- Steven, J. (2016). *Hungarian Martyrs, Refugees, and the Politics of Anticommunism in Salazar's Portugal, 1956–1957*. Hungarian Cultural Studies.
- Taggart, P. (2004). *Popülizm*. (B. Yıldırım, Çev.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tanıyıcı, Ş. (2008). *Amerikan başkanlığı: Cumhuriyetten imparatorluğa*. Ankara: Orion Kitabevi
- Tanilli, S. (1981). *Devlet ve demokrasi: anayasa hukukuna giriş*. İstanbul: Say Kitap Pazarlama.
- Targonski, R. (2000). *Ana hatları ile ABD devlet yapısı*. Public Affairs Section Embassy of the United States of America
- Teziç, E. (2001). *Anayasa hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Turgut, N. (1984). *Siyasal muhalefet*. Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Turhan, M. (2004). *Anayasal devlet*. Ankara: Naturel Yayınları.
- Turhan, M. (1989). *Hükümet sistemleri ve 1982 anayasası*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Basımevi.

Weber, M. (1996). *Sosyoloji yazıları*. (T. Parla, Çev.). İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.

Yapıcı Kaya, H., Yıldız, A., & Tunçkaşık, H., Koçak, Konur A., Doğan, M., Solak, M., Bilgin, M. (2015). *Başkanlık sistemi: ABD, Arjantin, Azerbaycan, Brezilya ve Nijerya örnekleri*. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları-7

Yegin, M. (2011). *Amerikan federalizminin dünü ve bugünü*. International Strategic Research Organization (USAK).

Yılmaz, S. (2012). *Latin Amerikada Neler Oldu?*, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü.

İNTERNET KAYNAKLARI

ABD Ankara Büyükelçiliği. (2016). *Amerika Hakkında: Amerika Birleşik Devletleri Anayasası*,

<http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd-anayasasi.pdf>. Erişim

Tarihi: 08.05.2016.

____. *ABD Kısa Tarihi*,

http://photos.state.gov/libraries/turkey/231771/PDFs/abd_kisa_tarih.pdf. Erişim

Tarihi: 30.06.2016.

ABD Senatosu. (2016). *Origins and Development*,

http://www.senate.gov/artandhistory/history/common/briefing/Origins_Development.htm. Erişim Tarihi: 10.05.2016.

ABD Yüksek Mahkemesi. (2016). *The Court as an Institution*,

<https://www.supremecourt.gov/about/institution.aspx> Erişim Tarihi: 04.03.2016.

Argentina : The Senate. (2016).

<http://www.senat.fr/senatsdumonde/english/argentine.html>

Erişim Tarihi: 18.07.2016.

Arjantin Senatosu. (2016). *Arjantin Anayasası*,

<http://www.senado.gov.ar/deInteresEnglish> Erişim Tarihi: 18.07.2016.

____. *Kongrenin İşlevleri*.

<http://www.senado.gov.ar/funciones> Erişim Tarihi:18.07.2016.

Arjantin Temsilciler Meclisi. (2016). <http://www.diputados.gov.ar/>

- Arjantin Ulusal Kongresi. (2016). <http://www.congreso.gob.ar/poderLegislativo.php>
Erişim Tarihi:30.06.2016.
- Arjantin Yüksek Mahkemesi, <http://www.csjn.gov.ar/bienvenida> Erişim
Tarihi:25.08.2016.
- Avrupa Komisyonu. (2016). http://eeas.europa.eu/argentina/csp/07_13_en.pdf Erişim
Tarihi: 25.06.2016.
- BBC Türkçe. (2016). *Fransa'da OHAL*, <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-36843627>. Erişim Tarihi: 25.07.2016.
- Brezilya Anayasası. (2016).
<http://web.mit.edu/12.000/www/m2006/teams/willr3/const.htm> Erişim Tarihi:
10.09.2016
- Brezilya Bilgileri. (2016). *Constitutions of Brazil-History*, <http://www.v-brazil.com/government/laws/history.html> Erişim Tarihi: 05.09.2016.
- Brezilya Yüksek Mahkemesi. (2016). *Functioning of the Supreme Court*,
http://www2.stf.jus.br/portalStfInternacional/cms/verConteudo.php?sigla=portalStfSobreCorte_en_us&idConteudo=120283 Erişim Tarihi: 25.09.2016.
- Encyclopedia Britannica*. (2016).
<https://global.britannica.com/biography/Bartolome-Mitre> Erişim Tarihi: 25.04.2016.
- Erdem, B. (2014). *Dünden Bugüne Brezilya*.
<http://amerikabulteni.com/2014/11/05/dunden-bugune-brezilya/>
Erişim Tarihi:25.08.2016.
- Hernandez, Antonio M. (2016). *Republic of Argentina*,
<http://www.thomasfleiner.ch/files/categories/IntensivkursII/Argentinag3.pdf> Erişim
Tarihi:08.07.2016.
- Kurallar Komitesi. (2016). *Forms of Congressional Action*,
<http://archives.democrats.rules.house.gov/archives/lph-forms.htm> Erişim
Tarihi:13.05.2016.
- Kutlu, Necati. (2013, Temmuz). *Her yönüyle Arjantin*.
https://www.academia.edu/6095121/Her_Y%C3%B6n%C3%BCyle_Arjantin Erişim
Tarihi: 15.06.2016.
- Küveli, Yusuf. (2007). *Rio Paktı*,

http://www.sinbad.nu/abd02.htm#Rio_Paktı,_ABD'nin_Latin_Amerika_üsleri_ve_Latin_Amerika'yı_sömüren_ticari_bağlar_üzerine_bazı_notlar Erişim Tarihi:30.05.2016.

Larousse.fr. (2016).

http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/art_pari%C3%A9tal/77042 Erişim Tarihi. 18.06.2016.

MGK Genel Sekreterliği. (2016). *Transatlantik Köle Ticareti*,

<http://www.mgk.gov.tr/index.php/transatlantik-kole-ticareti#> Erişim Tarihi:25.08.2016.

Miras Tarihi. (2016). *Colonial History of Brazil*,

<http://www.heritage-history.com/?c=read&author=butterworth&book=samerica&story=brazil>

Erişim Tarihi: 08.08.2016.

_____. *Sout America: Brazil*,

<http://www.heritage-history.com/index.php?c=read&author=butterworth&book=samerica&story=brazil> Erişim Tarihi:08.08.2016.

Naissance de la Nation, <http://lauretaudrick.unblog.fr/histoire-de-largentine/> Erişim Tarihi: 25.06.2016.

Parlamentolar Birliği. (2016). http://www.ipu.org/parline-e/reports/2011_E.htm Erişim Tarihi:18.07.2016.

Seçim Sistemleri Ağı. (2016). *Electoral Systems*, <http://aceproject.org/ace-en/topics/es/onePage> Erişim Tarihi: 18.09.2016.

[Shumway, Jeffrey. \(2013, 30 Eylül\). Juan manuel de rosas. http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199766581/obo-9780199766581-0069.xml](http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780199766581/obo-9780199766581-0069.xml) Erişim Tarihi: 25.04.2016.

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2016).

<http://www.mfa.gov.tr/brezilya-siyasi-gorunumu.tr.mfa> Erişim Tarihi: 20.09.2016.

The New York Times. (2016).

http://www.nytimes.com/fodors/top/features/travel/destinations/centralandsouthamerica/brazil/riodejaneiro/fdrs_feat_129_9.html?pagewanted=1&n=Top/Features

[/Travel/Destinations/Central%20and%20South%20America/Brazil/Rio%20de%20Janeiro](#), Erişim Tarihi: 08.06.2016.

Türkiye Hukuk. (2015, 11 Mayıs). <http://www.turkiyehukuk.org/baskanlik-sistemi-ile-parlamenter-sistemin-karsilastirilmesi-infografik/> Erişim Tarihi: 10.05.2016.

Ulusal Otoriteler,

<https://www.argentina.gob.ar/buscar/pais%2520acerca%2520del%2520gobierno>

Erişim Tarihi:25.07.2016.

Venedik Komisyonu. (2016).

[http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/descriptions/eng/ame/arg?f=templates\\$fn=document-frame.htm\\$3.0](http://www.codices.coe.int/NXT/gateway.dll/CODICES/descriptions/eng/ame/arg?f=templates$fn=document-frame.htm$3.0). Erişim Tarihi: 02.08.2016.

Wikipedia. (2016). *Hipólito Yrigoyen*,

https://en.wikipedia.org/wiki/Hip%C3%B3lito_Yrigoyen Erişim Tarihi: 25.04.2016.

_____. *History of Argentina*. https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Argentina Erişim Tarihi: 18.04.2016.

_____. *Juan Peron*. https://en.wikipedia.org/wiki/Juan_Per%C3%B3n Erişim Tarihi: 25.06.2016.

_____. *Pedro de Monza*. https://en.wikipedia.org/wiki/Pedro_de_Mendoza Erişim Tarihi: 20.04.2016.

_____. *Pedro I of Brazil*. https://en.wikipedia.org/wiki/Pedro_I_of_Brazil Erişim Tarihi: 05.09.2016.

ÖZGEÇMİŞ

Adı- Soyadı: Senem ÖZGİRİN

Doğum Yeri: Nevşehir

Doğum Yılı: 1991

Medeni Hal: Bekâr

İŞ DENEYİMİ

British Culture Language School- Haziran 2015- Temmuz 2016

İng Bank- Nisan 2014- Mart 2015

British Culture Language School - Temmuz 2013- Mart 2014

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü- 2009-2013

Lise- Nevşehir 2000 Evler Anadolu Lisesi